

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLANMASI VE EKONOMİSİ
BİLİM DALI

**ESKİŞEHİR'DE LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ALAN AZERBAYCANLI
ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYE'Yİ TERCİH SEBEPLERİ**

Asiya MUSALI

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Semra KIRANLI GÜNGÖR

Eskişehir, 2018

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Asiya **MUSALİ** tarafından hazırlanan hazırlanan **Eskişehir’de Lisansüstü Eğitim Alan Azerbaycanlı Öğrencilerin Türkiye’yi Tercih Sebepleri** başlıklı bu tez, 29/05/2018 tarihinde *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği*’nin ilgili maddeleri uyarınca yapılan **Tez Savunma Sınavı** sonucunda **başarılı** bulunarak, jürimiz tarafından oy birliği/ oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Görevi

Unvanı Adı SOYADI

İmza

Jüri Başkanı : Doç. Dr. Turan Akman ERKİLİÇ

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Semra KIRANLI GÜNGÖR

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hamit ÖZEN

Prof. Dr. Eyüp ARTVİNLİ

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Eskişehir’de Lisansüstü Eğitim Alan Azerbaycanlı Öğrencilerin Türkiye’yi Tercih Sebepleri başlıklı tezin bizzat tarafımda hazırlanan, özgün bir çalışma olduğunu; bu çalışmanın tüm aşamalarında (hazırlık, veri toplama, analiz, bilgilerin sunumu ve raporlaştırma vb.) bilimsel etik ilke ve kurallara uygun olarak hareket ettiğimi; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri, bilgi vb. için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara çalışmanın kaynakçasında yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan “Bilimsel İntihal Tespit Programı”yla tarandığını ve hiçbir “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, herhangi bir biçimde bu çalışmamla ilgili yukarıdaki beyanıma aykırı bir durumun saptanması halinde, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçların sorumluluğunu kabul ettiğimi bildiririm.

29/05/2018

Asiya MUSALİ

Teşekkür

Birlikte çalıştığımız sürede hem tez çalışmamda hem de öğrenimim boyunca bana yol gösteren, en önemlisi de ihtiyaç duyduğum anda bana vakit ayıran ve bana destek olan tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Semra KIRANLI GÜNGÖR'e teşekkür etmeyi kendime bir borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimimde zaman, bilgi ve paylaşımlarını benden esirgemeyen tüm bölüm hocalarıma ve jüri üyelerine teşekkür ederim.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde eğitim almayı bana tavsiye eden arkadaşım Aygün'e, tez çalışmam boyunca beni hep motive eden bölüm arkadaşım Günel'e, bu çalışmamı hazırladığım sürede görüşmeler için değerli vakitlerini ayıran lisansüstü öğrenci arkadaşlarıma ve Türkçe çeviride yardımcı olan sınıf arkadaşım Toğrul'a teşekkür ederim.

Türkiye'de eğitim aldığım süre içerisinde maddi ve manevi desteklerini benden esirgmeden hep yanımda olan ve bana güvenen babam Fermail'e ve annem Ezize'ye teşekkürlerimi sunarım.

Asiya MUSALİ

İçindekiler

Teşekkür	i
İçindekiler	ii
Tablolar Listesi.....	v
Şekiller Listesi.....	vi
Özet	1
Abstract	2
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1. Giriş.....	3
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	6
1.3. Alt Amaçlar	7
1.4. Araştırmanın Önemi	7
1.5. Varsayımlar	8
1.6. Sınırlılıklar.....	8
1.7. Tanımlar	8
1.8. Kısaltmalar	8
İKİNCİ BÖLÜM.....	9
2. Kavramsal Çerçeve	9
2.1. Azerbaycan Cumhuriyeti.....	9
2.1.1. Coğrafi yapı.....	10
2.1.2. Ekonomik yapı.....	10
2.1.3. Sanayi	11
2.1.4. Finansman.....	12
2.1.5. Yönetim şekli.....	12
2.2. Azerbaycan Cumhuriyeti Bağımsızlığı	13
2.3. Azerbaycan Eğitim Sistemine Genel Bakış.....	15

2.3.1. Eğitim Bakanlığı.....	17
2.3.2. Yükseköğretim sistemi	19
2.3.3. Üniversiteler ve yönetim şekli.....	22
2.3.4. İlk Üniversite Bakü Devlet Üniversitesi.....	25
2.4. Türkiye Yükseköğretim Sistemi.....	26
2.5. Azerbaycan Türkiye Eğitim İlişkileri	28
2.6. İlgili Araştırmalar	30
2.6.1. Yurtiçinde yapılan araştırmalar	30
2.6.1.1. <i>Nicel araştırmalar</i>	30
2.6.1.2. <i>Nitel araştırmalar</i>	35
2.6.1.3. <i>Karma araştırmalar</i>	38
2.6.2. Yurtdışında yapılan araştırmalar	38
2.6.2.1. <i>Nicel araştırmalar</i>	38
2.6.2.1. <i>Nitel araştırmalar</i>	40
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	44
3. Yöntem.....	44
3.1. Araştırma Deseni	44
3.2. Çalışma Grubu.....	45
3.3. Veri Toplama Araçları.....	47
3.4. Verilerin Toplanması.....	47
3.5. Verilerin Çözümlemesi.....	51
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	54
4. Bulgular.....	54
BEŞİNCİ BÖLÜM	83
5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler	83
5.1. Sonuç	83
5.1.1. Türkiye’de Lisansüstü Eğitimi Etkileyen Etmenlere İlişkin Sonuçlar	83

5.1.2. Şehir, Üniversite ve Bölüm Seçme Sebeplerine İlişkin Sonuçlar	83
5.1.3. Türkiye’de Bulunmanın Olumlu Yanlarına İlişkin Sonuçlar	84
5.1.4. Türkiye’de Bulunmanın Olumsuz Yanlarına İlişkin Sonuçlar	84
5.1.5. İş Olanaklarına İlişkin Sonuçlar	85
5.1.6. Beklentilerin Karşılanma Düzeyine İlişkin Sonuçlar	85
5.1.7. İki Ülkenin Lisansüstü Eğitimindeki Benzerliklerine İlişkin Sonuçlar	85
5.1.8. İki Ülkenin Lisansüstü Eğitimindeki Farklılıklarına İlişkin Sonuçlar	85
5.2. Tartışma	86
5.3. Öneriler	92
KAYNAKÇA	94
EKLER	101
ÖZGEÇMİŞ	103

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
3.1	Katılımcıların Eğitim Bilgileri	46
4.1	Türkiye’de Lisansüstü Eğitimi Etkileyen Etmenler	54
4.2	Şehir, Üniversite ve Bölüm Seçme Sebepleri	59
4.3	Türkiye’de Bulunmanın Olumlu Yanları	64
4.4	Türkiye’de Bulunmanın Olumsuz Yanları	67
4.5	İş Olanakları	71
4.6	Beklentilerin Karşılama Düzeyi	73
4.7	İki Ülkenin Lisansüstü Eğitimindeki Benzerlikler	75
4.8	İki Ülkenin Lisansüstü Eğitimindeki Farklılıklar	77

Şekiller Listesi

Şekil Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
2.1	Azerbaycan Harita	9

Özet

Eskişehir’de Lisansüstü Eğitim Alan Azerbaycanlı Öğrencilerin Türkiye’yi Tercih Sebepleri

Asiya MUSALI

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Semra KIRANLI GÜNGÖR

2018

Amaç: Araştırmanın amacı, Eskişehir’de lisansüstü eğitim alan Azerbaycanlı öğrencilerin yurtdışında eğitim almak için Türkiye’yi neden tercih ettiklerini, hangi faktörleri göz önünde bulundurdıklarını, aldıkları bu eğitimin kendilerine ve ülkelerine nasıl katkılar sağlayacağını ortaya koymaktır.

Yöntem: Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 2017–2018 eğitim-öğretim yılında Eskişehir Osmangazi ve Anadolu Üniversitesi’nde lisansüstü eğitim alan 15 erkek ve 10 kadın toplam 25 Azerbaycanlı öğrencilerden oluşmaktadır. Yapılan görüşmeler içerik analizi ile kodlanarak tema ve alt temalar oluşturulmuştur.

Bulgular: Azerbaycanlı öğrencilerin Türkiye’yi din, dil ve kültür yakınlığından dolayı tercih ettikleri, Eskişehir’in öğrenciye yönelik uygun yaşam koşullarının olduğu, öğrencilerin ekonomik zorluk yaşadığı saptanmıştır. Öğrencilerin tamamına yakınının eğitim beklentilerinin karşılandığı görüşünde olduğu belirlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Öğrencilerin Türkiye’de lisansüstü eğitime karar verirken Türkiye’yi kardeş ülke olarak gördükleri, farklı çevre tanıma isteğinde oldukları, dil şartının olmamasının etkili olduğu belirlenmiştir. En çok karşılaşılan olumsuzlukların; ekonomik zorluk, yeni çevreye uyumda zorluk ve eve özlem olduğu görülmüştür. Ekonomik zorluk yaşayan öğrencilere yasal düzenlemeler yapılarak kampüs içinde veya dışında çalışmalarını için izin sağlanabilir.

Anahtar kelimeler: Büyük Öğrenci Projesi, Eğitim ve İşbirliği Protokolü, Devlet İmtihan Merkezi, Nitel Araştırma, Eğitim Yönetimi.

Abstract

Reasons Why Azerbaijani Students Choose Turkey for Graduate Level Education in Eskişehir

Asiya MUSALI

Eskişehir Osmangazi University Institute of Educational Sciences

Department of Educational Administration, Supervision, Economics and Policy

Advisor: Ass. Prof. Dr. Semra KIRANLI GÜNGÖR

2018

Purpose: The aim of the research is to put forth why the postgraduate Azerbaijani students studying in Eskişehir prefer Turkey to receive training abroad, what factors they consider, and how the education that they receive will contribute to themselves and their countries.

Method: In this research, Phenomenological design, which is one of the qualitative research methods, was used. The study group of this research consists of 25 Azerbaijani students, 15 male and 10 female students studying at Eskişehir Osmangazi and Anadolu University in the academic years of 2017–2018. The interviews were coded by content analysis and the themes and sub-themes were created.

Results: Azerbaijani students prefer Turkey because of the religion, language, and cultural affinity. They also consider Eskişehir where there are suitable living conditions for students, students have economic difficulties in. It has been determined that nearly all of the students think their educational expectations are met.

Conclusion and Suggestions: It has been determined that while they decide to have graduate education in Turkey, the students see Turkey as a brother country and they have a will to experience different environments. It has been determined that half of the students take into account the similarity to their undergraduate departments, no foreign language requirements are effective. The most common problems are; economic difficulty, difficulty in adjusting to the new surroundings, and longing for the home. Students with economic difficulties may be permitted to work within the campus or outside the campus by making legal arrangements.

Keywords: Grand Student Project, Education and Cooperation Protocol, State Examination Center, Qualitative Research, Educational Administration.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Giriş

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmada ele alınan problem durumu açıklanmış, araştırmanın amacı ve önemi ortaya konularak, varsayımlar ve sınırlılıklar belirlenmiş ve araştırmayla ilgili temel terimlerin tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Eğitim-insanın manevi değeri olup, eğitim-terbiye, kültür ve manevi değerlerin etkisinden oluşur. Eğitim devletin sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel gelişimini belirler. Eğitimde esas olması gereken bilginin büyüklüğü değil, ondan nasıl ve hangi yollarla faydalandığıdır. İşte bunlara göre her devlet eğitimin gelişmesine özellikle önem vermektedir (Rzayev, Memmedov ve İsmayılov, 2010, s. 9-10).

Bağımsızlığa geçiş döneminde Azerbaycan'da bilim ve ilim ciddi zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Ülkedeki geleneksel bağların kopması, bilimin gelişimini yavaşlatmıştır. Azerbaycan devlet olarak bağımsızlığını kazandıktan sonra Azerbaycan Cumhuriyeti kendi eğitim sistemini kurmalı, okul hâkim-amirlik ideolojisi baskısından kurtulmalı, ülkenin kültürel ve manevi yaşamında birçok değişiklikler yapmalıydı (Gaffarov, 2008, s. 410-411). Böylece her alan yeniden düzenlendi. Ancak, eğitim sisteminde çözümü bulunamayan sorunlar halen devam etmektedir. Çünkü eğitim geçmişten kalan izleri hala taşımaktadır.

Eğitim sisteminin stratejik olan önemli sorunlarından birisi de lisansüstü eğitim kapsamında yüksek lisans ve doktora eğitiminde yüksek nitelikli bilimsel-pedagojik kadroların hazırlanması ve onların gelişimini netleştirmektir. Belirtmek gerekir ki; yükseköğretimin ikinci basamağını oluşturan yüksek lisans, onun içeriği, biçimi, ilme hizmet edip etmemesi halen belirsizlik taşımaktadır. Ülke içinde bu alan daha çok yüksek lisans diploması almış olmak için talep görmektedir. Bu durum, sonraki eğitim basamağında doktora derecesi almaya olanak yaratmamaktadır ve yükseköğretim kurumlarında eğitilmiş personel eksikliği bulunmaktadır. Yüksek lisans diploması almış olmak için eğitim alanlarının dışında bazı öğrenciler ülkede bu sorunu gidermek, kendi eğitim, kültür ve dünya görüşlerini artırmak için eğitimlerini yurtdışında sürdürmeyi tercih etmektedirler (Hudiyev, 2013, s. 5).

Azerbaycan’da bilimsel faaliyetlere ilişkin çalışmalar, tarihin tüm döneminde süregelmiştir. Fakat son zamanlara kadar pedagojik personel eğitiminde eğitim yönetimi gibi önemli konulara gerekli ilgi gösterilmemiştir. Pedagojik personel eğitimi alanında ihtisas üzerinde yapılan çalışmalar temel amaç olmuştur. Her öğretmen kendi uzmanlık alanlarından bağımsız olarak, farklı eğitim alanlarında yönetici konumunda çalışabilmekteydi. Bu noktada bazı zorluklar ortaya çıkmaktaydı. Bu zorluklar, bir yöneticinin çaresiz kaldığına değil, onun yönettiği takımın sorunları ve başarısızlığı anlamına gelmekteydi. Modern gereksinimlere tabi olmayan eğitim kurumlarının mezunlarının bilimsel bir şekilde karşılaştıkları zorluklar göz önüne alındığında, sorunun çözülmesinin önemi, pedagojik personelin hazırlanması sürecinde eğitim yönetimi üzerine gerekli çalışmaların yapılması gerekliliğini açıkca ortaya koymaktadır (Abbasov, 2016, s. 7-8).

Öğrencilerin yurtdışında eğitim alma isteklerini etkileyen başka nedenler de vardır. Bu nedenlerden biri, ülkedeki üniversitelerde lisans ve yüksek lisans dereceleri arasında büyük bir farkın bulunmamasıdır. Yani, yüksek lisansta alınan eğitim araştırma odaklı olmaktan çok, lisansta alınan eğitim gibi teorik yönlüdür. Çünkü Sovyet döneminde Milli Eğitim Bakanlığı kendi faaliyetini sürdürmesi için önemli olan bilimsel ve teorik hükümleri, yönetmelikleri kendisi hazırlamak yerine merkezden hazır şekilde alarak, merkezin denetimi altında yürütmekteydi. Faaliyet için gerekli olan bu hükümler, yönetmelikler, eğitim politikasının neredeyse ardında durmuş olan bilimsel felsefe, teori ve mantık Moskova’nın bilimsel araştırma merkezlerinde geliştirilmekteydi. Bütün bu nedenlere bakıldığında, Azerbaycan’daki eğitim sisteminin neredeyse tümü henüz derin bir bilimsel yapıya kavuşturulmamıştır (Esgerov, 2003, s. 181).

Tarih boyunca uygarlıktan uzak kalmamak için diğer ülkelerle bilimsel ve ekonomik ortaklık, sosyal-kültürel ve karşılıklı ilişkiler içinde olmak gereklidir. Her devletin varlığını sürdürmesi için uluslararası ilişkiler geliştirmesi önemlidir. Azerbaycan da diğer ülkeler ile sürekli bu ilişkileri kurmuş, onların sosyo-politik yaşamı, ekonomik ve kültürel gelişiminden haberdar olmuş, tecrübelerinden faydalanmayı başarmıştır (Hüsiyev, 2014, s. 7). Türkiye ile kurulan ilişkiler Azerbaycan’ın diğer ülkelerle kurmuş olduğu ilişkilerinden tamamen farklıdır. Çünkü Azerbaycan ve Türkiye aynı dil, din, tarih ve kökene sahiptir (Cahangirli, 2006, s. 5).

Azerbaycan’ın Türkiye ile kurduğu ilişkilerin sonuçlarının en belirgin görünen alanlarından biri ve belki de birincisi eğitim alanıdır. Buna en çarpıcı örnek olarak “Büyük Öğrenci Projesi”ni gösterebiliriz. Türkiye Eğitim Bakanlığının Yabancı Eğitim

Bürosu, 1992 yılında “Büyük Öğrenci Projesi” adlı bir projeyi uygulamaya başlamıştır. “Büyük Öğrenci Projesi” sadece Türk devletlerini kapsamakta ve kendi aralarında gerçekleşmekteydi. Bu bağlamda, 1992-1993 eğitim-öğretim yılı için Türk devletlerinden gelmiş ilk öğrenciler Türkiye üniversitelerinde eğitime başlamışlardır. Ağustos 1998’de Azerbaycan’dan Türkiye’ye gelen öğrenci sayısı 2570’dir. Bu öğrencilerin 1101’i Türkiye’den burs almıştır. Projenin amacı, öncelikle Türk Cumhuriyetleri ve akraba topluluklarla, Türkiye arasındaki ilişkiyi daha da geliştirmek, dost ve kardeş ülkelerin yetişmiş insan gücü ihtiyacını karşılamaya yardımcı olmak, bu ülkelerde kalıcı kardeşlik ve dostluk köprüleri kurabilmek, Türkiye dostu genç bir nesil yetiştirilmesine yardımcı olmak ve Türk kültürünü tanıtmaktır. Türkiye ile Azerbaycan arasında yapılan anlaşma sonucunda Türkiye’nin Azerbaycan’a sağladığı eğitim ve yardım oldukça fazladır (Memmedli, 2005, s. 234).

Azerbaycan ile Türkiye Cumhuriyeti arasında günümüzde eğitim alanında çok taraflı ve gelişmiş ilişkiler mevcuttur. Türkiye ile Azerbaycan’ın bu alandaki işbirliği içerik ve boyutlarına göre diğer ülkelerle karşılaştırıldığında çok büyük bir yer tutmaktadır (Merdanov, 2010, s. 2). İki ülke arasındaki eğitim alanında ilişkilerin gelişmesini ve işbirliğinin yaygınlaştırılmasını öngören iki protokol mevcuttur. Bunlardan biri Kasım 1998’de Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı arasında imzalanmış “Eğitim ve Bilim İşbirliği Protokolü”, diğeri ise Türkiye Eğitim Bakanı’nın Bakü’ye ziyaretinde Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı arasında 2000 senesinde imzalanmış “Eğitim ve Bilim İşbirliği Protokolü”dür (Eliyev, 2010, s. 3).

Türk Cumhuriyetleri, eğitim alanında gelişmenin sağlanması için düzenli olarak Türkiye’den eğitim konusunda yardım ve öğrenci değişimi talep etmektedir. Buna karşılık olarak Türkiye Cumhuriyeti 600 ortaöğretim, 1400 yükseköğretim olmak üzere, 1992-1993 eğitim-öğretim yılında başvuran her ülkeye 2000 öğrenci için eğitim bursu imkânı sağlamıştır. Hatta buna dair Türk devletleri kendi aralarında 27 Nisan-3 Mayıs 1992 tarihinde ortak beyanname imzalamış ve bunu da aynı beyannamede bildirmişlerdir. Azerbaycan’dan da Türkiye’ye aynı eğitim-öğretim yılında 310 ortaöğretim ve 1293 yükseköğretim olmak üzere toplam 1603 öğrenci eğitim almak için gönderilmiştir (Hüseynova, 2007, s. 87). İstatistiklere göre 1991-1995 yıllarında Azerbaycan’dan Türkiye’ye 1871 öğrenci gönderilmiş ve 2500 Türkiyeli öğrenci Azerbaycan’da eğitim almıştır. Ayrıca da bu yıllarda Türkiye’nin Azerbaycan’da açtığı Türk Anadolu Lisesi’nde 221 öğrenci eğitim almıştır (Hüseynov, 2000, s. 5).

Öğrencilerin eğitimini yurtdışında devam ettirmesi ve eğitim harcamalarının devlet tarafından karşılanması hemen ve kolay olmamıştır. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ülkede eğitimin gelişimine dair birçok çalışmalar yapmış ve gençlerin önünü açmaya çalışmıştır. Böylece 19 Ekim 2006 tarihinde Cumhurbaşkanı “Azerbaycan gençlerinin Türkiye’de ve diğer ülkelerde eğitim almasıyla ilgili Devlet Programı” hakkında kanun imzalamıştır. Bu kanun şöyledir:

Geçtiğimiz yıllarda Azerbaycan’dan yüzlerce vatandaş yabancı ülkelerin yükseköğretim kurumlarında devlet adına eğitim almıştır. Bu ülkeler içinde Türkiye Cumhuriyeti ile bağımsızlığın ilk yıllarından itibaren gerçekleştirilen öğrenci değişimi özel bir yere sahiptir. Azerbaycanlı öğrenciler hem Türkiye’nin hem de diğer ülkelerin üniversitelerinde hem Azerbaycan adına hem de farklı kuruluşlardan eğitim bursları almaktadır. Bu durum ülkenin gelecek gelişme stratejisi açısından yurtdışında eğitimle ilgili özel eğitim programlarının uygulanmasında zorunluluk yaratmıştır (Hemidov, 2008, s. 71).

Azerbaycanlı öğrencilerin yurtdışında lisansüstü eğitim için en çok Türk üniversitelerini tercih etmesi çeşitli nedenlerle bağlıdır. İlk önce bu nedenlerin başında kendi ülkelerindeki eğitimin, iyi bir lisansüstü eğitim almak isteyen öğrenciler için beklentilerin karşılanmamasıdır. İkinci olarak ise Azerbaycan’da lisansüstü eğitime talep azdır. Azerbaycanlı öğrencilerin Türkiye’yi seçme sebepleri arasında son yıllarda Türkiye’nin yükseköğretim düzeyinde Azerbaycan’dan daha başarılı olarak algılanmasıdır. Türkiye’de öğrenciler için eğitim koşulları ve üniversitelerin akademik potansiyeli oldukça yüksektir. Bir bakımdan da Türkiye eğitim sistemi hızla dünya eğitimine entegre olmaktadır ve standartları yükselmektedir. Bunun yanı sıra Azerbaycan ile Türkiye arasındaki tarihi dostluk ve ebedi kardeşlik ilişkileri, dil faktörü, halkların yaşam tarzları arasındaki büyük yakınlık Azerbaycanlı öğrencilerin lisansüstü eğitim için Türkiye’yi seçmelerinde önemli bir rol oynamaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Eskişehir’de lisansüstü eğitim alan Azerbaycanlı öğrencilerin yurtdışında eğitim almak için Türkiye’yi neden tercih ettiklerini, hangi faktörleri göz önünde bulundurdıklarını ve aldıkları bu eğitimin kendilerine ve ülkelerine nasıl katkılar sağlayacağını ortaya koymaktır.

1.3. Alt Amaçlar

1. Lisansüstü eğitimi etkileyen etmenlerin ne olduğunun ortaya çıkarılması.
2. Öğrencilerin şehir, üniversite ve bölüm tercihlerinin ne olduğunun belirlenmesi.
3. Türkiye’de eğitim görmenin olumlu yanlarının belirlenmesi.
4. Türkiye’de eğitim görmenin olumsuz yanlarının belirlenmesi.
5. Eğitim sonrasında mevcut iş olanaklarının belirlenmesi
6. Öğrencilerin beklentilerinin karşılanması durumunun belirlenmesi.
7. Azerbaycan ve Türkiye lisansüstü eğitimindeki benzerlikler.
8. Azerbaycan ve Türkiye lisansüstü eğitimindeki farklılıklar.

1.4. Araştırmanın Önemi

Konuyla ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında (Beltekin ve Radmard, 2013; Bilgili, 2016; Çelik, 2013; Gündüzyeli, 2015; Özçetin, 2013) Türkiye’ye yükseköğretim amacıyla gelen yabancı uyruklu öğrencilerle ve Türk Cumhuriyetleri’nden gelen öğrenciler (Enterieva ve Sezgin, 2016) üzerine araştırmalar yapılmış olduğu görülmektedir. Azerbaycanlı öğrenciler üzerine yapılan araştırmada ise (Tarak, 2006), öğrencilerin eğitim ve memnuniyet sürecinden bahsedildiği görülmüştür.

Lisansüstü eğitim için Türkiye’ye gelen Azerbaycanlı öğrencilerin sayısındaki artış ve bu öğrencilerin Türkiye tercih nedenleri göz önünde bulundurulduğunda, Azerbaycanlı öğrenciler ile ilgili sınırlı sayıda çalışma yapıldığı söylenebilir. Yapılmış araştırmaların genellikle yabancı uyruklu öğrencileri kapsadığı ve daha çok nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu araştırma ile konu ile ilgili sınırlı olan alan yazına bir katkı saklanılacağı umulmaktadır.

Bu araştırma, lisansüstü eğitim görmek üzere Türkiye’ye gelen Azerbaycanlı öğrencilerin karşılaştıkları sorunların tespiti ve beklentilerinin öğrenilmesi bakımından önemlidir. Ayrıca bağımsızlık sonrası Azerbaycan lisansüstü eğitimi ve Azerbaycan-Türkiye eğitim ilişkileri ile ilgili araştırmalar genel olarak bir bütün halinde ele alınıp, güncel olarak araştırılmamıştır.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin cevaplarında samimi oldukları ve soruları dikkatli dinleyip, kendi algılarına göre içtenlikle cevap verdikleri varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde yüksek lisans ve doktora yapan Azerbaycanlı öğrenciler ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Büyük Öğrenci Projesi: 1992 yılında uygulanmaya başlayan, sadece Türk devletlerini kapsayan ve onlar arasında gerçekleşen projedir.

Eğitim ve İşbirliği Protokolü: 1998 ve 2000 senesinde her iki ülkenin Eğitim Bakanlığı arasında imzalanmış protokoldür.

Devlet İmtihan Merkezi: Kamu hizmeti için kadroların seçilmesi, yasal ve mülkiyet biçimine bakılmaksızın yüksek ve mesleki eğitim kurumlarına öğrenci alımının hayata geçirilmesi amacıyla, ayrıca anlaşma gereğince kamu kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler için sınavlar oluşturan resmi devlet kurumudur.

1.8. Kısaltmalar

KG: Kadın Görüşmeci

EG: Erkek Görüşmeci

GT: Genel Toplam

AHC: Azerbaycan Halk Cumhuriyeti

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyet Birliği

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

DİM: Devlet İmtihan (Sınav) Merkezi

İKİNCİ BÖLÜM

2. Kavramsal Çerçeve

Bu bölümde Azerbaycan Cumhuriyeti'nin genel tanıtımı, coğrafi yapısı, ekonomik yapısı, sanayisi, finansmanı ve yönetim şekli, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı, Azerbaycan eğitim sistemine genel bakış, Azerbaycan Eğitim Bakanlığı, Azerbaycan yükseköğretim sistemi, üniversiteler ve yönetim şekli, Türkiye yükseköğretim sistemi ve Azerbaycan Türkiye eğitim ilişkileri konuları ele alınmıştır.

2.1. Azerbaycan Cumhuriyeti

Şekil 2.1. Azerbaycan Haritası, <https://www.turkcebilgi.com/harita/azerbaycan>

Azerbaycan Cumhuriyeti yüz ölçümü ve nüfusuna göre Güney-Kafkasya'nın en büyük ülkesidir. Azerbaycan, SSCB dağıldıktan sonra 18 Ekim 1991 senesinde bağımsızlık kazanmıştır. 2 Mart 1992 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Azerbaycan bağımsız bir devlet olarak dünyanın siyasi haritasında yerini almıştır. Azerbaycan'ın başkenti Bakü'dür. Azerbaycan Cumhuriyeti altı ülke ile kuzeyden Rusya, kuzeybatısında Gürcistan, batıda Ermenistan, güneyde İran, güney batısında Türkiye, doğuda Hazar Denizi vasıtasıyla Türkmenistan ve Kazakistan ülkeleriyle sınırdır (Efendiye, 2010a, s.9).

Azerbaycan anayasal bir cumhuriyettir, yani devlet başkanının belirli bir süre için halk tarafından seçilmesi yoluyla yönetilen üniter bir devlettir. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Silahlı Kuvvetlerin Baş Komutanı olup, devletin bağımsızlığı ve toprak bütünlüğünün sağlayıcısıdır (Nağıyev, 2007, s. 10). Azerbaycan Cumhuriyeti'nin para birimi manattır. Devlet dili Azerbaycan Türkçesidir. Bununla birlikte Azerbaycan devleti hoşgörölü bir ölke olup; nüfusun konuştuğu dillerin (Rusça, Lezgi, Talış ve diğlereri) serbest şekilde kullanılmasına izin verilir. Azerbaycan devleti Müslöman bir ölkedir. Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet bayrağındaki üç renkten mavi renk Türkçölölüğün, kırmızı renk modernliğin ve yeşil renk İslam'ın göstergesidir. Fakat din devletten ayrıdır, yani laikdir.

2.1.1. Coğrafi yapı

Uzun süren bölünmeden sonra Güneydoğü Kafkasya'da yerleşen Azerbaycan Cumhuriyeti'nin yüz ölçümü 86,6 bin km², nüfusu 9858860 olmuştur (Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi, 2016, s. 4). Ölke, tarih boyu Orta Asya'yla Türkiye arasında köprü oluşturmıştır. Ölkenin coğrafi yerleşimi 38°-44° kuzey enlemleri ile 44°-50° doğü boylamları arasındadır. Azerbaycan'da, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ve 70 il, 59 ilçe vardır (Eminov, 2002, s. 8).

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin siyasi-coğrafi konumu mikro, mezo ve makro coğrafi konum ile karakterize edilmektedir. Azerbaycan mikro-coğrafi konumunda arazisinin büyüklüğünden, nüfusunun çokluğundan ve doğel kaynaklarının zenginliğinden dolayı Güney Kafkasya ölkelerinden ileride olmasına rağmen komşu ölkelerden geride kalmaktadır. Mezo-coğrafi konumu onun tüm Kafkasya bölgesi için izlediğı siyasetle ilgilidir. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin makro siyasi-coğrafi konumu, dünyanın siyasi haritasında yer alma şeklidir (Paşayev, 2015, s. 14).

Ölkenin arazisi doğel kaynakları ve iklimi ile çok zengindir. Doğel kaynakları petrol, doğel gaz, kurşun, demir cevheri, alüminyum, kobalt, maden sularıdır. 11 iklim tipinden sekizi Azerbaycan Cumhuriyeti'nde mevcuttur. Kendi flora ve faunasına göre Kafkas Ölkeleri arasında önde yer almaktadır (Nağıyev, 2007, s. 10).

2.1.2. Ekonomik yapı

Bağımsızlık sonrası Azerbaycan'da ekonomik anlamda önemli sorunlar yaşanmıştır. Ancak sonrasında kısa sürede toparlanmaya çalışılmıştır (Aras, 2005, s. 205). Azerbaycan ekonomisi denildiğinde, halkının maddi refahı, ordusu ve ekonomik

politikaları anlaşılmaktadır. Bağımsızlığını kazandıktan sonra Azerbaycan Cumhuriyeti, 1993 yılından itibaren egemenlik haklarını ekonomik alanda uygulamaya başlamış ve bağımsız bir politika izlemeye başlamıştır. Bu politikanın başlıca yönleri, farklı mülkiyet biçimlerine dayanarak yaratılmış ekonomik sistem, piyasa ekonomisine geçiş ve dünya ekonomisi ile bütünleşmeye dayalı olarak yaratılan ekonomik sistemden oluşmaktadır. Bağımsızlık döneminden itibaren, ülkedeki ekonomik kalkınma iki ana aşamaya ayrılabilir. İlk olarak, 1992-1995 yıllarını kapsayan ekonomik kaos ya da durgunluk dönemi, ikincisi, 1996 yılından itibaren devam etmekte olan makroekonomik istikrar ve dinamik ekonomik gelişme dönemidir (Hesenov, 2014, s. 3).

2.1.3. Sanayi

Azerbaycan'da ilk petrol kuyusu 1848 yılında Abşeron arazisinde bulunmuştur. Bu petrol kuyusunun Azerbaycan sanayisinin gelişiminin temelini oluşturmakla birlikte bu alanın ilerlemesine de büyük bir destek vermiştir. Öyle ki, petrol-gaz üretimi bu dönemde gittikçe genişlemiş, yeni üretim türlerinin oluşması ve diğer kaynakların kullanımı için imkân oluşturmuştur (Paşayev, 2015, s. 9).

Azerbaycan'da metalürji sanayinin gelişimi için türlü metal atıkları, bol ve rengârenk hammadde, doğal gaz ve petrolün olması, metal talebi, uzman kadronun olması imkânları vardır. Metalürji, siyah ve renkli metalürji olmakla iki kısma ayrılmaktadır. Demir filizinin çıkarılması ve saflaştırılması, dökme demir ve çelik eritilmesi, prokat ve ferroerintilerin üretimi siyah metalürjiye aittir. Renkli metalürjinin gelişimi için ülkede yeteri kadar elektrik enerjisi, alunit, molibden, cıva ve polimetal filiz yatakları vardır. Ülke elektroerji ana maddeler ile zengindir. Tüm elektrik istasyonlarının toplam gücü beş milyon kv-tır. Ayrıca, ülkede sanayi alanları arasında makina üretimi üretilen ürünlerin değerine ve işçilerin sayısına göre ön sıradadır (http://azerbaijans.com/content_463_tr.html).

Yirminci yüzyılın başlarından itibaren birçok alanda hızlı gelişmeler meydana gelmiştir. Bunlara örnek olarak ülkenin ekonomisinde petrol üretimi ve işlenmesi, inşaat malzemeleri üretimi, enerji sanayisi alanlarının gelişimini gösterebiliriz. Gittikçe artan gelişme temposuna göre petrol sanayisi diğer alanları geride bırakmış ve bu alanın gelişmesi ile ilgili olarak demiryolları ağı, ipekçilik, şarapçılık, pamukçuluk ve bağcılık alanlarının oluşturulması ve geliştirilmesine başlanmıştır. Görüldüğü gibi yeraltı zenginliği olan petrol ve petrol sanayisinin etkisi oldukça güçlü olmuştur. Belirtmek gerekir ki, yirminci yüzyılın başlarında Cumhuriyet petrol sanayisinin gelişimine göre ilk

sırada yer almıştır. Ayrıca o dönemde dünyada üretilen 20 milyon ton petrolün yarısından fazlası Azerbaycan'dan aktarılmıştır. Genel olarak yirminci yüzyılın başlarından itibaren bu göstergelere göre Azerbaycan ekonomisi, 1920 yılının Nisan ayına kadar ilerleme göstermiştir (Paşayev, 2015, s. 9).

2.1.4. Finansman

Her devletin finansmanının temelinde mevcut olan bir ekonomik sistem vardır. Sovyetler Birliği'nin çöküşünden (1991) sonra Azerbaycan Cumhuriyeti piyasa ekonomisine geçmiştir. Azerbaycan devleti, piyasa ekonomisi sisteminde kendine uygun bir mali sistem kurarak Azerbaycan ulusal ekonomisini canlandırmıştır (Memmedov, Meherremov ve Ehmedova, 2011, s. 269-275).

Sovyet döneminde, Azerbaycan'da yaratılmış finansal kaynakların büyük bölümü Sovyet imparatorluğuna devredildiğinden Azerbaycan'ın finans kaynağı bulunmamaktaydı. Azerbaycan bağımsız bir hale geldiğinde, ulusal çıkarlarla mali ilişkilerini yeniden kurmak için uygun koşullar yaratmak zorundaydı. Azerbaycan Cumhuriyeti mali sistemine; devlet bütçesi, sigorta sistemi, işletme, organizasyonların yönetimi ve finansmanı dâhildir. Ülkenin finansal sisteminin önemli kısmını, ticari olarak faaliyet gösteren işletmeler, firmalar, yönetim ve organizasyonların finansmanı ile kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve kamu kuruluşları içermektedir. Genel olarak, kamu finansmanı; devlet bütçesinden, bütçe dışı fonlardan ve devlet kredilerinden oluşmaktadır (Memmedov vd., 2011, s. 269-275).

Mali sistemin Cumhuriyet yönetiminde, Cumhuriyet Maliye Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Şehirler ve bölgelerde ilgili finansal otoriteler faaliyet göstermektedir. Bütçe harcamalarının oluşturulması, Azerbaycan Hükümeti tarafından belirlenen tek tip metodolojik temellere, asgari bütçe normlarına dayanmaktadır (Novruzov ve Hüseyinov, 2007, s. 204).

2.1.5. Yönetim şekli

Anayasa'nın yedinci maddesinin birinci bölümüne göre Azerbaycan devleti demokratik devlettir. Bunun kanıtı olarak yeterli esaslar vardır. Azerbaycan Cumhuriyeti'nde hâkimiyet halka aittir. Halk referanduma ve seçimlere katılarak devlet hâkimiyetinin oluşması ve kurulmasında doğrudan yer almaktadır. Devlet hâkimiyetini gerçekleştiren esas organlar halk tarafından seçilir. Yani halk Milli Meclisini (Parlamento) ve Cumhurbaşkanıyı oyla seçmektedir (Esgerov ve Nesirov, 2003, s. 182).

Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi 125 milletvekilinden oluşmakta ve milletvekilleri, çoğunluk seçim sistemi, genel, eşit ve doğrudan seçim hakkı esasında serbest, şahsi ve gizli oyla seçilmektedir (Esgerov ve Nesirov, 2003, s. 182). Azerbaycan Cumhuriyeti'nin devlet hâkimiyetinin düzenlenmesi ve uygulanması üç hâkimiyet alanları: yasama, yürütme ve yargı hâkimiyeti tarafından yapılır. Yasama hâkimiyetini Milli Meclis gerçekleştirmekte, yürütme cumhurbaşkanına aittir, yargı hâkimiyetini ise Azerbaycan Cumhuriyeti mahkemeleri gerçekleştirmektedir (Allahverdiyev, 2006, s. 22).

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde başkan adayı Azerbaycan Cumhuriyeti'nde 10 yıldan fazla yaşayan, ağır suçtan mahkûm olmayan, yüksek eğitilmiş, ikili vatandaşlığı ve diğer devletler önünde yükümlülüğü olmayan Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı olabilir. Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı serbest, şahsi ve gizli oylamaya katılanların yarısından fazlasının oy çoğunluğu ile yedi yıllık bir süre için seçilmektedir (Kerimli, 2016, s. 35). Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Birinci Başkan Yardımcısı ve Devlet Başkanları Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından göreve atanmakta ve yine Cumhurbaşkanı tarafından görevden alınmaktadır (Ceferov 2004, s. 382).

2.2. Azerbaycan Cumhuriyeti Bağımsızlığı

Azerbaycan Halk Cumhuriyeti, Çarlık Rusya'sına karşı Azerbaycan halkının ulusal kurtuluş mücadelesi sonucunda oluşturulmuş bağımsız bir devlettir. Bu devlet aynı zamanda Müslüman Doğu'daki ilk parlamento cumhuriyetidir. Bu hâkimiyet üç koldan oluşmaktadır. Bunlar: Azerbaycan Parlamentosu, Hükümet, Mahkeme hâkimiyetidir. Azerbaycan Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 28 Mayıs 1918'de Tiflis'te kendi bağımsızlığını ilan etmiştir. Azerbaycan Halk Cumhuriyeti'nin bağımsız bir devlet olarak tanınması Paris Sülh Konferansı'nın kararına dayanmaktadır. AHC Hükümeti, 16 Haziran 1918 yılında Gence'de ve 17 Eylül 1918'de Bakü'de faaliyetine devam etmiştir (Cebrayilov, 2009, s. 4)

Azerbaycan Halk Cumhuriyeti'nin parlamento ve hükümeti ayrıca, ülkeye yapılan dış müdahale tehlikesinin üstesinden gelmek için genç cumhuriyetin uluslararası düzeyde tanınması istikametinde aktif ve sürekli olarak çalışmalar yapmıştır. Parlamentonun özellikle dikkat ettiği sorunlardan biri, Azerbaycan'ın komşu ülkelerle olan ilişkilerini düzenlemesiydi. Gürcistan ile olan ilişkiler yoğun tartışma sonrasında çözümlenmiş, İran ve Azerbaycan arasında dostluk sözleşmesi imzalanmıştır (Cebrayilov, 2009, s. 4).

Yirminci yüzyılda Azerbaycan iki kez bağımsızlığına kavuşmuştur. 28 Mayıs 1918'de kurulan Azerbaycan Cumhuriyeti sadece 23 ay hayatta kalmayı başarmıştır.

Mevcut koşullar, dış müdahale ve iç çatışmalar, AHC'nin çökmesine neden olmuştur. Bolşevik Rusya, uluslararası hukuku ihlal ederek bağımsız Azerbaycan'a askeri müdahalede bulunmaya başlamıştır ve XI. Kızıl Ordu'nun kanlı askeri operasyonları sonucunda Kuzey Azerbaycan yine Rusya'ya katılmıştır. 1919 yılı sonunda, Azerbaycan Halk Cumhuriyeti 20'den fazla ülkeyle diplomatik ilişkiler kurmuştur. Parlamento Başkanı'nın uzun vadeli çabaları ve faaliyetleri sonucunda, Ocak 1920'de Versal Yüksek Kurulu tarafından Azerbaycan bağımsız bir devlet olarak kabul edilmiştir. Bu süreçte, Paris Barış Konferansı ve kararları da önemli bir rol oynamıştır (Babaoğlu, 2017, s. 9).

Bundan sadece 70 yıl sonra, Azerbaycan yeni bir bağımsızlık kazanmıştır. SSCB'de 1980'lerin sonundan 1990'ların başından bu yana yaşanan olaylar Azerbaycan'a ulusal bağımsızlığını yeniden kazanma fırsatı vermiştir. Azerbaycan "Devletin Bağımsızlığı Hakkında Anayasa"nın kabulü ile 18 Ekim 1991'de Azerbaycan bağımsızlığını ikinci kez ilan etmiştir. Kısa ömürlü olmasına rağmen, 23 ay içinde büyük çalışmalar yapılmıştır ve parlamentoda devletin inşası ile ilgili kararlar alınmıştır (Kamalgızı, 2017, s. 7).

Sebail Bölgesi Gençlik ve Spor Dairesi tarafından, Müslüman Doğu'da ilk Demokratik Cumhuriyetin kurulmasına adanan "Tarihin görkemli sayfası" konulu bir konferans düzenlenmiştir. Konferansta Azerbaycan Cumhuriyeti'nin 1991'de bağımsızlığını tekrar kazandığı ve bayrağı, arması ve marşının halkın bir siyasi mirasçısı olarak kabul edildiği belirtilmiştir. Kurtuluş Bildirgesi'nin ilan edildiği 28 Mayıs 1918'den beri "28 Mayıs" Azerbaycan Cumhuriyet Günü olarak kutlanmaktadır (Zeynal, 2008, s. 4.).

Yirminci yüzyılın sonunda, yeniden bağımsızlığını kazanan Azerbaycan Cumhuriyeti büyük tehlike altında kalmıştır. Ekonomik kriz, siyasi kriz, anarşi ve iktidar ülkeyi yönlendirmiştir. Azerbaycan'ın bir devlet olarak var olması büyük bir sorun oluşturmıştır. Cumhuriyetin zor durumda olmasını gören büyük devlet adamı Haydar Aliyev, halkın ısrarlı talebi ve ricası ile yeniden Azerbaycan'da iktidar olmuştur. Nahçıvan'dan Bakü'ye gelen Haydar Aliyev, hayatını tehlikeye atarak ulusunu büyük bir beladan kurtarmıştır. Kısa bir süre içinde yasadışı faaliyet gösteren silahlı gruplar etkisiz hale getirilip, darbe girişimleri engellenerek, ülkedeki istikrar ve düzen sağlanmıştır (Seyidov, 2013, s. 4).

Bağımsızlığın daha da pekişmesi ve ülkenin hızla gelişmesi Haydar Aliyev'in ismi ile bağlantılıdır. Haydar Aliyev'in ulusal petrol stratejisinin hayata geçirilmesi, ülke ekonomisinin canlanmasını sağlamıştır. "Yüzyılın Sözleşmesi"nin imzalanması, Bakü-

Tiblis-Ceyhan ve Bakü-Tiflis-Erzurum ihracat boru hatlarının inşası, ülkedeki yeni petrol ve gaz çağının ve Azerbaycan'ın dünya ekonomi birliğine entegrasyonunun temellerini atmıştır (Seyidov, 2013, s. 4).

18 Ekim 1991'de Azerbaycan Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti oturumunda "Azerbaycan Cumhuriyeti Devletinin Bağımsızlığı Anayasal Kanunu" oybirliği ile kabul edilmiştir. Anayasa, Azerbaycan devletinin bağımsız, üniter ve laik bir devlet olduğunu beyan etmektedir. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin devlet bağımsızlığı kısa bir zamanda dünya devletlerinin çoğunluğu tarafından tanınmıştır. Artık 116'dan fazla devlet Azerbaycan'ın bağımsızlığını tanımakta, 70 yabancı ülke ile Azerbaycan arasında diplomatik ilişkiler devam etmektedir (Gaffarov, 2008, s. 277-292).

2.3. Azerbaycan Eğitim Sistemine Genel Bakış

Eğitim, öğretim ve yetiştirme her bir devletin stratejik açıdan önemli alanı olmakta, onun politik, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimini tanımlamakta ve yeni kurulan toplumun ahlaki değerlerini oluşturmaktadır. Bu nedenle, her bir egemen devlet, eğitimin gelişmesine özel önem vermektedir (Hudiyev, 2013, s. 4). Eğitim, gerekli bilgi, beceri ve alışkanlığı yetiştirmenin en etkili ve en uygun yoludur. Eğitim sadece bilgi, beceri, alışkanlık sağlamakla kalmaz aynı zamanda insanların, insanlığın yararlarını paralel olarak kullanmanın gerekliliğini öğretir (Abbasov, 2016, s.3).

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin eğitim alanında devlet politikasının temelini eğitimin uzun vadeli dönemi için önemli gelişim yönlerini belirleyen ulusal eğitim kapsamı ve eğitim sisteminin tüm yönlerinin gelişimini öngören devlet programları oluşturmaktadır. Eğitim Kanunu'nun beşinci maddesinde belirtildiği üzere Azerbaycan Cumhuriyeti'nde eğitim laiktir. Eğitim ve öğretime dini kurumlar müdahale edemezler. Eğitim dilini, eğitim şeklini ve eğitim kurumunu seçmede her vatandaşa serbest hak verilmektedir. Eğitim Kanunu'nun altıncı maddesine göre eğitim dili Azericedir. Eğitim sisteminin en büyük amacı, Azerbaycan'ın bağımsızlığını ebediyen koruyacak ve ona sahip çıkacak genç nesiller yetiştirmektir (<http://edu.gov.az/az/page/72/302>).

Eğitim Kanunu'na göre, Azerbaycan Cumhuriyeti'nde eğitim öncelikli bir alandır. Yani, ülkenin sosyo-ekonomik, politik, kültürel ve uluslararası alanlardaki başarıları eğitim sistemiyle bağlantılıdır. Devlet Yönetim Kurumu olan Milli Eğitim Bakanlığı, eğitim alanında otorite ve otorite çerçevesinde standartlar geliştirmekte, eğitim kurumlarının kaydı ve pedagojik personelin tasdik edilmesini sağlamakta, ülkedeki ve

belirli bölgelerdeki eğitim sistemini oluşturmakta, meslekleri ve uzmanlık alanlarını listelemekte ve eğitim kurumlarını finanse etmektedir (Rzayev vd., 2010, s. 9-10).

Eğitim Kanunu'yla eğitimin temel yasaları belirlenerek eğitim programları, eğitim standartları ve eğitimin yapısı yasal olarak düzenlenmiştir (Abbasov, 2007, s. 16). Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin kuruluşunun resmen ilan edilmesinden sonra, her alanda olduğu gibi eğitimde de önemli derecede gelişmeler hissedilmiştir. Halk Maarifi ve İtikat Nazırlığı eğitimle ilgili olarak kurulmuştur (Balayev, 1993, s. 246).

Azerbaycan 1991 senesinde yeni bir döneme başlamıştır. Bu dönem çerçevesinde bağımsızlığını yeni kazanmış ülke zorlu yollar kat etmiştir. Eski dönemden kalmış her şey değişmiş ve gelişmiştir. Devlet bağımsızlığı kazanarak yeni anayasayı hazırlamış ve her alanda reformlar yapılmaya çalışılmıştır. Değişmekte ve gelişmekte olan alanlardan en önemlisi de devletin eğitim sistemidir. Bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti geçiş döneminde kendi eğitim sistemini yaratmasıyla, hâkim-komut ideolojisi baskısından kurtulmuştur. 30 Mart 1998'de Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'in kararı ile Eğitim alanında Devlet Reformlar Komisyonu kurulmuştur. Dünya Bankası, ulusal ve yabancı uzmanların yardımıyla Azerbaycan Cumhuriyeti, Eğitim Reform Programı geliştirmiş ve bu program 15 Haziran 1999'da Başkan tarafından onaylanmıştır. Daha sonra farklı devlet kurumlarına ait eğitim kurumları da Milli Eğitim Bakanlığı'na dâhil edilmiştir (Gaffarov, 2008, s. 410-411). Eğitim Reform programında Azerbaycan ulusal eğitim sisteminin kavramı ve stratejisi tanımlanmıştır. Reform programı üç aşamalı olarak (1999, 2000-2003 ve 2004 sonrası dönem) uygulanmıştır. Uygulanması için yaklaşık 100 yasal belge onaylanmış ve faaliyete geçirilmiştir. 2004 senesinden sonraki senelerde de eğitim devamlı geliştirilmiş, ulusal ve manevi değerlere önem vererek Avrupa standartlarına uygun bir eğitim sistemi kurmak hedeflenmiştir (Mahmudov, 2014, s. 444).

Program; eğitim kademelerindeki potansiyeli korumayı, geliştirmeyi, eğitim sistemini belirleyen yasal altyapıyı oluşturmayı, Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası doğrultusunda iktisadi, siyasi ve sosyal hayatın demokratikleşmesini hedeflemekte olan devlet politikasını gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır (Merdanov ve Şahbazlı, 2005, s. 122). Reform programında eğitimin gelecekte hayata geçireceği hedefleri belirleyerek, eğitimin yapısı, ekonomisi, yönetimi, öğretmen eğitimi ve maddi teknik altyapısında reformlar yapılması kararlaştırılmıştır (Merdanov, 2006, s. 6).

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde eğitim yapısı; okul öncesi eğitim, genel orta eğitim, mesleki-ihtisas eğitimi ve lisansüstü ve yaygın eğitimden oluşmaktadır (<http://edu.gov.az/az/page/72/302>). Azerbaycan Cumhuriyeti'nde Eğitim Kanunu'nun

11. maddesine göre Eğitim Sisteminin yapısı aşağıdaki gibi oluşturulmuştur (Huduoğlu, 2009, s. 25-34):

- 1.1. Okul öncesi eğitim.
- 1.2. Genel orta eğitim:
 - 1.2.1. İlköğretim;
 - 1.2.2. Ortaöğretim;
 - 1.2.3. Lise.
- 1.3. İlk Meslek-İhtisas eğitimi.
- 1.4. Orta İhtisas eğitimi.
- 1.5. Yüksek öğretim:
 - 1.5.1. Lisans;
 - 1.5.2. Yüksek Lisans;
 - 1.5.3. Doktora.

2.3.1. Eğitim Bakanlığı

Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti, Milli Eğitim Bakanlığı ve yerel eğitim yetkilileri eğitim sisteminin yönetiminden sorumludurlar. Eğitim kurumunun yönetimi, kurumun statüsüne uygun olarak, rektör, yönetici ve müdür tarafından eğitim kurumunun tüzüğüne uygun olarak yapılmaktadır. Devlet eğitim kurumunda akademik ve idari görevleri sürdürebilmek için yaş sınırı ilgili yürütme otoritesi tarafından belirlenmektedir. Bu yaş sınırına erişen eğitim kadrolar akademik veya idari konumda olmamak kaydıyla, eğitim kurumunun eğitim ve bilimsel faaliyetlerine tam katılım hakkına sahiptirler (Abbasov, 2016, s. 67-68).

Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Öğretim Kanununun 30. maddesi eğitim kurumlarının yönetimini açıklamaktadır. İlgili maddede; eğitim kurumlarının yönetim şartları (Şeffaflık Yasası, diğer yasal işlemler ve bireysel tüzük temelinde olmak), devlet eğitim kurumunun başkanının ilgili yürütme organı tarafından belirlenmesi, bilimsel ve pedagojik şuranın en üst yönetim kurulu olması, belediyelerin ve özel eğitim kurumlarının kimler tarafından yönetileceği, eğitim kurumlarında şeffaflığı yaratmak amacıyla eğitim kurumlarının yönetimi gibi konular belirtilmektedir (Abbasov, 2016, s. 67-68). Eğitim kurumlarının yönetimi ile ilgili konulara eğitim yönetimi organları dışında, devlet ve yerel yönetimlerin ve diğer kuruluşların müdahalesine izin verilmemektedir (Efendiyev, 2010b, s. 49-50). Eğitim kurumlarının yöneticilerinin işlevsel görevleri, genel okul veya başka bir eğitim kurumu tarafından belirlenir. Eğitim

Bakanlığı'nda eğitim yönetiminin bilgi sistemini oluşturmak için bir dizi faaliyet yapılmaktadır. Böyle bir sistemin asıl amacı eğitim sistem yöneticilerinin sorumlu olduğu alanı izlemek, doğru ve güncel bilgilere dayanan strateji ve eylem planları hazırlamak için kapsamlı bir veri tabanı oluşturmaktır. Sistem birkaç seviyeden; Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitim Müdürlükleri, Okullardan oluşmaktadır. Yukarıda belirtilen çalışmanın etkili bir şekilde organize edilmesi için Dünya Bankasının tavsiyesi ile Milli Eğitim Bakanlığına - Eğitim Yönetimi Bilgi Sistemleri Sistemi şubesi aynı zamanda Bakü Şehri Eğitim Bölümü'nde uygun bir bölüm kurulmuştur (Mükerremoğlu, 2009, s. 7).

Eğitim yönetiminde kamu yetkilileri ve kendi kendini yöneten organlar sistemi vardır. Bu organlar, eğitim mevzuatında belirtilen yetki alanı dâhilinde çalışmakta ve yasalara uygun çalışmaktadırlar. Eğitim Yönetimi; Eğitim Kanunuyla, ilgili yasal mevzuatla, ayrıca eğitim kurumlarının tüzük ve yönetmelikleri uyarınca ve uluslararası eğitime dayandırılmaktadır (Ağamalıyev, 1998, s. 33). Eğitim kurumlarının yönetiminde yerel devlet organları, ilgili bilimsel ve öğretmen grubu, meslek birlikleri, kamu-siyasi organizasyonlar ve halk katılmaktadır. Yönetim işlevleri dört şekilde; planlama, organize etme, motivasyon ve kontrol olarak tanımlanmaktadır (Ağamalıyev, 1998, s. 34). Azerbaycan Cumhuriyeti'nin mevcut Eğitim Kanunu'nda eğitimin yönetilmesiyle ilgili tüzük şöyledir:

Eğitim kurumları liderlik, eğitim mevzuatı ve eğitim kurumunun tüzüğü uyarınca öz-yönetim ilkelerine göre yönetilmektedir. Eğitim kurumunun kendi kendini yöneten organlarına eğitim kurumunun genel toplantısı (konferansı), bilimsel konsey, öğretmen kurulunu vb. içerir. Özerk yönetim organlarına seçilme kuralları ve bunların özel yetkileri, kuruluş tüzüğü ile belirlenir (Mehrabov, 2007, s. 348-350).

2.3.2. Yükseköğretim sistemi

Yüksek nitelikli uzman ve öğretmen yetiştirilmesi yükseköğretim ile gerçekleştirilir. Azerbaycan'ın yükseköğretim kurumlarında üç düzeyde eğitim verilmektedir. Bunlar; lisans (tıp eğitimi hariç), yüksek lisans (tıp eğitimi hariç), ve doktora eğitimleridir. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Devlet İmtihan (Sınav) Merkezi (DİM) Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 11 Nisan 2016 yıl tarihli emri ile kurulmuştur. Devlet İmtihan Merkezi kamu hizmeti için kadroların seçilmesini, yasal ve mülkiyet biçimine bakılmaksızın yüksek ve mesleki eğitim kurumlarına öğrenci alımının hayata geçirilmesini, ayrıca anlaşma gereğince kamu kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler için sınavlar oluşturulmasını sağlayan resmi devlet kurumudur. Yükseköğretim kurumlarına giriş hakkına tam, orta, meslek veya yüksek eğitimi tamamladığına dair devlet örnekli belge almış kişiler sahiptirler. Lisans düzeyinde eğitim devlet siparişi temelinde (devlet bütçesinin parası hesabına) veya paralı olarak gerçekleştirilmektedir (Devlet İmtihan Merkezi, 2018).

Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Kanunu'na göre devlet, yüksek eğitimin her düzeyinde öğrenim görenlere sadece bir kez ücretsiz eğitim alma hakkı sağlar. İkinci kez aynı eğitim basamağında öğrenim görmek isteyen öğrenci ücrete tabii tutulur. Yükseköğretim kurumlarına öğrenci kabulü vatandaşların eğitim hakkını tam sağlayarak, eğitim seviyesine uygun olan eğitim programlarını daha iyi benimsemiş yetenekli ve hazırlıklı öğrencilerin mesleki ve eğitim kurumlarına serbest seçimi temelinde, dünya fen olimpiyatlarının, üst düzey uluslararası müsabakaların ve yarışmaların galiplerinin ilgili meslekler dâhilinde yükseköğretim kurumlarına müsabaka dışı kabul edilmeleri hariç olmakla, müsabaka yoluyla olmalıdır. Yükseköğretim kurumlarına öğrenci kabulü öğrencilerin ilgili öğretim yılında bilginin değerlendirilmesi için yapılan sınavda (kabul imtihanında) elde ettikleri sonuçlara göre Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Devlet İmtihan Merkezi tarafından gerçekleştirilmektedir (Devlet İmtihan Merkezi, 2018).

Devlet İmtihan Merkezinin (DİM) temel görevlerinden biri, yükseköğrenim kurumlarının lisans programlarına giriş sınavlarını yapmak ve bunları uygulamaktır. Bu görev 1992 yılının Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 74 numaralı Kararnamesine göre merkezileştirilmiştir. Kural, test yönetimi ile gerçekleştirilmektedir. Lisans eğitimini tamamlayan mezunların "lisans" derecesi daha yüksek mesleki eğitime sahiptir. Lisans derecesinde eğitim alma hakkına tam zamanlı ortaöğretim, mesleki, orta ve yükseköğrenimin tamamlanmasıyla ilgili devlet mezuniyet belgesini almış bireyler sahiptirler. Sınava giriş ücretlidir (Devlet İmtihan Merkezi, 2018).

Yüksek lisans sınavlarının içeriğini oluşturan tüm şartları DİM'in uzmanlarının organizasyonu ile Cumhuriyetin yükseköğretim kurumlarının ilgili ihtisas bölümlerinin profesör-öğretim kadrosu hazırlamaktadır. Yüksek lisansa kabul yapılan uzmanlaşmalar 70 program üzerinden gruplandırılmaktadır. Kabul, Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 8 Şubat 2017 tarihli 40 sayılı kararı ile onaylanmış "Azerbaycan Cumhuriyeti'nin yükseköğrenim kurumlarının ve Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi yüksek lisanslarına kabul kuralları" ile düzenlenmiştir. Kurallara göre, yüksek lisans düzeyine kabul olmak hakkına lisans eğitimi bitirdiğine dair belge alan ve diğer yüksek eğitilmiş kişiler sahiptirler (Devlet İmtihan Merkezi, 2018).

Kabul sınavı iki aşamada yapılmaktadır. İlk aşamada, katılımcıların mantıksal düşünme seviyesi ile bilgisayar ve yabancı dil yeterlilik seviyelerini test etmekte ve sonuçları DİM'in belirlediği talepleri karşılayan öğrenciler ikinci aşamaya geçmeyi hak etmektedirler. Bu aşamadaysa onların uzmanlık bilgileri kontrol edilmektedir. İlk aşamada, öğrencilere, 50 mantıksal düşünme, 25 yabancı dil ve 25 bilgisayar alanında hazırlanmış olan testler sunulmaktadır. Her bloğun son beş sorusu açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Sınav sorularına cevap vermek için iki buçuk saat ayrılmakta ve lisans mezunu öğrencilerin veya lisansı bitirmelerine dair belge alan öğrencilerin her doğru cevabı bir puanla değerlendirilmektedir. İkinci aşamada, öğrencilerin okudukları ihtisas üzerine kazandıkları bilgileri belirlemek için onlara 50 test sunulmaktadır. Her program üzerine son beş soru açık uçlu olarak sorulmaktadır. Bununla birlikte, belirli programları seçen öğrenciler ihtisas üzerine test talimatlarını yanıtlamak yerine yazılı sınav vermektedirler. Yarışmaya, kabul sınavının her iki aşamasından topladıkları toplam puanı (puanların toplamı) ile birlikte, ihtisas puanı da DİM tarafından belirlenen şartları karşılayan lisans mezunları alınmaktadır (Devlet İmtihan Merkezi, 2018).

Lisans mezunları belirlenmiş tarihte seçtikleri ihtisasları istedikleri sırayla kendi elektronik başvuru formuna dâhil edip, her bir uzmanlaşma üzerine devlet siparişi temelinde veya paralı eğitim almak istediklerini belirten seçeneği kaydedip onaylamaktadırlar. Seçilmiş uzmanlaşma dilekçe şeklinde gösterilen sıralama yarışma sırasında hukuki temel olarak kabul edilmekte ve lisans öğrencisi topladıkları puana göre tercihlerine yerleştirilmektedirler. Yüksek eğitimin en büyük derecesi olan doktora bilimsel kurumlarda ve yükseköğretim kurumlarında uygulanmakta ve uygun olarak felsefe doktoru ve fen ilimler doktoru bilimsel derecelerinin verilmesiyle sonlandırılmaktadır (Huduoglu, 2009, s. 46).

Yükseköğretim kurumlarının akademik personeli bilim ve öğretmenlik alanındaki faaliyetleri için bilimsel unvanlar almaktadır. Azerbaycan Cumhuriyeti'ndeki akademik unvanlar doçent ve profesördür. Devlet yükseköğrenimiyle birlikte, özel üniversitelerin oluşturulması, yükseköğrenime bir rekabet ve yarışma ortamı getirmektedir. Yeni kurulan özel üniversiteler, uzun yıllardır Azerbaycan'da yüksek bir personel potansiyeline sahip bazı devlet yükseköğrenim kurumlarıyla (örneğin eyaletteki öğretmenlerin sayısı, bilimsel makaleler sayısı) rekabet etmekte güçlük çekse de, bazı özel üniversitelerin bazı konularda (kalite eğitimi, modern eğitim programları, ileri modelleme modelleri tanıtımı, dil politikası, uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi, bilgi teknolojilerinin uygulanması) daha aktif ve daha modern görünmektedir. Yükseköğretimin başlıca görevleri şunlardır:

- Devletin ve toplumun yüksek nitelikli uzmanlara olan talebinin karşılanması için gerekli ortamı yaratır ve mülkiyet biçimi ne olursa olsun ülkenin yükseköğretim kurumlarında yüksek eğitilmiş kadroların hazırlanması alanında tek devlet politikasını ve eğitimin mevzuata ve standartlara uygun olmasını denetler.
- Yüksek eğitim sisteminin etkinliğini ve fonksiyonlarını sağlayan düzenleyici yasal altyapıyı oluşturur.
- Devlet standartlarının ve programlarının ihtiyaçlarına göre eğitim programlarının hazırlanmasını ve onayını sağlar.
- Yükseköğretim kurumlarında kredi sisteminin uygulamasının denetimini gerçekleştirir.
- İlgili bakanlıklar ve diğer organlarla birlikte yükseköğretim alanında devlet program ve projelerinin hazırlanmasında ve gerçekleştirilmesinde yer alır.
- Ali eğitimin temel yönlerini belirler, ekonomi, bilim, teknoloji, kültür ve sanatın modern ihtiyaçlarını dikkate alarak uzmanların hazırlık kalitesinin güçlendirilmesi için birçok tedbirler alır.
- Ülkede yüksek eğitilmiş işletmelere olan talebi tahmin eder ve eğitim kurumlarının gelişimiyle ilgili önerilerde bulunur.
- Yükseköğretim kurumlarında eğitimin teşkilini ve eğitimin kalitesini izleme yolu ile kontrol eder (Tahsil Nazirliyi, 2017).

Azerbaycan yükseköğretimi 19 Mayıs 2005 yılında Bologna sürecine katılmıştır. Azerbaycan yükseköğretiminin Bologna sürecine katılması, ülkenin eğitim sisteminde attığı başarılı adımlardan biridir. Bologna sürecinin; Azerbaycan üniversitelerinin verdiği

diplomaların gelişmiş ülkelerde tanınması, öğrenci uyumunun sağlanması, Azerbaycan gençlerinin başka devletlerdeki üniversitelerde, ayrıca diğer ülkelerin vatandaşlarının Azerbaycan üniversitelerinde eğitim almasına katkıları olmuştur (Abbasov, 2016, s. 8).

Üniversitelerde derslerin işleniş biçimi Sovyetler döneminden kalmadır. Günümüzde derslerin işleniş üç şekilde yapılmaktadır. Bunlar müzahire (not alarak yazma), seminer (anlatma) ve tecrübedir (laboratuvar ders uygulamaları, matematik soru çözümleri gibi). Müzahire derslerinde öğretim üyeleri konuları anlatmakta ve açıklamaktadırlar. Burada öğrenciler anlamadıkları bölümleri veya konuyla ilgili merak ettikleri soruları sormaktadırlar. Bu derslerde genellikle öğretim üyeleri konuların önemli gördükleri kısımları yazdırmaktadırlar. Sovyet döneminden gelen konuları yazdırma geleneği nerdeyse derslerin vazgeçilmezleridir. Seminer derslerinde öğrenciler müzahire derslerinde öğrendikleri konulara çalışmış olarak gelmekte ve öğretim üyeleri tarafından konularla ilgili anlatım yapması ve sorular cevaplandırması işlenmektedir. Bu ders biçimi, haftalık olarak öğrencilerin konulara ne kadar hâkim olduklarını ölçmektedir. Tecrübe derslerindeyse öğrenciler dersleri laboratuvar ortamında geçmektedirler. Burada öğrenciler, öğrendikleri konuları uygulamakta veya öğrenimini laboratuvar ortamında gerçekleştirebilecek konuları burada işlemektedirler. Üniversiteler Bologna sürecine geçtikten sonra öğrenciler 10 puanlık sistemle değerlendirilmektedir. Yüksek ve meslek ihtisas eğitim kurumlarında öğrenci değerlendirilmesi şekli şöyledir: gerçek durumu analiz eder - analiz, gerçek durumu teşhis eder - teşhis, faaliyeti yönlendirir - yönlendirme, gelecekteki eylem için gelişim kavramını tanımlar – kararverme (Merdanov, Ağamalıyev, Mehrabov ve Gardaşov, 2003, s. 110).

2.3.3. Üniversiteler ve yönetim şekli

Yükseköğretim kurumunun genel yönetimi mevcut sırayla düzenlenmekte ve rektörün yönettiği Elmi Şura (Bilim Kurulu) tarafından yürütülmektedir. Bilim Kurulunun görev süresi üç yıldır. Yaptıkları görevlere göre, Bilim Kuruluna yükseköğretim kurumunun rektörü (başkan), akademik işlerden sorumlu rektör yardımcısı (Başkan yardımcısı), diğer rektör yardımcıları, bilim kâtibi, dekanlar, yükseköğretim kurumunda faaliyet gösteren bilimsel araştırma enstitülerinin yöneticileri (çalışanlar ve öğrenciler), serbest ticaret birlikleri başkanları, şube müdürleri, öğrenci bilimsel birliği başkanı dâhildir. Bilim Kurulu, akademik yıl ve her sömestr için öngörülen bir iş planında çalışmaktadır. Bilim Kurulunun çalışma planı, Kurul toplantısında tartışılıp onaylanmaktadır ve rektör tarafından tasdik edilmektedir. Bilim

Kurul kararları sadece yksekkul rektörünün onayından sonra yürürlüğe girer. Bilim Kurulunun başkanı rektrdr. Rektör, Milli Eğitim Bakanlığınca onaylanan örnek kuralları içeren yükseköğretim kurumunun tüzüğüne uygun olarak beş yıllık bir süre için seçilmekte ve işini iyi yapmadığı takdirde görevden alınmaktadır (Rüstemov ve Dadaşova, 2007, s. 541-542).

Rektör, doğrudan niversite hayatının tüm yönlerini yönetmekte ve tüm alanlardaki çalışmanın kalitesi ve verimliliği için tamamen sorumlu olmaktadır. Yetkisi dâhilinde niversitenin tüm çalışanları, lisansüstü öğrenciler, doktoralar, öğrenciler için zorunlu olan emirler, kararlar ve talimatlar verir. Yükseköğretim kurumundaki tüm eğitim çalışmaları, rektörün emri veya rızası ile yapılır (Kazımov, 2006, s. 374).

Rektörün yardımcısı ve danışmanı bulunur. Rektör yardımcısı yüksek kurumlardan yükseköğretime gelen emir ve kararları yönetime iletmekte, rektörlüğün tüm faaliyetlerinin hayata geçirilmesinde yardımcı olmakta, rektör için gerekli belgeleri toplamakta, rektörün kabul günlerine katılmakta, başvuruları, şikyetlerini kaydetmekte ve icra eden şahıslara (bölüm başkanı, dekan vb.) teslim etmektedir. Rektörün danışmanı yksekkulun eğitim-ğretim ve bilim faaliyetlerini yakından desteklemekte, kurucunun ve devlet makamlarının emir ve talimatlarının uygulanmasını kontrol etmektedir (Kazımov, 2006, s. 374).

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde mülkiyet türüne göre Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan, diğer bakanlık ve komitelere tabi olan, özel ve özel amaçlı yksekkul kurumları faaliyet sürdürmektedir (Tahsil Nazirliyi, 2017).

- Eğitim Bakanlığı'na tabi olan yükseköğretim kurumları:
 1. Bakü Devlet Üniversitesi (Kazak şubesi)
 2. Azerbaycan Devlet Petrol ve Sanayi Üniversitesi
 3. Azerbaycan Teknik Üniversitesi
 4. Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi (Derbent v Zakatala şubeleri)
 5. Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi (Ağcabedi, Celilabad, Kuba, şamahı ve şeki şubesi)
 6. Azerbaycan Mimarlık ve İnşaat Üniversitesi
 7. Bakü Slavyan Üniversitesi
 8. Azerbaycan Diller niversitesi
 9. Üzeyir Hacıbeyli adına Bakü Müzik Akademisi
 10. Azerbaycan Devlet Kültür ve Güzel Sanatlar Üniversitesi
 11. Sumkayıt Devlet Üniversitesi

12. Lenkeran Devlet Üniversitesi
 13. Gence Devlet Üniversitesi
 14. Azerbaycan Teknoloji Üniversitesi
 15. Mingeçevir Devlet Üniversitesi
 16. Nahçıvan Devlet Üniversitesi
 17. Azerbaycan Devlet Ressamlık Akademisi
 18. Azerbaycan Milli Konservatuarı
 19. Nahçıvan Öğretmenler Enstitüsü
- Diğer bakanlık ve komitelere tabi olan eğitim kurumları:
1. Azerbaycan Tıp Üniversitesi
 2. Azerbaycan Devlet Beden Eğitimi ve Spor Akademisi
 3. Azerbaycan Devlet Akrar Üniversitesi
 4. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı yanında Devlet Yöneticiliği Akademisi
 5. Azerbaycan Devlet Deniz Akademisi
 6. Milli Aviasiya Akademisi
 7. ADA Üniversitesi
 8. Bakü Yüksek Petrol Okulu
 9. Azerbaycan Turizm ve Menecment Üniversitesi
 10. M. V. Lomonosov adına Moskova Devlet Üniversite'sinin Bakü Şubesi
 11. İ. M. Seçenov adına İlk Moskova Devlet Tıp Üniversitesi'nin Bakü Şubesi
 12. Bakü Horeokrafiya Akademisi
- Özel yükseköğretim kurumları:
1. Garb Üniversitesi
 2. Azerbaycan Üniversitesi
 3. Hazar Üniversitesi
 4. Odlar Yurdu Üniversitesi
 5. Bakü Avrasya Üniversitesi
 6. Bakü Kızlar Üniversitesi
 7. Azerbaycan Kooperasiya Üniversitesi
 8. Bakü Biznes Üniversitesi
 9. Nahçıvan Özel Üniversitesi
 10. Azerbaycan Emek ve Sosyal İlişkiler Akademisi
 11. Bakü İslam Üniversitesi

- Özel amaçlı üniversiteler:

1. Haydar Aliyev adına Azərbaycan Yüksək Harp Okulu
2. Milli Tehlikesizlik Bakanlığının Polis Akademisi
3. Dâhili İşler Bakanlığının Polis Akademisi
4. Azərbaycan Cumhuriyeti DİN İç Birlikləri Yüksək Harp Okulu
5. Azərbaycan Cumhuriyeti Devlet Sınır Hizmetləri Akademisi
6. Olağanüstü Durumlar Bakanlığının Akademisi
7. Azərbaycan Cumhuriyeti Devlet Gümrük Komitesi Akademisi

2.3.4. İlk Üniversite Bakü Devlet Üniversitesi

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin ilk üniversitesi olan Azərbaycan Devlet Üniversitesi, daha sonra adı değiştirilerek Bakü Devlet Üniversitesi olmuştur. Bakü Devlet Üniversitesi 1 Eylül 1919'da Azərbaycan Halk Cumhuriyeti Parlamentosu tarafından kurulmuştur. Bakü Devlet Üniversitesi, yirminci yüzyılın başından beri Azərbaycan halkını eğitmek, eğitilmiş insanlar oluşturmak ve bilimsel gelenekleri zenginleştirmek açısından büyük bir role sahiptir. Bu üniversite her zaman Azərbaycan'da özgürlük, bağımsızlık ve demokrasinin beşiği olmuştur (Esgerov, 2003, s. 180).

Bağımsızlığı kazanmış Azərbaycan Cumhuriyeti'nin gelişimi için attığı önemli adımlardan biri de bu üniversitenin kurulması olmuştur. Feteli Han Hoyski, Nesib bey Yusifbeyli, Memmed Emin Resulzade, Reşit Han Kaplanov, Soltan Mecit Ganizade, Hasan bey Ağayev, Hamit bey Şahtatinski gibi önemli şahısların bu üniversitenin kurulmasında büyük emeği olmuştur (Meherremov, 2000, s. 14). Yeni kurulması nedeniyle devlet, çok sayıda bilimsel kadrolara ihtiyaç duymaktadır. Kadro ihtiyacını karşılamak amacıyla eğitim kurumlarının kurulmasıyla birlikte, Eylül 1919 senesinde 100 öğrenci yurtdışına eğitim almak için gönderilmiştir. Eğitimde ulusallaşma, aşama aşama yürütülmektedir (Merdanov ve Guliyev, 2003, s. 27).

1929'da üniversitenin onuncu yıl dönümünün, ülke çapında kutlanılmasına karar verilmiş ve bu organizasyon Ocak 1930'da büyük bir törenle kutlanmıştır. Bundan kısa bir süre sonra üniversitenin hayatında karmaşık ve karanlık olaylar gerçekleşmeye başlamıştır. Haziran 1930'da Azərbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Halk Komiserleri Siyasi Komisyonu tarafından Bakü Devlet Üniversitesi'nin faaliyeti durdurulmuş ve onun ayrı-ayrı fakülteleri temelinde yeni bağımsız enstitüler oluşturulmuştur. Ülkedeki yeni enstitülerin açılması, ülkenin yaşamında yükseköğretimin

geliştirilmesinde geleceğe doğru atılmış bir adım olmasına rağmen, aslında bunun arkasında daha fazla sorun vardır. Bu olayları üniversiteyi kapatmadan da uygulamak mümkün olabilirdi. Aslında imparatorluk güçlerinin bu adımı atması Azerbaycan'ın yerel ruhlu aydınlarından korkmalarıydı. Azerbaycan'ın fedakâr aydınlarının yoğun emeği sonucunda Mayıs 1934'te Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Halk Komiserleri Konseyi kararı ile yeniden açılmış ve bu üniversite cumhuriyette yine bilimsel ve eğitim düşünce merkezi haline gelmiştir (Meherremov, 2009, s. 10-28).

2.4. Türkiye Yükseköğretim Sistemi

Türk eğitim sisteminin temel amacı, Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, milli birlik ve bütünlük içinde, iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek, hızlandırmak ve Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır. Eğitim kurumları, dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa fark tanınmaz. Türkiye'de yükseköğretim; ortaöğretime dayalı, en az iki yıllık yükseköğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar. Yükseköğretimin amacı; ülkenin bilim politikasına, toplumun yüksek düzeyde ve çeşitli kademelerdeki insan gücü gereksinimine göre öğrencileri ilgi, yetki ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirmek, bilimsel alanlarda araştırmalar yapmak, araştırma-inceleme sonuçlarını gösteren ve bilim tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayını yapmak, Hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmek, Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilimsel verileri sözle ve yazı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetinde bulunmaktır (Demirel, 2000, s. 34).

Türkiye'de 2547 sayılı kanuna göre tüm yükseköğretim kurumları aynı alanda birleştirilmiştir. Meslek yüksekokulları ve konservatuarlar üniversitelere birleştirilmiştir. Aynı zamanda akademiler üniversitelere, eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine çevrilmiştir. Bu karar sonucunda 1982'de Marmara, Mimar Sinan, Yıldız Teknik, Gazi, Akdeniz, Dokuz Eylül ve Trakya üniversiteleri kurulmuştur. Yapılan tüm düzenlemeler sonucunda üniversite sayısı 27'i olmuştur (YÖK, 2014). YAYKUR'un faaliyetleri ise bu süreç zamanında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesine verilmiştir (Bağdadioğlu, 2005, s. 28). 1982 senesinde Türk yükseköğretim sisteminde genel bir yapı oluşturulmuştur (Özaslan, Korkmaz, Batırel ve Erkal, 1998, s. 40).

Türkiye, Bologna sürecine katılan ülkeler listesine dâhildir. 19 Mayıs 2001 yılında Bologna sürecine katılmıştır. Avrupa ECTS kredi toplama ve aktarma sistemini kullanmaktadır (Mahmudov, 2014, s. 376-377).

Türkiye’deki tüm üniversiteler Yüksek Öğretim Kurumu’na (YÖK) tabidir. YÖK, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde faaliyet sürdüren özerk bir kurumdur. YÖK, yükseköğretim kurumlarının faaliyetlerini, onların ihtiyaçlarını, gelişim planlarını hazırlar, çeşitli ihtisaslarda öğretim kalitesini yükseltmek amaçlı öğrenci ve öğretmenlerin ülke çapında ve aynı zamanda ülke dışındaki öğretimini düzenler (Mahmudov, 2014, s. 389). Yükseköğretim Kurulu ve Üniversitelerarası Kurul olmakla iki üst kurul yükseköğretime bağlıdır (Balcı, 2009, s. 14). Yükseköğretim kurumları aşağıdakilerdir (Demirel, 2000, s. 34);

- Üniversiteler,
- Fakülteler,
- Enstitüler,
- Yüksekokullar,
- Konservatuarlar,
- Meslek yüksekokulları,
- Uygulama ve araştırma merkezleri.

Her üniversitenin kendi akademik takvimi vardır. Genel olarak akademik yıl eylül ayında başlayıp haziran ayında biter. Üniversitelerde tatiller; kış ve yaz tatilleridir. Birçok üniversitenin yaz okulları vardır. Ortaöğretimin bitiminden sonra yükseköğretimin; ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora sonrası programları vardır. Lisans eğitiminin ilk aşamasını teşkil eden ön lisans programı iki yılı kapsamakta ve amacı ana insan gücü yetiştirmektedir (Balcı, 2009, s. 14). Öğrenciler merkezi sınava katılmadan ön lisans diplomasına sahip olabilmektedirler. Lisans programı ise en az dört yılı kapsamaktadır. Tıp ve diğer bazı özel programlar ise altı ve daha fazla yıl sürebilmektedir. Yükseköğretimin tezli ve tezsiz yüksek lisans programları vardır. Tezli yüksek lisans genel olarak dört yarıyılı, tezsiz yüksek lisans programı ise üç yarıyılı kapsamaktadır. Doktora sonrası programların eğitim süresi üniversiteye göre değişmektedir (YÖK, 2014).

İstatistik verilere göre, 2017 senesinde Türkiye’de devlet üniversitelerinin sayısı 112, vakıf üniversitelerinin sayısı 76 ve vakıf meslek yüksekokulunun sayısı sekizdir. Bu kurumlardaki öğretim elemanlarının sayısı 151.763’dür. Ön lisans, lisans, yüksek lisans

ve doktora öğrencilerinin sayısı 2016-2017 eğitim-öğretim yılı için toplam 7.198.987'dir (İstatistik.yok.gov.tr).

2.5. Azerbaycan Türkiye Eğitim İlişkileri

Türk-İslam kültürü, Türk ve İslamcılığın birleşimi temelinde ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Türk İslam kültürünü gelişime teşvik eden faktörlerden biri de Sovyetler Birliği'nin çöküşü olmuştur. Böylece, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, beş Türk devleti bağımsızlıklarını ilan etmiştir. 1933 yılında Mustafa Kemal Atatürk bu konuyla ilgili şunları söylemiştir:

Belki de Sovyetler Birliği gelecek yıllarda dağılabilir ve elinde tuttuğu tüm ülkeler ayrılabilir. O zaman Türkiye, şimdiden ne yapacağını bilmelidir. Çünkü Sovyetler Birliğinde dili bir, inancı bir, özü bir kardeşlerimiz var ve onlara sahip çıkmak için şimdiden hazır olmalıyız. Özellikle, Azerbaycan'ın tamamen bağımsız bir devlet haline gelmesini desteklemekteyiz (İsmayılov, 2004, s. 101).

Azerbaycan-Türkiye kültürel ilişkilerinin en önemli hususlarından ve sonuçlarından biri eğitimidir. Bu alanda Azerbaycan-Türkiye ilişkileri çok büyük bir hız kazanmıştır. Eğitim alanındaki iş birliğinin temel alanlarını öğrencilerin değişimi, ortak orta öğretim okullarının, lise ve üniversitelerin açılması oluşturmuştur. 1991-2001 yılları arasında birçok Türk eğitim kurumu, Türk Cumhuriyetleri'nin ilgili organlarıyla iş birliği protokolleri imzalamış ve çok sayıda ortak projeler hayata geçirmiştir. 1992 yılında, Eğitim Bakanlığı Yabancı Eğitim Dairesi "Büyük Öğrenci Projesi" adlı bir projeyi uygulamaya koymuştur. Bu bağlamda, 1992-1993 öğretim yılı için, Türk üniversiteleri Türk devletlerinden ilk öğrencileri kabul etmişlerdir (Memmedli, 2005, s. 234).

Karşılıklı ilişkilerin en belirgin örneği olarak, Azerbaycan'daki Atatürk Merkezi salonunda sergilenen "Türkiye'de Eğitim: Doğu'nun Batı ile Buluştuğu Nokta" adlı Türk üniversitelerinin sergisini gösterebiliriz. Bu sergi, Türkiye'de yükseköğretim sisteminin üniversiteleri ve enstitüleri (askeri akademiler, kolejler) kapsadığını ortaya koymuştur. Türkiye'de dört yıllık fakülte ve iki yıllık meslek yüksekokulları ve aynı zamanda akşam yükseköğrenim programları mevcuttur (Han, 2005, s. 1-2). 1990'ların ilk yarısına ait istatistik verilerine dikkat edilirse, bu yıllardaki eğitim alanındaki durumun şu şekilde olduğu görülür; 1991-1995 yılları arasında Türkiye'de 1871 Azerbaycanlı öğrenci, Azerbaycan'da ise 2500 Türk öğrenci yükseköğretim almaktaydı. Buna ek olarak,

Türkiye'nin Azerbaycan'da açtığı Türk Anadolu Lisesi'nde 221 öğrenci eğitim almıştır (Hüseynov, 2000, s. 5).

Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan Cumhuriyeti ile Türkiye arasındaki bilimsel ilişkilerde özel bir yere sahiptir. Türk dili ve filolojisi, Türk dili çevirisi, Üniversitenin Doğu Araştırmaları Fakültesi'nde geniş bir kapsamda öğretilmektedir. Türk dili ve edebiyatı, üniversitenin gazetecilik fakültesinde öğretilmektedir. 1990'da Bakü Devlet Üniversitesi'nin daveti üzerine, Bakü'ye İzmir Ege Üniversitesi delegasyonu gitmiştir. Azerbaycan ile Türk üniversiteleri arasındaki çok taraflı ilişkilerin geliştirilmesi için çalışılmıştır (Hüseynova, 2007, s. 99).

1992 yılında, Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı arasında imzalanan anlaşmada eğitim sisteminin tüm alanları ile birlikte, öğrenci değişimi ile ilgili madde de göz önünde bulundurulmuştur. Bu maddeye göre her iki ülke karşılıklı olarak ilk yıllarında 100 kişi, sonraki yıllarda ise bu sayı yılda 1000 kişiye ulaşacak şekilde öğrenci değişimi konusunda anlaşmaya varmışlardır. Anlaşma uyarınca Türkiye'ye gönderilen öğrenciler 32 yüksekokulda eğitim almışlardır. 21 Eylül 1992 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti'nin İstanbul "Çağ Öğretim Anonim Şirketi" arasında eğitim alanında ortak çalışma anlaşması imzalanmıştır (Hüseynov, 2000, s. 19).

9 Nisan 1992 senesinde Bakanlar Kurulu tarafından 208 sayılı kararla onaylanan tüzüğe göre, diğer ülke vatandaşlarının Azerbaycan eğitim kurumlarında eğitim almaları ve Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşlarının yurtdışına eğitim için gönderilmesine başlanmıştır. Tüzüğün yurtdışına eğitim için öğrenci göndermede aşağıdaki prensipleri bulunmaktadır. Bunlar;

- Hükümetler arası anlaşmalar ve Azerbaycan Cumhuriyeti'nin diğer ülkelerle medeni ve bilimsel alanda işbirliği planı doğrultusunda
- Yabancı ülkelerin öğretim kurumlarının, sivil ve yardımsever kuruluşlarının tesis ettiği burslar yardımıyla
- Azerbaycan Eğitim Bakanlığı'nın yabancı ülkelerin eğitimle ilgili birimleri, eğitim kurumlarıyla ve sivil kuruluşlarla yaptığı anlaşmalar doğrultusunda gerçekleştirilmektedir (Merdanov ve Şahbazlı, 2005, s. 331).

2.6. İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu kısmında literatür taranmıştır. Bu konuyla ilgili yurtiçinde ve yurtdışında yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

2.6.1. Yurtiçinde yapılan araştırmalar

Araştırmanın bu kısmında, konuyla ilgili yurtiçinde yapılmış nicel, nitel ve karma araştırmalar yer almıştır.

2.6.1.1. Nicel araştırmalar

Konuyla ilgili literatür tarayarak yurtiçinde yapılan araştırmalara ulaşılmıştır. Ulaşılan araştırmalardan nicel olanları bu bölümde yıllara göre sıralanmıştır.

Yıldıran, Özkan ve Büyükyılmaz (2016), “Yabancı Uyruklu Lisans Öğrencilerinin Durum Analizi: Karabük Üniversitesi” adlı makale çalışmalarında yabancı uyruklu öğrencilerin üniversite ve bölüm tercih nedenleri, eğitim beklentileri, eğitimlerini tamamladıktan sonra hangi ülkede çalışmak istedikleri ve dil sorunları üzerine durum analizi yapmıştır. Araştırmanın örneklemini 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Karabük Üniversitesi’nde eğitim gören 213 yabancı uyruklu öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak katılımcılara anket formu uygulanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre öğrencilerin Türkiye’yi tercih etme nedenleri olarak İslam ülkesi olması, akrabalarının ve arkadaşlarının bulunması, ülkesine yakın olması, kendi ülkesinde savaş olması, burada okuma hayalinin olması, yakın kültüre sahip ve gelişmiş ülke olmasıdır. Karabük Üniversitesi’ni tercih etmelerinde ise puanlarının oraya yetmesi, kaliteli eğitim alacaklarını düşünmeleri ve bölüm tercih nedenlerinde katılımcıların yarısının okudukları bölüme ilgili oldukları bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların büyük bir çoğunluğunun mezun olduktan sonra eğitimlerini Türkiye’de devam etmek istedikleri ve eğitim sonrası iş imkânları olduğu takdirde Türkiye’de kalmak istedikleri ortaya çıkmıştır. Katılımcıların neredeyse tamamına yakını Türkiye’de okumayı tavsiye etmişlerdir.

Gündüzyeli (2015)’nin, “Küresel Eğitim Pazarlama Stratejileri ve Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Üniversite Seçim Faktörleri Üzerine Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Türkiye’de yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin, üniversite seçimi yaparken hangi faktörleri göz önünde bulundurdıkları incelenmiştir. Araştırmanın evreni, Beykent Üniversitesi’nde yükseköğrenim gören 99 yabancı uyruklu öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini, tüm öğrencilere ulaşılacağı

düşünülerek evrenin tamamını kapsamıştır. Veri toplama aracı olarak katılımcılara anket uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre, yabancı uyruklu öğrencilerin %67,7'si Türk Cumhuriyetleri'nden gelmektedir. Öğrencilerin aldıkları kararlarda tavsiye, onların Türkiye'ye gelmelerinde önemli rol oynadığı belirlenmiştir. İlave olarak fuarlar, medya ve tanıtım öğrencilerin tercihlerinde dikkatlerini çekmiştir. Şehir tercihi yaparken öğrenciler, yaşam koşullarını, iş fırsatlarını, dini ve kültürel koşulları göz önünde bulundurdıkları sonucuna varılmıştır. Ayrıca katılımcıların üniversite seçimi yaparken kampüs olanaklarına, bölüm ve ders dinamiğine, üniversitenin lokasyonuna önem verdikleri belirlenmiştir.

Özçetin (2013), “Yükseköğretim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler” isimli yüksek lisans tez çalışmasında yükseköğrenim için Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar ve sosyal uyumlarını etkileyen etmenleri incelemiştir. Araştırma niceliksel ve ilişkisel tarama yöntemiyle yapılmıştır. Araştırmanın evreni, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Bursa ilinde bulunan Uludağ Üniversitesi, Bursa Teknik Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi TÖMER Şubesi'nde yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini, kota örnekleme yöntemiyle seçilmiş 221 yabancı uyruklu öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcılara araştırmacı tarafından geliştirilmiş anket uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin çoğu kendi tercihleri ile Türkiye'ye gelmeyi istediklerini, aldıkları eğitimden memnun kaldıklarını, kültür açısından fazla sorun yaşamadıklarını ve yaşanan sorunların ise akademik Türkçe ile yalnızlık olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların cinsiyetleri, gelir düzeyleri ve arkadaşlık ilişkileri ile sosyal uyumları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu, kızların erkeklere oranda daha yüksek sosyal uyum sergiledikleri ve barındıkları yer, Türkiye'de bulundukları süre, aldıkları eğitimden memnun olup olmama değişkenleri açısından sosyal uyumlarında ise genel olarak anlamlı bir fark saptanamamıştır.

Beltekin ve Radmard (2013), “Türkiye’de Lisansüstü Eğitim Gören Uluslararası Öğrencilerinin Üniversiteye İlişkin Görüşleri” isimli yapılan makalelerinde Ankara Üniversitesi’nde öğrenim gören uluslararası lisansüstü öğrencilerin, üniversitenin akademik süreçlerine, akademik iklimine, fiziksel ortama ve akademik niteliğine ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırma tarama modeli ele alınarak yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Ankara Üniversitesi’nde öğrenim gören ve evrenden uygun örnekleme yöntemi ile seçilen 119 uluslararası lisansüstü öğrenciden oluşmaktadır. Veriler SPSS programı ile frekans ve yüzdeler hesaplanarak analiz

edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, öğrenciler öğretim elemanlarına karşı “ilgi”, “yardım” ve “iletişim” ile “yeterli materyal kullanma”, “etkili öğretim yöntemlerini kullanma”, “adil ve tarafsız değerlendirme” konularında olumsuz yargılara sahiptirler. Ayrıca üniversitenin; “kütüphane” ve “bilgisayar, fotokopi, internet, vb. destek hizmetleri sayı ve hizmetin sürekliliği” açısından yetersiz olduğuna ve öğrencilerin “mesleki gelişim” ve “eğitimin niteliği” konularında olumsuz algı içerisinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Çelik (2013), “Türkiye’de Yükseköğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sorunları” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Türkiye’de yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar incelenmiştir. Araştırmanın örneklemi, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Trakya Üniversitesi’nde yükseköğrenim gören 142 yabancı uyruklu öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya nicel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Veriler araştırmacı tarafından literatür taranarak geliştirilmiş olan anket yoluyla toplanmıştır. Geliştirilmiş anket iki bölümden ibarettir. İlk bölüm 14 sorudan oluşan “Kişisel Bilgi Formu”dur. Diğer bölüm ise katılımcıların yaşadıkları sosyal, ekonomik, kültürel ve akademik sorunları, eğitim gördükleri üniversite ve şehre dair görüşlerini ve memnuniyet düzeylerini belirlemek için geliştirilmiş 250 sorudan oluşmaktadır. Veriler toplandıktan sonra SPSS programı ile analiz edilmiş ve yüzdelere alınmıştır. Araştırma sonucuna göre, mezun olduktan sonra öğrencilerin 2/3’üne yakını iş imkânları konusunda iş bulamayacağını düşünmektedirler. Ayrıca katılımcıların Türkiye’ye gelmeden önce kaliteli bir eğitimle karşılaşma beklentilerinin olduğu, kadın öğrencilerin beklentilerinin daha fazla olduğu belirlenmiştir. Memnuniyet düzeyine bakıldığında, katılımcıların Türkiye’den ve eğitim gördükleri şehirden memnun kaldıkları, Türk yemekleri ve ekonomik olanaklar bakımından ise az düzeyde memnun kaldıkları görülmüştür. Öğrencilerin %36,2’si ise öğrenimi yarıda bırakıp ülkelerine geri dönmeyi düşünmüşlerdir. Bunun nedenleri olarak öğrencilerin yaşadıkları eğitim sorunları, maddi sorunlar ve aile özlemi belirlenmiştir.

Çöllü ve Öztürk (2010), “Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarından Türkiye’ye Yükseköğrenim Görmek Amacıyla Gelen Öğrencilerin Uyum ve İletişim Sorunları (Konya Selçuk Üniversitesi Örneği)” isimli makale çalışmalarında, Türk Cumhuriyetleri’nden Türkiye’ye yükseköğrenim görmek için gelen öğrencilerin Türkiye’de aldıkları eğitim süresince yaşadıkları zorluklar, problemler, beklentilerin karşılanma düzeyleri incelenmiş ve belirlenmiş problemlere çözüm önerileri geliştirilmiştir. Araştırmanın örneklemi, Konya Selçuk Üniversitesi’nde yükseköğrenim

gören 100 uluslararası öğrenciden oluşmaktadır. Veriler katılımcılara uygulanan anket aracılığıyla toplanmıştır. Anket kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır. Anketteki sorular nominal, ordinal ve aralıklı ölçeklerle geliştirilmiştir. Toplanan veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre, katılımcıların Türkiye’de karşılaştıkları sorunlar; iletişim, uyum ve ekonomik sorunlardan oluşmaktadır. Bu sorunlara çözüm olarak ise öğrencilerin Türkiye’de yükseköğrenime gelmeden önce ve geldikten sonra yazma, konuşma ve anlama becerilerini geliştirmeleri için mücadele etmeleri ve bunun için belirli bir ortam yaratmaları gerektiği belirlenmiştir.

Bayraktaroğlu ve Mustafayeva (2010)’nın, “Türk Yükseköğretim Sistemi ve Türk Dünyası İlişkileri: Sakarya Üniversitesi’nde Eğitim Gören Yabancı Uyruklu Öğrenciler Örneği” isimli makalelerinde, Türk ve Türk Dünyası’nda yer alan ülkelerin yükseköğretim sistemi hakkında bilgiler verilmiş ve Sakarya Üniversitesi’nde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye’yi tercih etmelerinde etkili olan faktörler araştırılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere anket uygulanmıştır ve ankete katılan Azerbaycanlı öğrenciler çoğunluk yaratmaktadır. Araştırma sonucuna göre Türkiye’de yükseköğretimi kendi isteğiyle tercih edenler çoğunluk teşkil etmektedir. Diğer sonuca göre öğrencilerin çoğunluğu Sakarya Üniversitesi hakkında bilgi sahibi olmadan geldiklerini söylemektedirler. Bilgi sahibi olanlarsa arkadaşlarının tavsiyeleriyle geldiklerini söylemektedirler. Katılımcıların eğitimle ilgili beklentilerine bakıldığında daha iyi şartlarla karşılaşacaklarını düşünenler %43,2, kültürel olarak yakın olacağını düşünenler %31,8 ve “değişiklik olsun” isteyenler %20,7 oranındadır. Dışlanma ve yerli öğrencilerle iletişim zorluklarına çok az, ekonomik zorluklara, yemeklere alışmada zorluk çekenlere ise yüksek düzeyde rastlanılmıştır. Katılımcıların %53,5’i özlem duymaktadır. Araştırmada, öğrencilerin %68,2’sinin aldıkları eğitimden memnun oldukları anlaşılmaktadır. Öte yandan lisansüstü öğrencilerin, özellikle Kıımlı ve Azerbaycanlı öğrencilerin diğer öğrencilere göre Sakarya Üniversitesi’ndeki eğitimden daha çok memnun oldukları sonucuna varılmıştır. Memnun olmayan öğrenciler ise, eğitimin ezbere dayandığını ve bazı hocaların objektif davranmadıklarını düşünmektedirler.

Tarak (2006)’ın, “Kültürel Anlaşmayla Gelen Azeri Öğrencilerin Memnuniyet Süreci” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Türkiye’de lisans, yüksek lisans ve doktora yapan Azerbaycanlı öğrencilerin eğitim durumları ve eğitim aldıkları zamandaki memnuniyet süreçlerini ölçmeye çalışmıştır. Araştırmaya İstanbul’dan 112, Ankara’dan 35 ve diğer şehirlerden 4 öğrenci olmak üzere 74 lisans, 32 yüksek lisans ve 21 doktora

yapan toplam 151 öğrenci katılmıştır. Katılan öğrencilerin %4,6'sının kadın, %95,3'ünün erkek olduğu belirtilmiştir. Yapılan araştırma sonucuna göre, öğrencilerin bazıları maddi gelir yetersizliği için çalıştıkları, birçoğunun devlet yurdunda kaldıkları ve bazılarının da ev ve özel yurttaki kaldıkları belirlenmiştir. Bazı ideolojik grupların şiddet içerikli davranış sergiledikleri yurttaki kalan öğrenciler tarafından belirtilmiştir. Araştırmada genellikle öğrencilerin öğretim elemanlarından memnuniyet düzeyi yüksektir. Ancak, bazı öğrenciler öğretmenlerden, sınav sorularının ezberden uzak olmasını, görülen derslerin görsel malzemelerle desteklenmesini istemektedirler.

Kodal (2001)'in, "Yükseköğrenim Görmek Amacıyla Türk Cumhuriyetleri İle Türk Akraba Topluluklarından Türkiye'ye Gelen Öğrencilerin Eğitim Maliyeti ve Yaşadıkları Sorunlar" adlı yüksek lisans tezinde, Türkiye'ye yükseköğrenim görmek amacıyla Türk Cumhuriyetleri ile Türk Akraba Topluluklarından gelen öğrencilerin eğitim maliyetini belirlemek, öğrencilerin öğrenimleri sırasında karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmıştır. Araştırmanın evreni, 2000-2001 eğitim-öğretim yılında Ankara ilindeki devlet üniversitelerinde öğrenim gören 330 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemi, tabakalı örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 308 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya nicel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak 54 maddeden oluşan anket formu kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre, üniversite barınma boyutuyla üniversite değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Azerbaycan'dan ve Kazakistan'dan gelen öğrencilerin cevapları arasında da anlamlı bir fark bulunmuştur. Ayrıca Türkiye'ye öğrenim için gelen öğrenciler her yıl %35,5 oranda artış gösterdikleri ve bu artışta Türkmenistan'dan gelen öğrencilerin çoğunluk yarattığı belirlenmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından (2001) hazırlanan çalışmada, Türk Cumhuriyetleri ve akraba topluluklarından Türkiye'ye öğrenim için gelen yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları zorluklar, onların ihtiyaçları ve beklentileri incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, Türkiye'nin 15 ilinde öğrenim gören 753 yabancı uyruklu öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak katılımcılara 15 soruluk anket uygulanmıştır. Araştırmada katılımcıların memnuniyet düzeyine bakıldığında, öğrencilerin %52,5'inin barınma, beslenme ve sosyal koşullardan memnun kalmadıkları sonucuna varılmıştır. Ayrıca, araştırmada eğitim-öğretim alanındaki sorunlarla ilgili öğrencilerin %68,9'u, öğrenim gördükleri programın yeterli olduğu sonucu tespit edilmiştir. Diğer bir sonuca göre, yabancı uyruklu öğrencilerin % 60,7'si bursların yetersiz kaldığı ifadeleri belirlenmiştir.

Esentürk-Ercan (1998)'ın, “Yabancı Uyruklu ve Türk Üniversite Öğrencilerine Ait Sorunların Bazı Değişken Açısından İncelenmesi” adlı doktora tez çalışmasında yabancı uyruklu öğrencilerle Türk üniversite öğrencilerinin yaşadıkları problemler bazı değişkenler açısından karşılaştırılmış ve bu değişkenler cinsiyet, yaş, ailenin eğitim ve gelir düzeyi, akademik başarı düzeyi, fakülte düzeyi ve yerleşimleri olarak incelenmiştir. Daha sonra yabancı uyruklu öğrencilerin problemlerinde etkili olan değişkenler incelenmiştir. İncelenen bu değişkenler; öğrencilerin hangi ülkeden geldikleri, öğrenim gördükleri üniversite, Türkiye’ye geliş yılı, Türkiye’de yerleşimleri, Türkçe eğitim alma durumları ve Türkçeyi kullanma dereceleri ve memnuniyet düzeyleridir. Araştırmanın örneklemi, 1996-1997 eğitim-öğretim yılında Ankara, Başkent, Bilkent, Gazi, Hacettepe üniversiteleri ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi ile Gülhane Askeri Tıp Akademisi’nde öğrenim gören 624 yabancı uyruklu ve 626 Türk öğrenci olmakla toplam 1250 öğrenciden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak, “Problem Tarama Envanteri” ve “Kişisel-Bilgi Formu” kullanılmıştır. Elde edilmiş bilgiler “Varyans Analizi” tekniğiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda yabancı uyruklu ve Türk öğrencilerinin sorunları öncelikle okul yaşamı olduğu ortaya çıkmış ve araştırmada belirlenmiş değişkenlerin katılımcıların yaşadıkları sorunları etkilemediği sonucuna varılmıştır. Ayrıca, yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarının öğrenim gördükleri üniversite, Türkiye’ye geliş yılı, ülkelerine gidiş sıklığı ve Türkiye’de kalınan yer değişkenlerinden etkilendiği belirlenirken; geldikleri ülke, Türkçe eğitim alma durumları ve Türkçeyi kullanma dereceleri gibi değişkenlerden etkilenmediği belirlenmiştir.

2.6.1.2. Nitel araştırmalar

Konuyla ilgili literatür taranarak yurtiçinde yapılan araştırmalar belirlenmiştir. Belirlenen araştırmalardan nitel olanları bu bölümde yıllara göre sıralanmıştır.

Yıldırım ve Köksal (2017)'ın, “Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencilerinin Gözüyle Türkiye” adlı makale çalışmalarında Türkiye’de eğitim alan yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye’ye ilişkin algılarını; olumlu ve olumsuz görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi deseni olan olgu bilim deseni öğrencilerin Türkiye’ye yönelik algılarını ortaya çıkarmak için kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2015–2016 eğitim-öğretim yılında Türkiye’deki bir üniversitenin Türkçe Öğretim Merkezi (TÖMER)’nde eğitim alan 120 yabancı öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi uygulanarak

seçilmiş 25 yabancı uyruklu öğrenci oluşturmaktadır. Öğrenciler Türkmenistan, Kırgızistan, Yemen, Suriye, Azerbaycan, Afganistan'dan Türkiye'ye eğitim için gelmişlerdir. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin Türkiye'yi tercih etmelerinde önemli nedenler olarak din, dil ve kültür özelliklerinin benzerliği görülmektedir. Ayrıca verilen yanıtlarda öğrencilerin büyük bir kısmının Türkiye'de eğitim aldıkları zaman olumsuz bir durumla karşılaşmadıkları görülmüştür. Türkiye ile ilgili olumlu düşüncelerinde öğrenciler eğitimin kaliteli olduğu, ülkenin gelişmiş ve güçlü olduğu görüşündedirler.

Bilgili (2016), “İnönü Üniversitesi'nde Yabancı Uyruklu Öğrenci Olmak: Etnografik Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tez çalışmasında İnönü Üniversitesi'nde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin akademik, sosyal ve kişisel deneyimleri incelemiştir. Yapılan araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan etnografik araştırmadır. Araştırmanın örneklemi, 2015–2016 eğitim-öğretim yılında İnönü Üniversitesi'nde öğrenim gören dört kadın ve dört erkek olmakla sekiz yabancı uyruklu öğrenci ve beş öğretim elemanından oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme ve gözlem tekniği kullanılmıştır. Toplanan veriler içerik analiz yöntemiyle analiz edilerek, öğrencilerin kişisel, akademik, sosyal ve kültürel deneyimleri belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre, yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'de aldıkları eğitimin onları duygusal ve kişisel açıdan geliştirdiği, lakin burada bulundukları sürede aile özlemi çektikleri ve ekonomik zorluklarla karşılaştıkları belirlenmiştir. Karşılaştıkları zorlukları kendi ülkelerinden gelen öğrencilerle arkadaşlık ederek ve öğretim elemanlarından yardım alarak aşmaya çalışmışlardır. Diğer bir taraftan öğrenciler, Türkiye'de giyim tarzı, beden hareketleri ve kullandıkları isimler konusunda birçok farklılıklarla karşılaştıkları belirlenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin İnönü Üniversitesi'nde bulunan kütüphane ve internet merkezi gibi alanları aktif bir şekilde kullandıkları belirlenmiştir.

Enterieva ve Sezgin (2016), “Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye Gelen Yükseköğretim Öğrencilerinin Akademik ve Sosyal Beklentilerinin Karşılama Düzeyi” adlı makalelerinde Türk Cumhuriyetleri'nden Türkiye'de yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin akademik ve sosyal beklentilerinin karşılama düzeylerini incelemişlerdir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi ve nitel araştırma deseni olan olgu bilim deseni uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş 11 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın

örnekleme, 2014–2015 eğitim-öğretim yılında Ankara ilinde bulunan Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan’dan gelen lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde yükseköğrenim gören toplam 39 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin beklenti düzeylerine bakıldığında öğretim elemanlarından nitelikli eğitim, ilgi, güncel öğretim ve değerlendirme yöntemleri kullanılarak derslerin geçilmesini bekledikleri sonucuna varılmıştır. Ayrıca, öğrencilerin ezbere dayalı eğitim ve uygulamadan uzak bir eğitim gördükleri sonucu ve sınavların klasik yöntemle yapılmasını doğru bulmadıkları ifadeleri tespit edilmiştir. Bir kısım öğrenci ise Türkiye’deki eğitimi Avrupa’ya açılan bir kapı olarak görmektedir.

Kırıoğlu, Kesten ve Elma (2010), “Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Lisans Öğrencilerinin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Sorunları” adlı makale çalışmasında yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları sosyo-kültürel ve ekonomik anlamda sorunları araştırmışlardır. Bu sorunlar; barınma, insan ilişkileri, ev özlemi, ekonomik sorunlar, giyim, yemek ve gelenek-görenek başlıkları altında incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 2008–2009 öğretim yılında Türkiye’deki bir üniversitenin eğitim fakültesinde öğrenim gören Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan, Moğolistan, Yunanistan, Özbekistan ve Gürcistan’dan gelen 15 yabancı uyruklu öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olan olgu bilim deseni ve örnekleme yöntemi olarak ise maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre öğrencilerin Türkiye’yi kültürel ve coğrafi açıdan yakınlığı, eğitimdeki kalitesi ve yaşamaya değer ülke olarak gördükleri için tercih ettikleri belirlenmiştir. Daha sonra öğrencilerin Türkiye’de öğrenim gördükleri süre içinde önyargı ya da dışlanma ile karşılaşmadıkları, ekonomik açıdan birçoğunun sorun yaşadığı ve aileleri tarafından maddi destek aldıkları ve bu desteğin yetersiz kaldığı görülmüştür. Öğrencilerin neredeyse tamamının ev özlemi çekerek ailelerini ve arkadaşlarını özledikleri belirlenmiştir. İlk geldiklerinde Türk yemeklerine alışmakta zorluk çektiklerini belirten öğrencilerin zamanla birçoğunun yemekleri sevdiği, bazılarının ise alışamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

2.6.1.3. Karma araştırmalar

Djafarova (2003)'nın, “Eğitim Nedeniyle Türkiye’de Bulunan Azerbaycanlı ğrencilerin Sosyo-Ekonomik, Kültürel Değişimi ve Kimlik Tanımları” adlı yüksek lisans tezinde 1992–1993 eğitim-ğretim yılından itibaren Azerbaycan’dan Türkiye’ye öğrenim görmek amacıyla gelen öğrencilerin sosyo-ekonomik, kültürel ve kimlik konularında yaşadıkları değişim incelenmiştir. Araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak Azerbaycanlı ğrencilere anket formu ve niteliksel yöntemlerden olan görüşme formu uygulanmıştır. 1992–1993 eğitim-ğretim yılından itibaren Türkiye’ye gelen Azerbaycanlı ğrencilerin giyim, barınma, beslenme, eğitim, din konularında tutum ve davranışlarıyla ilgili değişimin olduğu araştırma sonucunda belirlenmiştir. Azerbaycanlı ğrencilerin kendi Türkiye’de kazandıkları alışkanlıkların Azerbaycan’a gittiklerinde de devam ettikleri görülmüştür. Ayrıca ğrencilerin eğitimlerini tamamlayıp Azerbaycan’a döndükleri zaman uyum sağlamada zorluk çekecekleri kaygısını taşıdıkları belirlenmiştir.

Yurtiçinde yapılan araştırmalar incelendiğinde, çalışmaların genellikle öğrencilerin karşılaştıkları sosyo-kültürel sorunlar ve yaşadıkları deneyimler üzerine olduğu görülmüştür. Ayrıca, alan yazındaki araştırmalarda genel olarak nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı ve sadece Azerbaycanlı ğrencileri kapsayan araştırmaların sınırlı sayıda bulunduğu görülmektedir.

Öğrencilerin Türkiye’yi tercih nedenlerine ilişkin yurtiçi araştırmalardan sonra yurtdışında yapılmış araştırmalar ele alınmıştır.

2.6.2. Yurtdışında yapılan araştırmalar

Araştırmanın bu kısmında, konuyla ilgili yurtdışında yapılmış nicel ve nitel araştırmalara yer verilmiştir.

2.6.2.1. Nicel araştırmalar

Konuyla ilgili literatür taranarak yurtdışında yapılan araştırmalar belirlenmiştir. Belirlenen araştırmalardan ise nicel olanlar bu kısımda yıllara göre sıralanmıştır.

An ve Chiang (2015) tarafından hazırlanan makalede, Çin’deki büyük bir üniversitede, yabancı uyruklu öğrencilerin kültürel ve akademik alanlara uyum süreçleri incelenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yabancı uyruklu öğrencilerin sosyokültürel ve eğitim ortamlarına uyumlarını ölçmek için beş boyutlu bir anket tasarlanmıştır. Bu boyutlar: (1) kültürel empati, (2) açık fikirlilik, (3) duygusal

istikrar, (4) sosyal esneklik ve (5)) dil yeterliliği şeklindedir. Araştırmanın örneklemini, 57 ülkeden eğitim için gelen 330 yabancı uyruklu öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin uyum sürecinin en önemli göstergesinin psikolojik uyum-duygusal kararlılık olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, araştırmada öğrencilerin ilk yıl kültürel açıdan uyum sağlamada zorlandıkları sonucuna varılmıştır.

Zhao (2013) tarafından hazırlanan doktora tez çalışmasında, uluslararası öğrencilerin Kuzeydoğu Teksas'taki Amerikan yükseköğretim kurumlarına uyum sağlama süreçlerindeki deneyimleri ve zorlukları incelenmiştir. Yapılan araştırmada öğrencilerin uyum süreçleri akademik, sosyal ve kültürel açıdan incelenmiştir. Yapılan araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, John W. Porter'in "Michigan Uluslararası Öğrenci Problem Envanteri (MİSPI)" ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 1962 senesinde John W. Porter ve A. D. Haller tarafından geliştirilmiştir ve 132 problem ifadesinden oluşmaktadır. Toplam 563 öğrenciye uygulama yapılmıştır. Sadece 327 öğrenci soruların tümüne yanıt vermiştir. Veriler toplandıktan sonra SPSS programı ile analiz edilerek yüzdeler belirlenmiştir. Araştırmaya 18 yaşından büyük öğrenciler dahil edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, uluslararası öğrencilerin Amerikan yaşam tarzına uyum sağlamada çeşitli zorluklar yaşadıkları belirlenmiştir. Uluslararası öğrencilerin tespit ettiği en zorlu konuların Din Hizmet sorunları olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin ilk önce kendi ülkelerinden olan öğrencilerden yardım istedikleri sonucuna varılmıştır. Bir diğer sonuca göre ise kadın öğrencilerin en çok İngilizce dil sorunlarıyla, erkek öğrencilerin ise ekonomik sorunlarla karşılaştıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin bazılarının yemek kültürüne alışmada zorluk çektikleri sonucuna varılmıştır.

Chaudhry, Kiran ve Khan (2013)'ın makalesinde Pakistan'daki Punjab Üniversitesi'ndeki uluslararası öğrencilerin karşılaştıkları kültürel problemler araştırılmıştır. Punjab Üniversitesi'nde farklı bölümlerde eğitim alan uluslararası öğrencilerin sayıca fazla olduğundan ve hepsini araştırmaya dâhil etmek zor olduğundan araştırmanın örneklemini rastgele örnekleme yöntemi ile belirlenen 40 uluslararası öğrenciden oluşturulmuştur. Yapılan araştırmada nicel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Kültürel problemleri tanımlamayı amaçlayan araştırmada katılımcılara anket formu uygulanmıştır. Veriler SPSS programıyla ANOVA kullanılarak, T-testi, frekans analizi hesaplanarak analiz edilmiştir. Araştırma bulgularında üniversitede uluslararası öğrencilere ilişkin olumlu bir tutum sergilendiği belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre uluslararası öğrencilerin karşılaştıkları zorluklar içerisinde eğitim masraflarını

karşılamakta güçlük çektikleri görülmüştür. Ayrıca bazı uluslararası öğrencilerin diğer üniversite öğrencileriyle iletişim kurmalarında zorlandıkları sonucuna varılmıştır.

Galloway ve Jenkins (2005) tarafından hazırlanan makalede, yabancı uyruklu öğrencilerin ne ölçüde uyum problemleri yaşadıkları araştırılmıştır. Araştırmada, nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Kaliforniya ve Teksas'ta bulunan iki özel üniversitede eğitim gören F-1, F-2, J-1 veya M vizesi bulunan 417 yabancı uyruklu öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada, "Michigan Uluslararası Öğrenci Problem Envanteri" ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre, yabancı uyruklu öğrencilerin en çok karşılaştıkları uyum problemi "dil"dir. Dil açısından zorlanan öğrenciler, aynı zamanda diğer sorunlarla karşılaştıklarını belirterek, sorunun ortadan kalkması için destekleyici programların uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, araştırma sonucuna göre öğrencilerin fakülte ve yönetimle ilgili sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir.

2.6.2.1. Nitel araştırmalar

Konuyla ilgili literatür taranarak yurtdışında yapılan araştırmalar belirlenmiştir. Belirlenen araştırmaların nitel olanları bu bölümde yıllara göre sıralanmıştır.

Menzies ve Baron (2014)'un hazırladığı çalışmada lisansüstü uluslararası öğrencilerin deneyimleri ve üniversite temelli toplumsal destek kaynakları araştırılmıştır. Yapılan araştırma Avustralya'da Deakin Üniversitesi'nde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Etik ilke onayı alınan araştırma 2009 Temmuz-Kasım aylarında yapılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler ile üniversitede röportaj yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Çin, Afrika, Hint ve diğer Avrupa öğrencileri dâhil 48 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların %48'i erkek, %52'si kadın öğrencilerden oluşmaktadır. Yapılan araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında verilen cevaplara göre, öğrencilerin ilk başta olumsuz deneyimler yaşadıkları ve belirli bir süre sonrasında bu olumsuzlukların düzeldiği görülmüştür. Öğrencilerin üniversitede sosyal çevrelerinin, arkadaş edinmelerine yardımcı olduğu ve sosyal destek sağladığı belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre üniversitedeki sosyal çevre, uluslararası öğrencilerin uyumu için önemli bir faktör olarak belirlenmiştir.

Aydınol (2013) tarafından hazırlanan yüksek lisans tez çalışmasında, uluslararası yüksek lisans öğrencilerinin ABD'deki yaşadıkları hikâyeler incelenmiştir. Öğrencilerin deneyimlerini derinlemesine anlamak amacıyla araştırmada nitel araştırma yöntemi

kullanılmıştır. Uluslararası öğrencilerin deneyimlerini belirleyen araştırmanın örneklemini, altı yüksek lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrencilerle yaklaşık bir saat boyunca görüşme yapılmış ve her bir katılımcının hikâyesi bir vaka olarak sunulmuştur. Katılımcılar Çin, Butan, Kamerun, Türkiye, Hindistan ve Vietnam'dan yüksek lisans eğitimi için gelen öğrencilerdir. Yapılan görüşmeler anlatı analizi tekniği ile sunulmuştur. Katılımcıların deneyimlerine dayanarak, günlük yaşam sorunları, farklı öğrenme kültürleri, başarı arayışı, sosyal etkileşimler ve kişisel gelişim bu çalışmanın tematik bulgularında belirlenmiştir. Araştırmada ortaya çıkan bir diğer tema, kültür şoku olmuştur. Öğrencilerin eğitim gördükleri ülkenin öğrenme kültürüne uyum sağlamada zorluk çektikleri belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin akademik dil ve yazı stiline uyum sağlamada zorlandıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin bazılarının uluslararası öğrenci ofisi tarafından düzenlenen sosyal etkinliklere katıldıkları ve kampüs olanaklarından az miktarda yararlandıkları sonucuna varılmıştır.

Thapa ve Phung (2013) tarafından hazırlanan lisans tezi, yabancı uyruklu öğrencilerin lisans eğitimi için ABC Üniversitesi'ni neden tercih ettiklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Yapılan araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler rastgele olarak seçilmiştir. İlk başta 30 yabancı uyruklu öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. Öğrencilerle görüşme süreci, tarih, saat ve konuyla ilgili bilgilendirilme yapıldıktan sonra araştırmaya katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Görüşmelere katılım gönüllü olduğu için, sadece 13 öğrenci katılmayı kabul etmiştir. Öğrencilere odak grup görüşmesi uygulanmıştır. İlk önce dört, sonra üç ve son olarak altı öğrenciyle toplam üç odak grup görüşmesi yapılmıştır. Benzer ifadeler ve görüşlerden kaçınmak için her odak grup görüşmesi farklı milletlerden gelen katılımcılarla karıştırılmıştır. Katılımcıların çoğu Asya, geri kalanı Afrika ve Avrupa'dan gelen yabancı uyruklu öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma sonucuna göre, öğrenciler üniversiteyi, arkadaşlarının ve akrabalarının tavsiyesinden, bazı öğrenciler üniversitenin web sitesinin çekici olmasından, diğer öğrenciler ise kampüsten dolayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Bazı öğrencilerin ise üniversite tercihi yapmadıkları, diğer üniversitelere kabul olamadıkları için bu üniversitede eğitim gördükleri belirlenmiştir. Öğrencilere neden yurtdışı eğitimi tercih ettikleri sorulduğunda, “yeni insanlarla tanışmak”, “yeni yerler ziyaret etmek” veya “yeni kültürler öğrenmek” gibi yanıtlar verdikleri belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin üniversiteden mezun oldukları zaman iyi bir iş bulacaklarını düşündükleri belirlenmiştir.

Forbes-Mewett ve Nyland (2013) tarafından hazırlanan çalışmada, Avustralya’da bir üniversitedeki uluslararası öğrencilerin ve akademik danışmanlarının deneyimleri incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılardan Malezya ve Çin’den gelen uluslararası öğrenciler çoğunluktadır. Diğer öğrenciler ise Singapur, Hong Kong ve Endonezya’dan gelen uluslararası öğrencilerdir. Veri toplama aracı olarak katılımcılara görüşme formu uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre, uluslararası öğrencilerin dil zorlukları, kültürel farklar, sınırlı akran ilişkileri ve danışman öğretim elemanlarıyla ilişkileri gibi konularda zorluk çektikleri belirlenmiştir.

Khawaja ve Stallman (2011)’in makalelerinde uluslararası üniversite öğrencilerinin yaşadıkları zorluklar, çözüm önerileri ve öğrencilerin kişisel dayanıklılığı araştırılmıştır. Araştırmaya katılan uluslararası öğrencilerin karşılaştıkları zorlukları anlamak amacıyla araştırmada niteliksel bir yaklaşım kullanılmıştır. Avustralya’daki üniversitelerde eğitim alan 22 uluslararası öğrenci araştırmaya dâhil edilmiştir. Katılımcılardan 7’si erkek ve 15’i kadın öğrencidir. Öğrenciler Güney Kore, Çin, Hindistan, Vietnam, Doğu Timor, İran, Endonezya, Mauritius, Singapur ve Nijerya’dan gelmişlerdir. Veri toplama aracı olarak katılımcılara odak grup görüşmesi uygulanmıştır. Bu görüşmede öğrenciler uyum, sosyal yalıtım, İngilizce dil becerileri, akademik zorluklar, karşılanmayan beklentiler, işsizlik, kültür şoku ve psikolojik baskı altında olma gibi zorluktan söz etmişlerdir. Odak grup görüşmelerinde katılımcılara iki ana soru sorulmuştur. Birinci olarak, katılımcılardan “uluslararası öğrencilerin yaşadıkları zorluklar” hakkında yorum yapmaları istenmiştir. Öğrenciler gelişlerinden hemen sonra karşılaştıkları zorlukları anlatmışlardır. Verilen yanıtlarda bu sorunların psikolojik sıkıntı, farklı çalışma ve yaşam tarzı, uyum sorunları ve izolasyon olduğu görülmüştür. İkinci olarak, katılımcılardan “zorluklarla nasıl baş edildiği ve diğer uluslararası öğrencilere önerileri nelerdir” sorusu hakkında yorum yapmaları istenmiştir. Araştırmada öğrenciler, Avustralya’ya uyum sağlarken yaşadıkları zorluklar ve bu zorluklarla mücadelede kullandıkları stratejilerle ilgili deneyimlerini paylaşmışlardır.

Schweitzer (2009) tarafından hazırlanan doktora tez çalışmasında, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki öğrencilerin lisans eğitimlerine ilişkin ilgi ve kararlarını etkileyen olaylar ve deneyimler incelenmiştir. Araştırma, öğrencilerin ABD’de lisans eğitimini neden tercih ettiklerini ortaya koymaya çalışmaktadır. Yapılan araştırmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmaya eğitimlerini A seviyesinde tamamlayan 12 İngiliz öğrencisi ve ek olarak, Birleşik Krallık’taki bir okulda eğitimlerini A seviyesinde tamamlayan dokuz uluslararası öğrenci

dahil edilmiştir. Ayrıca, araştırmada üç kariyer danışmanı da yer almaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler İngiltere’deki üç yatılı okulda bir hafta içerisinde gerçekleşmiştir. Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin ABD’deki üniversitelerin eğitiminin kaliteli olmasından dolayı ilgi duydukları anlaşılmıştır. Ayrıca, araştırmada öğrencilerin farklı kültür arayışında oldukları sonucuna varılmıştır.

Maraj ve Poyrazlı (2007) tarafından hazırlanan makalede, yabancı uyruklu öğrencilerin Amerika’da sosyal ve akademik çevreye uyum sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve ihtiyaç hissedilen noktalar araştırılmıştır. Yapılan araştırmada nitel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemi, 80 yabancı uyruklu öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerle odak grup görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme zamanı öğrencilere yarı yapılandırılmış görüşme soruları sorularak, ülkeye ilk geliş, akademik ve sosyal yaşamla ilgili deneyimleri üzerine konuşulmuştur. Öğrenciler yaşadıkları deneyimlerden söz ederken uyum sürecinde karşılaştıkları önemli noktalara da değinmişlerdir. Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin danışmanlar ve öğretim görevlileri ile olan iletişimlerinin eğitim süreçlerinde önemli etki sağladığı belirlenmiştir.

Yurtdışında yapılan araştırmalar genel olarak incelendiğinde, öğrencilerin yurtdışında eğitim aldıkları süre içerisinde yaşadıkları deneyimler, karşılaştıkları zorluklar ve uyum sürecinde yaşadıkları problemlerin araştırıldığı görülmüştür. Araştırma bulguları incelendiğinde ise yurtdışında eğitim alan öğrencilerin kültürel açıdan uyum sağlamada zorlandıkları, dil sorunlarıyla ve ekonomik zorluklarla karşılaştıkları görülmüştür.

Bir sonraki bölümde araştırmanın yöntem kısmına geçilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeline, veri toplama aracına, verilerin toplanmasında izlenilecek adımlara ve verilerin analizine değinilmiştir.

3.1. Araştırma Deseni

Eskişehir’de lisansüstü eğitim gören Azerbaycanlı öğrencilerin görüşlerinin saptanmasını içeren bu araştırmada, nitel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yönteminin tercih edilme sebebi, araştırmanın içinde bulunan örneklem grubunun sahip olduğu deneyim ve davranışlarından doğan anlamların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde sistematik olarak incelenebilmesinde kullanılan bir teknik olmasıdır (Creswell, 2013, s. 70-75).

Nitel araştırma yöntemi, araştırmanın planlanması ve uygulanmasında araştırmacıya esneklik sağlamaktadır. Nitel araştırma, hemen hemen her aşamasında oluşan durumlara göre yeniliklere açıktır, araştırmanın kurgusunda değişiklik yapılabilir, araştırma sürecinde yeni yöntem ve yaklaşımlar geliştirilebilir. Nitel araştırmanın bir diğer özelliği ise keşfedici olmasıdır. Bu özelliği taşıyan araştırmaların kullanışlı ve yararlı yönlerinden biri, az çalışılmış konuları aydınlatıp, açığa çıkarmasıdır (Neuman, 2017, s. 224).

Nitel araştırmacı üç temel konuyu göz önünde bulundurmalıdır. Bunlar, açık bir şekilde oluşturulmuş kuramsal çerçeve, esnek ve yapılabilir olarak oluşturulmuş araştırma stratejisi, okuyucunun anlayabileceği anlamlı ve tutarlı raporun oluşturulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 78). Nitel araştırmada, araştırmacı okuyucunun araştırmayı daha iyi bir şekilde anlaması ve olayın içindeymiş gibi hissetmesi için ikna edici yöntemle konuyu ele almalıdır. Gerçekçi, inandırıcı ve gerçek hayattaki olayları yansıtan bulgular, okuyucuyu alıp götürmelidir (Richardson, 1994, s. 521). Bu süre içerisinde de oluşturulmuş kuramsal çerçeveden sonra esneklik sağlanmış, görüşme yöntemi kullanılmış ve konudan uzaklaşmamak şartıyla sorular hazırlanmıştır.

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgu bilim deseni kullanılmıştır. Olgu bilim deseni, bize tümüyle yabancı olmayan, farkında olduğumuz, ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olguları araştırmayı amaçlayan nitel araştırma desenidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 78).

Olgu bilim deseni olguya ilişkin algı/deneyimlerin ne olduğuna, bu olguya ilişkin deneyimlerin yarattığı ortamın ve koşulların neler olduğuna yanıt aramaktadır. Olgu bilim deseni, yaşanan tecrübelerin dışa yansımalarını veya ifade şeklini tanımlamaktadır. Olgu bilim deseninde amaç, genelleme değil anlamlandırmadan ve metodolojik bakış açısında yaşanan günlük hayattaki tecrübelerin detaylarını birleştirmekten ibarettir. Bu desen, katılımcıların tecrübelerini ve yaşadıkları olayları nasıl anlamlandırdığını sorgulayan araştırma desendir. Burada olayları yaşayan ya da yaşamış kişilerden veriler toplanmaktadır (Yüksel, Yanık ve Ayazlar, 2015, s. 163). Olgu bilim deseninde yapılan araştırmaya ilişkin deneyimler sorgulanır (Ersoy, 2016, s. 54-56).

Bireylerin deneyimlerinden yararlanmaya çalışan olgu bilim deseni, ortaya konan olgu ile ilgili bilgileri elde etmeyi amaçlamaktadır. Olgu bilim deseni, öznel deneyime öncelik tanımaktadır. Bu yüzden olgu bilim deseninde, olguyu yaşayan kişilerin olgu ile aralarında bir bağlantının olduğu vurgulanmaktadır (Akt., Onat-Kocabıyık, 2015). Araştırmada çalışılan olgu, Azerbaycan'dan Türkiye'ye lisansüstü eğitim amacıyla gelen öğrencilerin Türkiye'yi seçme sebeplerine yönelik algı, deneyim, yaşantı ve izlenimleridir.

Araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilere yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanıp, yüz yüze görüşme yapılarak veriler toplanılmıştır. Görüşme sürecinde araştırmanın dış güvenirliğini artırmak amacıyla, aynı özelliklere sahip öğrencilerle çalışılarak veriler toplanmıştır. Oldukça güçlü yöntemlerden biri olan görüşme, insanların bakış açılarını, duygularını, beklentilerini, düşünce ve amaçlarını belirlemede araştırmacıya yardımcı olur (Patton, 2002, s. 42). Veriler toplanıldıktan sonra içerik analizi kullanılarak çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2017–2018 eğitim-öğretim yılında Eskişehir'de Osmangazi Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan Azerbaycan'dan gelen yüksek lisans ve doktora öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemi altında maksimum çeşitlilik örnekleme tekniği kullanılmıştır. Belirli koşulları ve özellikleri sağlayan öğrenciler bu araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Buradaki amaç, küçük bir örneklem oluşturarak bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek katılımcıların maksimum çeşitliliğini sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 136).

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi’nde lisansüstü eğitim gören 25 Azerbaycanlı öğrenci ile yüz yüze görüşülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin 22’si yüksek lisans eğitimi, üçü doktora eğitimi görmektedir. Öğrencilerden yedisi Eskişehir Osmangazi Üniversitesi’nde, 18’i ise Anadolu Üniversitesi’nde eğitim almaktadır. Görüşmecilerin yaşları; 20-25 yaş aralığında 19 öğrenci, 25-30 yaş aralığında dört öğrenci, 30-35 yaş aralığında bir öğrenci ve 35-40 yaş aralığında bir öğrenci şeklindedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin mezun oldukları alanlar; sınıf öğretmenliği, bilgisayar öğretmenliği, psikoloji, biyoteknoloji mühendisliği, turizm işletmeciliği, iktisat, eczacılık, işletme, felsefe, uluslararası ilişkiler, Türk dil ve edebiyat öğretmenliği, mimarlık, fizik, sanayi organizasyonu, tarih öğretmenliği şeklinde değişiklik göstermektedir.

Katılımcıların lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleriyle ilgili bilgiler Tablo 3.1’de yer almaktadır.

Tablo 3.1

Katılımcıların Eğitim Bilgileri

		ERKEK	TOPLAM	KADIN	TOPLAM	GT
Lisans	Azerbaycan’dan mezun	EG3,EG4,EG5,EG6,E G7,EG8,EG9,EG10,E G11,EG12,EG13,EG1 4,EG15	13	KG1,KG2,KG3,KG4, KG5,KG6,KG7,KG8, KG9,KG10	10	23
	Türkiye’den mezun	EG1,EG2,EG14	3			3
Yüksek Lisans	Azerbaycan’dan mezun	EG1	1	KG1,KG5	2	3
	Türkiye’den mezun	EG2,EG3	2			2
	Türkiye’de eğitimi sürdürmekte	EG4,EG5,EG6,EG7,E G8,EG9,EG10,EG11, EG12,EG13,EG14,E G15	12	KG1,KG2,KG3,KG4, KG5,KG6,KG7,KG8, KG9,KG10	10	22
Doktora	Azerbaycan’dan mezun					
	Türkiye’den mezun					
	Türkiye’de eğitimi sürdürmekte	EG1,EG2,EG3	3			3

3.3. Veri Toplama Araçları

Yarı yapılandırılmış görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. En eski veri toplama yöntemlerinden biri olan görüşme, katılımcıların hislerini, davranışlarını ve düşüncelerini toplamaya çalışan nitel araştırma yöntemidir (Yüksel vd., 2015, s. 237). Konuşma ve dinleme becerileri gerektiren görüşme tekniği, ilk bakışta kolay veri toplama yöntemi gibi görülse de, birden fazla boyut içerdiğinden hem sanat, hem de bir bilim olarak değerlendirilmektedir (Patton, 1987, s. 108).

3.4. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerini, duygularını ve deneyimlerini ortaya çıkarmak için nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemine göre veriler toplanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin olgu, ilgi ve deneyimlerini daha iyi belirlemek, veri toplama sürecinde araştırmacının temel amacını oluşturmaktadır (Ersoy, 2016, s. 82). Bu süre içerisinde oluşturulmuş kuramsal çerçeveden sonra esneklik sağlanmış, görüşme yöntemi kullanılmış ve konudan uzaklaşmamak şartıyla çeşitli sorular hazırlanmıştır.

Yapılan araştırmada konuyla ilgili olarak ilk önce literatür taraması yapılarak 17 soruluk bir soru havuzu hazırlanmıştır. Öncelikle pilot uygulama hayata geçirilmiştir. Pilot uygulama için, Anadolu Üniversitesi'nde öğrenim gören Azerbaycanlı bir yüksek lisans ve bir doktora öğrencisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde öğrenim gören Azerbaycanlı bir yüksek lisans öğrencisiyle görüşülmüştür. Pilot uygulama analizleri sonucu, gerekli düzeltmeler yapılarak tekrar edilen yanıtlar ve gereksiz olan sorular belirlenerek sekiz soruluk bir görüşme formu hazır hale getirilmiştir.

Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerle uygun gün ve saatler belirlenmiş, aynı zamanda katılımcıların rahat bir şekilde soruları yanıtlamasına olanak sağlanmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmeler, araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere önceden hazırlıklı bir şekilde gidilmiş ve öğrencilere verilen soruların anlaşılır şekilde olmasına özen gösterilmiştir. Araştırmacı görüşmecilerle karşılıklı iletişim halinde sorular sormuş, ayrıntılı ve derinlemesine bilgi edinmeyi amaçlamıştır. Görüşme aşamasında öğrencilere sorular sorulduğu halde onlara yönlendirme yapılmamıştır. Yapılan görüşmeler bir ay içinde tamamlanmıştır. Yapılan görüşmelerde veri kaybı yaşanmaması adına izin veren öğrencilerde ses kayıt cihazı ve not alma tekniği, izin vermeyen öğrencilerde ise sadece not alma tekniği kullanılmıştır. Her bir görüşme ortalama 40 dakika sürmüştür.

Nitel veri toplama araçlarından biri olan gözlem, katılımcıların deneyimlerini ve davranışlarını ayrıntılı bir şekilde kavramaya yardımcı olmaktadır. Gözlem araştırmacının, konuyla ilgili ayrıntılı bilgiye ulaşmasını sağlar. Tüm duyu organlarını kullanarak yapılan gözlem, verinin doğrudan elde edilmesine yardımcı olmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2017, s. 181).

Görüşmelerin yapıldığı sırada karşılaşılan bazı gözlemler aşağıda yer almaktadır:

KG1: Ağustos'ta yaz tatili için Bakü'deydim. Boş durmayıp benim gibi tatile gelen bu lisansüstü arkadaşla buluştum. Görüşmeyi Bakü'nün en eski, kadim semtlerinden olan İçerişehar'de bir kafe'de ayarladım. Aslında bu görüşme tarih kokan bu yerlerin etkisiyle tam farklı havada geçti. Görüşmeye başlamadan önce biraz Azerbaycan'ın tarihinden, onun şanlı tarihini devam ettirecek olan, geleceğin kurtarıcıları öğrencilerden konuştuk. Görüşmeye başlandığında görüşmeci çok rahattı ve konuya odaklanmıştı. Böylece, sorulara çok rahatlıkla, samimi cevaplar verdi. Sonra bir kez daha anladım ki, tezimi güzel bir şekilde yazarsam, Türkiye'de okuyan öğrencilere ve ülkeme de çok büyük bir faydam dokunur.

KG2: Aylardan Eylül'dü. Daha dersler yeni başlamıştı. Güzel bir hava vardı ve üniversitemizin yeşil bahçesi renk-renk çiçekleriyle huzur veriyor, insanın yaşama ve çalışma isteğini arttırıyordu. Görüşmeci arkadaş benimle aynı gün üniversiteye geldiği için görüşmeyi üniversitenin bahçesinde yaptık. Kendisi de tez aşamasında olduğu için beni çok iyi anlıyordu ve görüşme isteğimi hemen kabul etmişti. İlk önce etraftaki seslerden rahatsız olur muyuz diye endişe etmiştik, ama görüşme başladığı gibi telefonlarımızı sessize aldık, her şeyi unuttuk ve sadece konuşmalarımıza odaklandık. Sorulara acele etmeden olabildiğince samimi, doğru ve dolgun cevaplar veriyordu. Çok rahat bir şekilde yaptığım görüşmelerdendi. Sonuna kadar keyif aldım ve sonunda tezim için önemli bir görüşme yaptığım kanaatine vardım.

KG3: Görüşmeciyle bir kafede buluştuk. Soruları yanıtladıktan sonra çay içerek sohbete başladık.

KG4: Görüşmeciye evime misafirliğe davet etmiştim. Eğitim gördüğümüz bölüm aynı olduğundan ve daha tez aşamasına geçmediğinden dolayı çalışmalarımın nasıl gittiğini, bu süreçte zorlanıp zorlanmadığımı sordu. Çay içip biraz konuştuktan sonra görüşme sorularına geçtik. Sorular bittikten sonra ise öğrenci görüşmenin nasıl yapıldığını gözlemlemiş oldu.

KG5: Kendisi ev arkadaşım olduğu için görüşmeyi evde yaptık. Huzurlu bir ev ortamında görüşmeci sorulara acele etmeden içten bir şekilde cevap vermişti.

KG6: Görüşmeci arkadaş görüşme için beni evine davet etti. Üç Azerbaycanlı arkadaş aynı evde kalıyordu. Çok konukseverlerdi. Beni çok güzel bir şekilde ağırladılar. Geleneksel yemeklerimizin servis edildiği bir yemek yedik. Ardından görüşmeye başladım. Görüşme ev ortamında çok rahat bir şekilde geçti.

KG7: Görüşme evde yapıldı. Güzel bir şekilde karşılandım. Kendi ödevleri olmasına rağmen bana zaman ayırıp sorulara açık ve net bir şekilde cevaplar verdi. Görüşme sırasında bana Azerbaycan çayı ikram etti.

KG8: Kendisi komşum olduğu için evlerine gittim. Güler yüzlü bir şekilde beni misafir etti. Yemek yiyip çay içtikten sonra görüşme sorularına geçtik. Kendisi Türkiye’de yaşadığı deneyimlerini anlatarak soruları yanıtladı.

KG9: Kaldığım evde komşum olan arkadaşımın odasına giderek görüşmeyi yaptım. Beni sıcak bir biçimde karşıladı. Aynı zamanda çeşitli ikramlarda bulundu. Oda arkadaşları da Azerbaycanlıydı. Ara sıra odaya girip çıkıyorlardı. Sağlıklı bir iletişim içerisinde görüşme yaparak sorularımı hevesli bir şekilde cevapladı. Bana zaman ayırdığı için ona ülkemden gelen tatlıdan ikram ettim.

KG10: Görüşmeyi çok sevdiğimiz Nevruz şenliğinde yaptık. Her yıl bu şenliği bir Azerbaycanlı arkadaşımızın evinde toplanarak yapıyoruz. Ülkemizin yemeklerinden hazırlayarak, yiyip eğlendik. Günün sonunda ise arkadaşım yorgun olmasına rağmen sorularımı içtenlikle cevapladı. Görüşme yaptığımız odada çok kişi olmasına rağmen görüşmeye odaklanmıştı.

EG1: Öğrenci doktora tezi aşamasında olduğu için bir zaman problemi vardı. Ama sağ olsun bana zaman ayırdı. Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği’nde görüştük. Biraz bekledim ama açıkçası beklememe değdi. Tezim için çok değerli bir görüşme yaptım. Görüşmeci tezimin konusunu çok beğenmişti. Azerbaycanlı öğrencilere ve onların problemlerine araştırmamın çok faydalı olacağını düşündüğünü söyledi, onun için sorulara samimi ve içtenlikle cevap verdi.

EG2: Bu görüşmeci doktora eğitimi alan ve aynı zamanda Türkiye’de öğrenim gören Azerbaycanlı öğrencilerin yaşadığı problemlerde onlara çok yardımcı olan bir kişi olduğu için bu görüşmeden beklentilerim fazlaydı. Görüşmecinin işlerinin çok olması ve zamanının kısıtlı olması nedeniyle görüşme için kendisinden randevu almakta biraz zorluk çekmiştim. Kendisiyle Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği’nde buluştuk. Beni çok samimi karşıladı. Böyle bir tezin yazılmasına çok sevindiğini ifade etti. Benim de bir sıkıntımın olup olmadığı sordu. Sonra görüşmeye başladık. İlk başlarda biraz hayal

kırıklığına uğramıştım. Her halde zamanının kısıtlı olması nedeniyle sorulara hızlı bir şekilde cevap vermeye çalışıyordu. Sonrasında ise bana çay servisi yapmıştı.

EG3: Görüşmeciyile Eskişehir’de bir kafede buluştuk. Görüşme isteğimi içtenlikle kabul etmişti. Kendisi doktora öğrencisi olduğu ve bu süreçlerden kendisi de geçtiği için beni çok iyi anlıyor ve sorulara olabildiğince dikkatli cevaplar vermeye çalışıyordu. Türkiye’de uzun süredir yaşayan bir öğrenci olduğu için anlatacakları oldukça fazlaydı ve görüşme düşündüğümünden uzun sürdü. Oldukça akıcı, kendinden emin ve bilgili bir şekilde konuştuğu için keyif aldığım görüşmelerden olmuştu.

EG4: Çok sevdiğim arkadaşım olan görüşmecinin tezime katkı sağlayacağını biliyordum. Soruları oldukça içtenlikle yanıtladı. Sorular bittikten sonra bana “Bu sorular sayesinde Türkiye’yi neden tercih ettiğimi ve beklentilerimi karşılayıp karşılamadığımı ilk kez düşündüm” dedi.

EG5: Görüşmeciyile Anadolu Üniversitesi’nin kampüsünde buluştuk. Görüşmeci beni arkadaşlarıyla tanıştırdı. Bulunduğu ortamdan ziyadesiyle memnun görünüyordu. Hava güzel olduğundan kahvelerimizi alıp dışarıda oturmuştuk. Keyifli bir görüşme olmuştu. Bazı sorulara çok kısa cevap verse de, bazı soruları kendisine daha yakın bulup uzun uzun anlatmıştı.

EG6: Bir kafede buluştuk. Soruları yanıtlamadan önce çay servisi yapan personeli çağırarak iki çay istedi. Çay servisi yapan personele karşı çok kibardı. Güzel ve tatlı bir iletişim kurdu. Verdiği cevaplardan oldukça eğitilmiş olduğu kanaatine vardım. Sorularla ilgili daha çok bilgi vermeye istekliydi. Görüşme sırasında sorulara geniş kapsamlı cevaplar vermeye çalıştı.

EG7: Görüşmeciyile Üniversitesi’nin kampüsündeki bir kafede buluşmuştuk. Dersleri yoğun olduğu için en iyi görüşme yeri olarak orayı belirlemiştik. Ders arasında görüşmeyi yaptım. Kendisinin bir sonraki dersine kadar uzun bir boş vakti olduğu için rahat rahat konuşmuştuk. Üniversitenin huzurlu ortamında keyifli bir görüşme olmuştu.

EG8: Görüşmeciyile iş yerinde buluştuk. Oldukça başarılı öğrencilerdendi. İş yerinde ferah ve huzurlu bir ortam vardı. Görüşme sırasında da iş arkadaşları tarafından çok sevildiğini gözlemledim. İlk önce bana çay ikram etti. Böyle bir tezde onun da katkısının olacağından dolayı bana teşekkür etti. Tüm sorulara isteyerek samimi bir şekilde cevap verdi.

EG9: Görüşmeci aktif öğrencilerdendi. İşleri çok yoğun olduğu için görüşmek biraz zaman almıştı. Görüşmede çay içtik. Bu süreçte gerçekleştirdiğim en iyi görüşmelerden

birisiydi. Görüşmeci fikirlerini bana acele etmeden, samimi ve akıcı bir şekilde ifade etmişti.

EG10: Görüşmeciyle bu konuda konuşmak istediğimi kendisine ilk kez yazdığım da oldukça istekli bir şekilde kabul etmişti. Ortak bir arkadaşımızın evinde buluşmuştuk. Arkadaşım bize görüşme için uygun bir ortam oluşturmuştu. Çay ikram etmişti. Görüşmeci de sorulara acele etmeden, samimi bir şekilde cevaplar vermişti.

EG11: Görüşmeciyle sessiz ve sakin bir kafede buluştuk. Ortam görüşme için çok müsaitti. Çaylarımızı alıp biraz konuştuktan sonra görüşme sorularına geçtim. Beni en çok zorlayan görüşmecilerdendi. Bir soruya tam cevap almak için birkaç soru soruyordum.

EG12: Bu arkadaşla hava güzel olduğundan parkta buluştuk. Hava güzel, konuşmacı da pozitif biri olduğu için keyifli bir görüşme olmuştu. Bazen etraftan gelen sesler rahatsız etse de görüşmeyi güzel bir şekilde tamamladık. Görüşmeci konuşmaya çok istekliydi ve tüm sorulara içtenlikle cevap verdi.

EG13: Bu görüşmeciye görüşmek isteğimi belirttiğimde çok istekliydi ve hemen bir görüşme yeri ayarlamıştık. Bir kafede buluştuk. Hafta içi ve gün ortası olduğu için fazla müşteri yoktu ve görüşme için sessiz, sakin, müsait bir ortam vardı. Çay içtik ve ardından görüşme sorularına geçtik.

EG14: Bu görüşmeci uzun süredir Türkiye’de okuyan ve aynı zamanda da çalışan nadir öğrencilerdendi. Görüşmeyi kafede yaptık. Tezimin adını duyunca çok mutlu olmuştu. Anlatacağım çok şey var diyordu. Doğal olarak görüşme tahmin ettiğimden çok daha fazla sürdü. Bu uzun süren görüşmenin sonunda kendimi çok mutlu hissediyordum çünkü tezim için çok faydalı olan bir görüşmeyi daha bitirmiştim.

EG15: Gayet hoş ve sıcak bir görüşme oldu. Görüşmeci güzel bir yaz akşamı Porsuk kenarında oturarak samimi bir şekilde sorularımı cevapladı. Yaptığımız samimi sohbetin ardından görüşmeci sorularımı yanıtladı.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Yapılacak görüşmede veri kaybının yaşanmaması için izin veren öğrencilerle ses kayıt cihazı ve not alma tekniği, izin vermeyen öğrencilerle ise sadece not alma tekniği kullanılmıştır. Ses kayıt cihazıyla yazılan notlardan yararlanılarak yazılı metin oluşturulmuş ve tekrar gözden geçirilerek kontrol edilmiştir. Katılımcıların görüşme formunda yazılan şekilde söyleyip söylemedikleri kontrol ettirilerek onayları alınmıştır. Bu yapılan çalışma elde edilen verilerin doğruluğunu ve kendi içinde anlamlı bir bütün

olduğunu göstermiştir. Buna göre araştırmada iç geçerlilik sağlanmıştır. Dış geçerliliği oluşturmak için sorular kapsamlı bir şekilde tablolaştırılarak görselleştirilmiş, tema ve alt temalar tek tek değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçların tekrar ele alınabilmesi için kodlanan tema ve alt temalara ilişkin cümle alıntılarına ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Yapılan görüşmelerin dökümleri yapılırken öğrencilerin adları belirlenmemiş, her bir görüşme tek tek yazıya dökülerek kodlanmıştır. Kadın görüşmeler KG1, KG2,..., erkek görüşmeciler ise EG1, EG2,... şeklinde kodlanmıştır.

Olgu bilim yaklaşımında verilerin analizi, yaşantılar ve anlamları ortaya çıkarılmaktadır. Bu amaçla, veriyi kavramsallaştırmak ve olguyu tanımlayacak temaların çıkartılması için verilerin çözümlenmesinde içerik analizinden yararlanılmıştır. İçerik analizi kodlamalarla bir metnin daha küçük kategorilerle özetlendiği sistematik bir tekniktir, içerik analizi ile insanların veya grupların inançları, tutumları, değerleri ve düşünceleri ortaya çıkartılabilir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 259).

Çözümleme yöntemi olan içerik analizi, birbirine benzeyen verileri temalar şeklinde bir arada toplayarak, karşı tarafın anlayabileceği halde yorumlamaktadır. İçerik analizi, verilerin kodlanması, temaların bulunması, verilen kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması, bulguların yorumlanması ve raporlaştırma şeklinde aşamalardan oluşmaktadır. Kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 259).

Araştırmada, kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan bölümler isimlendirilerek kodlama oluşturulmuştur. Yapılan kodlamalara tema ve alt temalar olmak üzere gruplandırılmalar yapılmıştır. Daha sonra öğrencilerin soruya ilişkin verdikleri yanıtlar danışman tarafından bağımsız olarak kodlanmıştır. Daha sonra danışmanla birlikte yapılan kodlamalara tekrar tekrar bakılarak ortak kodlamalar çıkarılmıştır. Yapılan kodlamaların en son hali alan uzmanı olan üçüncü kişi tarafından kontrol edilerek belirlenmiştir. Daha sonra tema ve alt temaların altına görüşmecilerin verdiği yanıtlar yerleştirilmiştir.

Yapılan araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla uyuşum yüzdesine bakılmıştır. Uyuşum Yüzdesi Formülü $P = \frac{N_a}{N_a + N_d} \times 100$ (P: uyuşum yüzdesi, N_a : uyuşum miktarı, N_d : uyuşmazlık miktarı) olarak araştırmada kullanılmıştır (Miles & Huberman, 1994, s. 64).

Yapılan araştırmanın uyuşum yüzdeleri: Soru 1’de %85, Soru 2’de %90, Soru 3’de %80, Soru 4’de %85, Soru 5’de %90, Soru 6’da %80, Soru 7’de %85, Soru 8’de %80, Soru 9’da %95, Soru 10’da %80 ve toplamda %85 olarak belirlenmiştir. Elde edilen bu değer yapılan araştırmanın güvenilir olarak kabul edilebileceğini belirlemektedir.

Yapılan çalışmanın dış geçerliliğini artırmak amacıyla, araştırmaya aynı özellikleri taşıyan, benzer sosyal ve yaşam ortamlarını paylaşan öğrenciler dâhil edilmiştir. Hazırlanan görüşme formundaki sorular tüm katılımcılardan sorulmuştur. Araştırmanın geçerliliğini artırmak amacıyla katılımcılara yönlendirme yapılmamış ve müdahalesiz cevaplar alınmıştır. Araştırmanın iç ve dış geçerliliğini yükseltmek amacıyla ise katılımcı teyidi, derinlik odaklı veri toplama, yorumların literatüre dayalı olması ve ayrıntılı betimleme yöntemleri kullanılmıştır.

Bir sonraki bölümde araştırmanın bulgularına yer verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Bulgular

Çalışmanın bu kısmında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi'nde lisansüstü eğitim gören öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda elde edilmiş bulgular yer almaktadır. Bulgular, hazırlanan araştırma soruları doğrultusunda ve araştırmanın alt problemlerinde yer alan her bir soruya ilişkin olup aşağıdaki başlıklar halinde bir bütün halinde toplanarak sunulmuştur.

Araştırma alt soruları olarak toplam sekiz görüşme sorusu oluşturulmuştur. Bunlarla ilgili sekiz tablo hazırlanmış ve bulgular sunulmuştur. Koyu renkte yazılanlar ana temalardır ve A, B, C,.. şeklinde verilmiştir ve ana temaların altında ise A1, A2,... B1, B2,... C1, C2,.. şeklinde alt temalar yer almaktadır. Görüşmedeki öğrencilerin birkaç alt temaya ilişkin bazen bir, bazen ise birden fazla görüş bildirdiği görülmüştür. Bu bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

4.1.Tablolar

Tablo 4.1

Türkiye’de Lisansüstü Eğitimi Etkileyen Etmenler

	ERKEK	KADIN
A)Kardeş ülke	EG1,EG4,EG12,EG14	KG1,KG2
B)Kişisel açıdan gelişme	EG1,EG8,EG9,EG13	KG4KG8
C)Din/Dil/Kültür yakınlığı	EG6,EG8	KG1,KG3,KG5
D)Türkiye’de eğitim alan Azerbaycanlı öğrencilerin çokluğu	EG11,EG13,EG14	KG1,KG3
E)İngilizce şartı	EG5,EG7,EG10	KG6,KG7
F)Farklı kültür ve eğitim arayışı	EG5,EG10	KG2,KG6,KG10
G)Maddi yönden uygunluk	EG2,EG3,EG5,EG8	KG1
H)Okuma Hayali	EG14, EG15	KG5, KG9
I)Kaliteli Eğitim	EG1,EG3,EG4	KG4

Tablo 4.1’de, öğrencilerin Türkiye’de lisansüstü eğitim alma kararını vermelerinde göz önünde bulundurdıkları faktörler yer almaktadır. Ana temalar kardeş ülke, kişisel açıdan gelişme, din/dil/kültür yakınlığı, Türkiye’de eğitim alan Azerbaycanlı öğrencilerin çokluğu, İngilizce şartı, farklı kültür ve eğitim arayışı, maddi yönden uygunluk, okuma hayali ve kaliteli eğitim olarak sıralanmıştır.

“Kardeş ülke” temasına ilişkin görüşlere örnekler şöyledir:

“Eğitim sisteminin iyi ve kötü yanlarını analiz etmeye başladım. Daha iyi nasıl olunur? Sorusu üzerinde çok düşündüm. Bunun için yurtdışına çıkıp eğitimime devam etmeye, problemleri durumların diğer ülkelerde ne durumda olduğu veya nasıl çözüldüğü üzerine araştırmalar yapmayı ve eğitimimi tamamlayıp ülkeme geri döndüğümde alanımda kazandığım zengin birikimlerle eğitim sistemimize daha da faydalı olmaya karar verdim. Yabancılaşmaktan korktuğumu düşünerek kardeş ülke Türkiye’yi tercih ettim.” (KG1)

“Avrupa’yı düşünüyordum ama ilk önce bir Türkiye’ye gidelim, sonuçta kardeş ülke, bir göreyim dedim.” (KG2)

“Alanımda daha da ilerlemek için ve alanımı çok sevdiğim için lisansüstü eğitim almaya karar verdim. Kardeş ülke olduğundan, benim seçimimin Türkiye olması yeterli bir nedendi.” (EG12)

“Benim için önce Azerbaycan, sonra kardeş ülkem Türkiye.” (EG14)

Kardeş ülke temasına ilişkin görüşler incelendiğinde Azerbaycanlı öğrencilerin Türkiye’yi kardeş ülke olarak gördükleri ve diğer ülkelere kıyasla Türkiye’nin daha yakın geldiği görülmektedir.

“Kişisel açıdan gelişme” temasına ilişkin görüşlere örnekler şöyledir:

“Türkiye’deki akademisyenlerin daha nitelikli olduğunu ve daha çok şeyler öğrenerek gelecek hayatımda bana çok şey katacağını düşünmem bu kararımı etkilemiştir.” (EG1)

“Azerbaycan’da lisans eğitimimi devam ettirirken kendi alanımda birden fazla firma ile çalışma fırsatım oldu. Eğitimimi bitirdikten sonra çalışma hayatımda hedeflediğim pozisyona ulaşabilmem için okuduğum alanda uzmanlaşmam gerektiği kanaatine vardım.” (EG8)

“Azerbaycan sınırları dışında geleceğim için kendimi kişisel ve eğitim olarak geliştirme kararına vardım ve bu yüzden başlangıç olarak Türkiye seçtiğim ülkedir.” (EG9)

Kişisel açıdan gelişme temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin yurtdışı eğitim almalarında etkili olacak hayatlarında hem kişisel hem de eğitim açısından

bir ilerleme istedikleri olduğu gör÷lmektedir. Türkiye'nin eğitimini beğendikleri için bu eğitimin kişisel hayatlarına önemli katkı sağlayacağı kanaatinde oldukları tespit edilmiştir.

“Din/Dil/Kültür yakınlığı” temasına ilişkin görüşlere örnekler şöyledir:

“Din, dil ve kültür yönüyle Türkiye'nin bize daha yakın olması beni bu seçimi yapmaya motive etti.” (KG3)

“Din, dil ve kültür bakımından ortak noktaya sahip bir ülke olarak Türkiye'yi lisansüstü eğitimim için tercih ettim.” (EG6)

“Kültür ve yaşam tarzlarının benzerliği nedeniyle çok zorluk çekmeyeceğimi düşünerek yüksek lisans eğitimi için Türkiye'ye gelme kararını aldım.” (EG8)

Din/dil/kültür yakınlığı temasına ilişkin görüşleri incelediğimiz zaman öğrencilerin Türkiye'yi tercih sebebi sorulduğu zaman, öğrencilerin aklına din, dil ve kültür yakınlığı geldiği gör÷lmektedir. Öğrenciler yurtdışında eğitimlerini devam ettirmeyi düşünürken ve tercihlerini yaparken din, dil ve kültür açısından zorlanmayacaklarını göz önünde bulundurdıkları gör÷lmüştür.

“Türkiye’de eğitim alan Azerbaycanlı öğrencilerin çokluğu” temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıda yer almaktadır.

“Türkiye’de okuyan başarılı Azerbaycanlı öğrencilerin çok olması beni daha da cesaretlendirdi ve motive etti.” (KG1)

“Lisansüstü eğitim almak için çeşitli seçimlerim olsa da, Türkiye’de Azerbaycanlı öğrencilerin sayısının diğer ülkelere kıyasla çok olması benim bu karara varmamda etkili olmuştur.” (KG3)

“Türkiye’de Azerbaycanlı öğrencilerin çoğunluk oluşturacağı düşüncesiyle yabancılık çekmeden yaşayacağıma inanarak bu karara vardım.” (EG13)

Görüşler incelendiğinde Azerbaycanlı öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme nedenlerinde, Türkiye’de eğitim gören Azerbaycanlı öğrencilerin çoğunluk oluşturma faktörünü göz önünde bulundurdıkları gör÷lmüştür. Onların bu seçimlerinde Türkiye’deki eğitim aldıkları sürede kendi ülkelerindeki öğrencilerle birlikte yabancılık çekmeyecekleri ve onların başarı düzeylerine bakarak kendilerinin de başaracaklarını düşünerek böyle karara vardıkları gör÷lmektedir.

“İngilizce şartı” temasına ilişkin görüşlere örnekler şöyledir:

“Başvuru şartlarına bakıldığında Türkiye’de birçok üniversitenin yabancı dil şartı aramaması etkili nedendir.” (KG6)

“Yabancı dil bilgim düşük olduğu için daha iyi bildiğim Türkçe olduğu için Türkiye'yi seçtim.” (EG5)

“Günümüz de artık herkes lisans eğitimi aldığı için bir adım daha ileri gitmek istedim. İngilizce yetersizliği olduğu için en uygun ülke Türkiye olduğu düşündüm.” (EG7)

İngilizce yetersizliği temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin eğitimlerine yurtdışında devam etmelerinde, Türkiye’deki üniversitelerin diğer ülkelere göre kabul şartlarında İngilizce aramaması ve kendilerinin de İngilizce yetersizliğinden dolayı bu kararı verdikleri önemli faktör olarak görülmektedir. Türkiye’deki birçok üniversitenin kabul şartlarında yabancılar için aranan öncelikli koşulun Türkçe belgesi olduğu söylenilebilir.

“Farklı kültür ve eğitim arayışı” temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıda gösterilmektedir:

“Hem eğitim düzeyimi yükseltmek hem de farklı insanlar, kültürler, mekânlar tanıyarak dünya görüşümü artırmak amacıyla yurtdışında eğitim almaya karar verdim. Karşımda çok seçenek vardı tabii. Tüm bu seçenekleri elimdeki imkânlarla karşılaştırdığımda Türkiye’nin benim için en doğru tercih olduğuna karar verdim.” (KG6)

“Farklı kültür, farklı eğitim ve akademisyenleri tanımak amacıyla Türkiye’yi seçtim.” (EG5)

“Lisans eğitimimi daha da ilerletmek için ve yeni bilgiler elde etmek için bu kararı aldım ve yeni yerler, kültürler keşfetmek, dünya görüşümü artırmak için lisansüstü eğitimimi yurtdışında almayı düşündüm. En iyi seçim ise Türkiye idi.” (EG10)

Farklı kültür ve eğitim arayışı temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin Türkiye’yi tercih nedenlerinde onların farklı kültür ve eğitimle karşılaşacakları düşüncelerinde oldukları görülmektedir. Türkiye’de alınan eğitim zamanı öğrencilerin sadece Türkiye kültürüyle değil, diğer ülkelerden gelen öğrencilerinde kültürleriyle de tanışacakları söylenilebilir.

“Maddi yönden uygunluk” temasına ilişkin görüşlere örnekler şöyledir:

“ABD ve diğer Avrupa ülkeleriyle kıyasladığımda Türkiye kendi bütçesiyle okuyan bir öğrenci için maddi yönden uygun bir ülkeydi.” (KG1)

“Maddi yönden geçimimi sağlamamda bana uygun olan ülke Türkiye olduğundan tercih ettim.” (EG2)

“Türkiye’de lisansüstü eğitim almayı Azerbaycan’da Türk Dünyası İşletme fakültesinde okurken, Türkiye’nin ekonomisinin benim açımdan uygun olduğunu düşünerek seçtim.” (EG3)

Maddi yönden uygunluk temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin diğer ülkelere oranla maddi açıdan daha uygun gördükleri ülkenin Türkiye olduğu görüşlerde ortaya çıkmaktadır.

“Okuma hayali” temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Lisansta okuduğum zamanlarda Türkiye’de eğitimimi devam ettirmeyi hayal ediyordum. Şartlar uygun olmadığından ve maddi sorunlardan dolayı bu hayalimi gerçekleştiremiyordum. Bu yüzden eğitimimi Bakü’de devam ettirmeye başladım, ama yine de bu hayalimden hiçbir zaman vazgeçmedim. Yüksek lisans bittikten sonra bir sene araştırma görevlisi olarak çalıştığım zaman bu hayalimi gerçekleştirmeyi düşündüm.” (KG5)

“Yüksek lisansımı yurtdışında yapmayı hayal ediyordum ve Türkiye hayallerimin en güzel yeridir.” (KG9)

“Lisans döneminden itibaren hep Türkiye’de lisansüstü eğitim almayı hayal ediyordum ve hayalim gerçekleşti.” (EG15)

Okuma hayali temasına baktığımızda katılımcıların Türkiye’de eğitim almayı hayalleri olarak ifade ettikleri görülmektedir.

“Kaliteli eğitim” temasına ilişkin görüşlere örnekler şöyledir:

“Lisans eğitimini Türkiye’de almam aslında benim gelecek planlarımı kurmamın sebebi olmuştur. Azerbaycan’daki eğitimden farklı olarak, Türkiye’deki akademisyenler gelecek planlamam konularında hep bilgi paylaşımı yaptılar. Lisansüstü eğitimi alma kararında lisans dönemindeki nitelikli akademisyenler etkili olmuştur. Çünkü onların derslerine girmek, konuşma ve tartışmalar yapmak daima bana bir şeyler katıyordu.” (EG1)

“Eğitimin ülkeme göre daha kaliteli olması nedeniyle burası benim için daha çok fayda alabileceğim bir yer idi.” (EG3)

Kaliteli eğitim temasına ilişkin görüşler incelendiğinde Azerbaycanlı öğrencilerin kaliteli eğitim alacaklarını düşünerek onların eğitimlerine katkı sağlayacağı nedeniyle bu karara vardıkları görülmektedir. Lisans eğitiminden sonra öğrencilerin lisansüstü eğitimlerini kendi ülkelerinde değil de Türkiye’de devam etmelerinde verdikleri kararın Azerbaycan’daki eğitimden farklı olarak Türkiye’de kaliteli bir eğitimle karşılaşacakları söylenilebilir.

Tablo 4.2’de öğrencilerin şehir, üniversite ve bölüm tercih sebeplerine ilişkin tema ve alt temalara yer verilmiştir.

Tablo 4.2

Şehir, Üniversite ve Bölüm Seçme Sebepleri

	ERKEK	KADIN
A)Şehir seçimi		
A1)Uygun yaşam koşulları	EG1,EG2,EG3,EG5,EG9,EG13, EG15	KG1,KG5,KG6,KG7,KG9
A2)Öğrenci şehri	EG4,EG6,EG7	KG1,KG2,KG3,KG8,KG10
A3)Üniversite'ye göre tercih	EG8,EG10,EG11,EG12,EG14	KG4
B)Üniversite seçimi		
B1)Başvuru şartları uygun	EG5,EG8,EG10,EG13,EG14, EG15	KG2,KG6, KG7
B2)Üniversite ünü	EG3,EG5,EG6,EG11,EG12	KG4,KG5, KG8, KG9
B3)Şehre göre tercih	EG2, EG7,EG9	KG1,KG3,KG10
B4)Arkadaş tavsiyesi	EG1,EG4	
C)Bölüm seçimi		
C1)Lisans bölümüne benzer	EG2,EG3,EG5,EG6,EG8,EG10,EG12,EG14,E G15	KG5,KG7,KG8,KG9
C2)Bölüme ilgi	EG1,EG4,EG7,EG9,EG11,EG13	KG1,KG2,KG3,KG4,KG6,KG10

Tablo 4.2’de, Türkiye’ye lisansüstü eğitim için gelen Azerbaycanlı öğrencilerin şehir, üniversite ve bölüm tercihlerinde göz önünde bulundurdıkları faktörler yer almaktadır. Temalar şehir seçimi, üniversite seçimi ve bölüm seçimi olarak üç temada toplanmıştır. Şehir seçimi ana teması; uygun yaşam koşulları, öğrenci şehri ve üniversiteye göre tercih alt temalarından, üniversite seçimi ana teması; başvuru şartları uygun, üniversite ünü, şehre göre tercih ve arkadaş tavsiyesi alt temalarından, bölüm seçimi ana teması; lisans bölümüne benzer ve bölüme ilgi alt temalarından oluşmaktadır.

“Uygun yaşam koşulları” alt temasına ilişkin görüşlere örnekler şöyledir:

“Türkiye’nin İstanbul, Ankara, İzmir ve diğer büyük şehirleriyle kıyasladığımızda maddi bakımdan da daha uygun bir şehirdir. Bu şehirde okumaya o yüzden karar verdim.” (KG1)

“Sessiz, sakin, güvenilir bir yer, fiyatlar uygun, en önemlisi cinayet yok. Bir öğrenci bundan fazla ne ister ki?.” (KG6)

“Eğitim aldığım şehri Türkiye’nin diğer şehirlerine göre daha sakin ve ulaşımın daha rahat olmasından dolayı tercih ettim.” (KG9)

“Ulaşım problemi yok, trafik yok, küçük olmasına rağmen şehirde tramvay bile var. Bu sebeple Eskişehir’i seçtim.” (EG9)

Uygun yaşam koşulları alt teması incelendiğinde öğrencilerin şehir tercihleri zamanında şehrin yaşam koşullarını dikkate aldıkları görülmektedir. Uygun yaşam koşulları; en az cinayet, maddi açıdan öğrencilerin geçiminin kolaylığı, sakin ve güvenilir, öğrenciye yönelik olanaklar, trafik problemi olmayan şehir olarak söylenilebilir. Öğrencilerin bu şekilde eğitimlerini sürdürecekleri göz önünde bulunmaktadır.

“Öğrenci şehri” alt temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Şehri araştırdım. Eskişehir öğrenci şehri diye çok iyi bahsediyorlardı, şehirle ilgili videoları izlemiştim ve gelmeden sevmiştim Eskişehir’i.” (KG2)

“Türkiye’de eğitim almaya karar verdikten sonra bazı araştırmalar yaptım ve Eskişehir’in bir öğrenci şehri olduğunu öğrendim. Öğrenci şehrinde okumak, yaşamak beni daha da heyecanlandırdı.” (KG3)

“Şehir olarak birkaç şehir düşünmeme rağmen, son olarak Eskişehir’in Türkiye genelinde öğrenci şehri olarak tanınması beni etkiledi.” (EG6)

Öğrencilerin şehir alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin Eskişehir’i öğrenci şehri olarak tanımladıkları görülmektedir. Onların şehir tercihi yaparken araştırmalarında Eskişehir’i öğrenci şehri olarak duymuş olmaları ve öğrenci şehrinde eğitim alma düşüncesinin onları etkilemiş olması ortadadır.

“Üniversiteye göre tercih” alt temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Şehri seçme sebebim en çok beğendiğim üniversitenin Eskişehir’de olmasından dolayıdır.” (KG4)

“Şehir tamamen tesadüf oldu. Hiç tanımadığım bir şehirdi, sadece üniversiteye başvuru yaptım.” (EG14)

Üniversiteye göre tercih alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin şehir tercihi yapmadıkları ve eğitim alacakları üniversitenin Eskişehir’de olmasından dolayı geldikleri görülmektedir. Seçim yapılan Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi’nin Eskişehir’de bulunduğu için öğrencilerin bu şehirde eğitim aldıkları söylenilebilir.

“Başvuru şartları uygun” alt temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Okuduğum alanda en iyi üniversiteler vardı: Ankara’daki ve Eskişehir’deki üniversiteler. Açıkçası Ankara’ya başvuru yapmadım, çünkü mülakat vardı. Azerbaycan’dan uzakta olduğum için sıkıntılı durumlar vardı, gelmek zor oluyordu. Anadolu ve Osmangazi Üniversiteleri’nde mülakat olmadığından dolayı başvuru yaptım. Bir tanesi kabul etti ve çok memnunum.” (KG2)

“Açıkçası benim başvuruda bulunmak istediğim Dokuz Eylül Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Karadeniz Üniversitesi gibi üniversitelerin başvuru sürelerinde ben askerlikten dönmemiştım ve bu üniversitelere bizzat başvuru gerekiyordu. Bu yüzden başvuru yapamadım. Sonrasında sadece internet üzerinden başvuru yapabileceğim üniversitelere başvurmaya başladım. Yani kısacası üniversite seçimimi sadece başvuru koşullarının benim o andaki başvurabilme durumuma uygun olması açısından yaptım.” (EG8)

“Seçme sebebim kabul almak için sadece Türkçe sınav belgesi ve lisans ortalama notu istenmesiydi. Yani ortalama puanın ne kadar yüksekse kabul olman o kadar kolaylaşıyordu. Diğer kolaylık ise mülakatın olmamasıydı.” (EG10)

Başvuru şartları alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin üniversite terciğinde başvuru şartlarında mülakatın olmamasından ve başvuru şartında aranan Türkçe belge ve lisans not ortalamasını karşıladıklarından dolayı bu seçimi yaptıkları görülmüştür.

“Üniversite ünü” alt temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıda gösterilmektedir:

“Eğitim aldığım üniversiteyi seçmemin asıl sebebi ise eğitim ortamının, hocaların, bölümün bana çok şey kazandıracağını ve reytingde üst kademelerde olduğundan dolayıdır.” (KG4)

“Üniversitesinin Türkiye ve Azerbaycan’da ün kazanması ve diğer üniversitelere göre daha üst kademelerde olduğundan dolayı bu üniversiteyi tercih ettim.” (KG8)

“Üniversite imkânları iyi, güzel bir ortam var ve Azerbaycan Türkiye genelinde eğitim açısından iyi bir şekilde tanınmaktadır.” (EG3)

“Üniversitenin Türkiye genelinde en iyi devlet üniversitelerinden biri olması kararına etki etti.” (EG6)

“Üniversitenin Avrupa’da yeterince tanınması ve Türkiye’de de reytingleri benim eğitim aldığım üniversiteyi seçmemde etkili oldu.” (EG12)

Üniversite ünü alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin genel olarak lisansüstü eğitim aldıkları üniversiteyi hem Azerbaycan, hem de diğer ülkelerde

yeterince tanınması, öğrencilerin bu üniversiteyi tercih etmelerinde önemli faktör olmuştur.

“Şehre göre tercih” alt temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıda belirtilmektedir:

“Üniversite tercihi yapmadım. Eskişehir’de bulunan üniversiteye başvuru yaptım.” (KG10)

“Lisans ve yüksek lisansımı Eskişehir’de tamamladığım için doktora da burada devam etmeyi düşündüm.” (EG2)

“Eğitim aldığım üniversiteyi Eskişehir’de bulunduğu için dolayı tek tercih nedenim oldu” (EG9)

Şehre göre tercih alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde bazı öğrencilerin eğitim aldıkları üniversiteyi sadece Eskişehir’de bulunmasından dolayı tercih ettikleri görülmüştür.

“Arkadaş tavsiyesi” alt temasına ilişkin görüşler şöyledir:

“Daha lisans dönemindeyken arkadaşlar arasında konuşmalarımızda hep tavsiye ederek derlerdi ‘Anadolu mezun eder, Osmangazi yetiştirir’. Bu cümle etkileme nedenidir.” (EG1)

“Okuduğum üniversitede yakın arkadaş çevrem olduğundan ve onların tavsiyesinden dolayı seçtim.” (EG4)

Arkadaş tavsiyesi alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin üniversite tercihi zamanı yakın arkadaşlarının tavsiyelerine göre eğitim aldıkları üniversiteyi tercih ettikleri görülmüştür.

“Lisans bölümüne benzer” alt temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıda gösterilmektedir:

“Bölüm olarak Yer Bilimleri ve Nanoteknoloji bölümlerine başvuru yaptım ve her ikisini kazandım. Ancak Yer Bilimleri birçok alanları kapsadığı için ve bura dâhil olan jeofizik ve deprem benim Bakü’de okuduğum lisans ve yüksek lisans alanlarımı benzer olduğu için bu bölümü tercih ettim.” (KG5)

“Gelecek hayatımda kendi alanımda iyi bir uzman olmam için lisans bölümüme benzer lisansüstü eğitim almayı tercih ettim.” (KG8)

“Okuduğum bölüm mezun olduğum bölüme benzer olduğu için bu seçimi yaptım.” (EG8)

“Bölümü kendi lisans alanıma uygun olduğu için ve başka bir bölüme başvurarak zorluk yaşamamak için seçtim, alanımın dışına çıkmak istemedim.” (EG12)

“Mezun olduğum lisans bölümü yüksek lisans bölümüme benzer olduğu için bu bölümü tercih ettim.” (EG15)

Lisans bölümüne benzer alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin yarısının mezun oldukları bölüme uygun ve aynı bölümü tercih ettikleri belirlenmiştir. Öğrenciler bu karara varırken alanlarında uzman konuma gelmek düşüncesinde oldukları söylenilebilir.

“Bölüme ilgi” alt temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıda gösterilmektedir:

“Bölüm olarak Eğitim Yönetimini okumak istiyordum. Nedeni ise okuduğum bölümün ülkemde yeni açıldığı için ve henüz gelişmediği için ilgimi çekti. Ayrıca yurtdışında bu bölümü bitiren eğitimcilere çok ihtiyaç duyulmaktadır.” (KG1)

“Bölümü seçme nedenim, mezun olduğum bölümün devamını getirmek istemem ve ilgi alanımı içeren başka bir bölüm üzerine lisansüstü eğitim yapma isteğimdir. Okuduğum alanda kendimi geliştirerek ülkeme eğitim açısından katkı sağlayacağımı düşünüyorum.” (KG3)

“Yüksek lisans eğitimim benim çevreye bakışımı araştırmacı gözüyle bakar hale getirdi. Yani çevreye baktığımda bile araştırmacı olarak bakıyordum. Toplumda eğitimsizliğin artmaya başladığını, isteksizliğin olduğunu hem öğrenci hem veli hem de öğretmenler tarafından görmeye başladım. Buna etki etmek, bu gidişatı durdurmak için ne yapabilirim diye düşünmeye başladım. Özellikle hem maddi hem de nitelik konusunu ele alacak bölüm araştırdım. Belki de bir toplumun kurtuluş konusudur bölümün adı. Çünkü toplumun çöküşü eğitimsizlikten kaynaklanır. Bu bölüm ise eğitimin yönetimi var, teftişi var, planlaması ve ekonomisi vardır. İşte bölüm ilgimi çekti ve benim seçim nedenim budur.” (EG1)

“Bölümü seçme sebebimde, Azerbaycan’da bu alanın diğer alanlara kıyasla zayıf kalmış olması ve bu alana son zamanlar ilgimin daha çok artmış olmasıdır. Ama bu alanda yeterince kadronun olmaması, alanın gelişmesini sıkıntıya sokmaktadır. İlgimi çeken bölümü seçmekte maksadım bu alanı iyi araştırıp gelecekte devlete yararlı bir vatandaş olmaktır.” (EG9)

Bölüme ilgi alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin neredeyse yarısı tercih ettikleri bölüme ilgi duydukları görülmüştür.

Tablo 4.3’te Türkiye’de bulunmanın Azerbaycanlı öğrencilere sağladığı olumlu yönler belirlenmiştir.

Tablo 4.3

Türkiye’de Bulunmanın Olumlu Yanları

	ERKEK	KADIN
A) Öğrenimi asla bırakmama	EG1,EG2,EG3,EG5,EG6,EG7,EG10,EG11,EG13	KG1,KG3,KG4,KG5,KG6,KG8,KG9,KG10
B)Farklı çevre tanıma	EG4,EG5,EG7,EG8,EG9,EG10,EG11,EG14	KG1,KG3,KG4,KG5,KG6,KG9,KG10
C)Zorluklarla tek başına yaşayabilme	EG1,EG2,EG3,EG5,EG6,EG12,EG14,EG15	KG1,KG3,KG5,KG6,KG7,KG8
D)Kendi ülkeneye farklı bakışla bakabilme	EG1,EG4,EG8,EG9,EG13,EG14	KG1,KG2
E)Ülkeye faydalı birey olarak yetişme	EG4,EG7	KG2

Tablo 4.3’te Türkiye’de olmanın Azerbaycanlı öğrencilere sağladığı avantajlar; öğrenimi asla bırakmama, farklı çevre tanıma, zorluklarla tek başına yaşayabilme, kendi ülkeneye farklı bakışla bakabilme ve ülkeye faydalı birey olarak yetişme ana temaları yer almaktadır.

“Öğrenimi asla bırakmama” ana temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıdaki gibi gösterilmektedir:

“Türkiye’de lisansüstü eğitim almak için ALES, YDS ve TÖMER gibi zor sınavlara giriyorsun. Bu kadar emek sarf edince insan sadece eğitimini tamamlamayı düşünür. Yaşadığın zorlukları düşünerek bırakıp gidemiyorsun.” (KG1)

“Olumlu yanı, Türkiye’ye gelme sebebin eğitim olduğu için, yaşadığın tüm zorluklara rağmen bırakamamaktır. Kendi ülkende lisansüstü eğitime devam edersen ve her hangi bir sorunla karşılaşsan, eğitimi yarıda bırakabilirsin. Ancak yurtdışında eğitim aldığın zaman üniversiteye kabul olmak için yaşadığın zorluklar göz önüne gelir.” (KG3)

“Başka bir ülkede eğitim aldığın zaman prensip ve karakter meselesi olarak ele aldığın işi bitirmeye çalışırsın. Eğitimde aynı şekildedir. Yarıda bırakıp gitmeyi asla düşünmezsin.” (EG7)

Öğrenimi asla bırakmama ana temasına ilişkin görüşler incelendiğinde, öğrencilerin Türkiye’ye geldiklere zaman yaşadıkları zorlukları göz önünde bulundurarak, eğitimlerini yarıda bırakma düşüncesinde olmadıklarını olumlu yön olarak görmektedirler.

“Farklı çevre tanıma” ana temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıdaki gibi gösterilmektedir:

“Her ne kadar Türkiye’yle aynı kültüre sahip olsak ta, bazı farklılıklar yok değil. Yeni bir ülke, yeni insanlar, farklı eğitim ortamı bana birçok değerler katmıştır.” (KG4)

“Yeni çevre, yeni bir dil, yeni yüzler, yeni kültür keşfetmiş olur insan ki, bu da onun şahsi eğitim ve kültür dağarcığını genişleterek ona artık eskisinden daha farklı olarak olaylara yaklaşımı ve analiz yapmayı sağlar.” (EG4)

“Farklı ülkede bulunma farklı kültürlerden, yani Türkiye’ye diğer ülkelerden de gelen yabancı insanları tanımaya ve onların yaşam tarzlarına tanıklık etmeye fırsatlar sunuyor.” (EG8)

“Azerbaycan dışında farklı bir ülkede olmak, farklı bir kültürle tanışmak, farklı eğitim almak. Türkiye ve Azerbaycan kültürleri ne kadar yakın olsa da yine de Türkiye’de olduğun zaman farklılıkları görmek oluyor ve bu farklılıklar ise insanın hayata başka açılardan bakabilmesine ve böylece kendini geliştirebilmesine neden oluyor.” (EG11)

“Sadece Türkiye kültürünü tanımıyorsun. Bura diğer ülkelerden çok fazla insanlar geliyor. Onların kültürünü, dilini öğrenmeye çalışıyorsun.” (EG14)

Farklı çevre tanıma temasına ilişkin görüşler incelendiğinde Azerbaycanlı öğrencilerin Türkiye’de eğitim aldıkları sürede yaşadıkları olumlu noktalardan birinin Türkiye’ye gelerek farklı çevre tanıdıkları görülmektedir. Farklı çevre; yeni insanlar, farklı bir kültür, yeni yerler keşfetme ve yeni yetenekler tanıma imkânı olarak söylenilebilir. Verilen yanıtlara göre farklı çevre tanıma zamanı sadece Türkiye kültürüyle, diliyle değil, aynı zamanda buraya diğer ülkelerden gelmiş yabancı vatandaşlarında kültürüyle tanıştıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin eğitimlerini geliştirdikleri ve dünyaya bakış açılarını değiştikleri söylenilebilir.

“Zorluklarla tek başına yaşayabilme” ana temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıdakilerdir:

“Farklı bir ülkede olmamın olumlu yanları artık yanımda kimsenin olmamasından dolayı tek başıma ayakta durmayı ve kararları kendi başıma vermeyi öğrenmemdir. Artık sorunlara profesyonel açıdan yaklaşmayı öğreniyorsun ve çözümler üretmekte zorunluluk çekmiyorsun.” (KG3)

“Ailenden uzak kalmadığın için tek başına nasıl kalınır, nasıl baş edilir öğreniyorsun. Bir sonraki hayatına daha hazırlıklı olmaya çalışıyorsun, yani kendini geliştirmek istiyorsun ve kendini tanıyorsun ilk önce.” (KG5)

“Bugün Azerbaycanlı öğrencilerin en büyük sorunu plansız hayat yaşamalarıdır. Bu da eğitimden kaynaklanır ki, neyi nasıl yapmaları gerektiğini öğretmede yetersizdir. Ancak yurtdışına çıkan öğrenci zorlukla

tanışıyor, ayakta durması gerektiğini öğreniyor, para harcama yöntemini öğreniyor, kazanma olasılıklarını değerlendirebiliyor. Kendi geleceğini kurmayı öğreniyor.” (EG1)

“Azerbaycan dışında olmanın değil de kendi ülken dışında eğitim almanın en büyük avantajı kendi ayakların üstünde durabilmen ve özgüven kazanmandır.” (EG2)

“Çok az tanıdığın insanlarla az güven içinde ayakta kalmayı başarmak ve kendine güven kazanmak, insanları daha iyi tanımana yardımcı olmaktadır.” (EG5)

“İlk önce, yeni beceriler kazandırıyor, aileden uzakta bir şeyleri yapabilme isteğini arttırıyor ve kendine daha güvenli, özgür hale geliyorsun bence. Bir şeyleri yalnız yapabilme, bu becerilere sahip olma ve hayatta bir yerlere gelmenin nasıl zorlukları olduğu, bu zorlukların kendi başına nasıl üstesinden gelmeyi öğretiyor ülke dışında eğitim almak. Sonuç olarak sürecin sonuna geldiğimizde daha olgun, daha özgüvenli bir hale geliyorsunuz.” (EG6)

“İlk olarak farklı bir ülke, değişik bir yaşam tarzı demektir. Bu yaşamın size kazandırdığı iyi ya da kötü sonuçlar vardır. İşte bu sonuçlarda her zaman tek başına olmak bence farklı bir ülkede olmanın olumlu yanıdır.” (EG12)

Zorluklarla tek başına yaşayabilme temasına ilişkin görüşler incelendiğinde, sorunların var olduğu zamanda öğrencilerin bu sorunları artık tek başına çözümler buldukları ve bu durumun onların hayatlarını olumlu yönde etkiledikleri görülmektedir. Türkiye’de eğitim aldıkları zaman öğrenciler ailelerinden uzun zaman uzak kaldıkları için yaşanan zorluklarda tek oldukları için çözüm önerilerini kendilerinin buldukları, yardımsız şekilde ayakları üzerinde durdukları ve bu durumların öğrencilerin olgunlaşmasına ve özgüven kazanmalarına yardımcı olduğu söylenilebilir.

“Kendi ülkeneye farklı bakışla bakabilme” ana temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Okuduğun ülkenin her bir şeyini kendi ülkenle kıyaslıyorsun. İyi taraflarımızı takdir ediyor, ülke olarak olumsuz yönlerimizi ise tespit edip döndükten sonra düzeltmek için çareler arıyorsun. Dışarıdan ülkeneye bakmak daha iyi, problem o zaman daha iyi görülüyor ve o problemler niçin geldiğin ülkede yok, nasıl çözüme kavuşturmuşlar üzerine düşünüyorsun.” (KG1)

“Olumlu yanları ülkenden kenarda kendi ülkeneye bir başka gözle bakabiliyorsun, mukayese edebiliyorsun, artılarını ve eksiklerini görebiliyorsun, düşünüyorsun, olduğun ülkede senin ülken hakkında düşünceleri öğreniyorsun. Belki de fikrini değiştirecek düşünceler olabiliyor. Kendi ülkeni tanıtmaya imkânın oluyor. Belki de bir ülkenin vatandaşı olmanın nasıl bir his olduğunu anlayabiliyorsun.” (KG2)

“Bir noktada durarak ufka baktığınızı hayal edin. Sizce durduğunuz nokta nasıl bir yerdir? Bir de o ufuktan daha önce baktığınız yere bakın. O zaman görürsünüz durduğunuz nokta nasıl bir yerd. İşte Azerbaycan’da yaşarken göremediğiniz pozitif ve negatif yönleri yurtdışına çıkararak görürsünüz.” (EG1)

“Her ülke vatandaşı tabii ki kendi ülkesini oturduğu yerden tam anlamıyla tanımlaması mümkün değildir. Yurtdışına ilk çıktığında insan kendi ülkesini arar. Çünkü gördüğü her şey ona kendi ülkesiyle o ülkeyi karşılaştırma ihtiyacı hissettirir.” (EG4)

Kendi ülkeneye farklı bakışla bakabilme temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin Türkiye’ye geldikleri için kendi ülkeleriyle Türkiye’yi her açıdan karşılaştırarak ülkelerindeki sorunları gördükleri ve bu sorunlara çözüm bulmaya çalışmaları, karşılaştıkları olumlu yön olarak görülmektedir. Öğrenciler her iki ülkenin eğitimini karşılaştırarak göz önünde bulunmuş olumlu ve olumsuzlukları belirleyerek çözümler ürettikleri söylenilebilir.

“Ülkeye faydalı birey olarak yetişme” ana temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıda verilmiştir:

“Aldığın eğitimi ülkeneye gittiğinde uygulayabiliyorsun. Eğer uzman bir konuma gelebiliyorsan ülken için bir katkıda bulunabiliyorsun.” (KG2)

“Kazandığın bilgiler ve edindiğin tecrübeler sonucunda ülkeye daha faydalı insan olarak yetişiyorsun.” (EG4)

Ülkeye faydalı birey olarak yetişme ana temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin kazandıkları eğitim ve tecrübeler sonucunda ülkeleri için bir katkıda bulunabilecekleri görülmektedir.

Tablo 4.4’te, Azerbaycanlı öğrencilerin Türkiye’de eğitim aldıkları zaman karşılaştıkları olumsuzluklar belirlenmiştir.

Tablo 4.4

Türkiye’de Bulunmanın Olumsuz Yanları

	ERKEK	KADIN
A)Ekonomik zorluk	EG1,EG2,EG5,EG7,EG8,EG10,EG12,EG14	KG1,KG2,KG3,KG5,KG6
B)Yeni çevre ve uyum zorluğu	EG1,EG2,EG3,EG4,EG9,EG10,EG12,EG13,EG14	KG7

Tablo 4.4 (Devam)

Türkiye’de Bulunmanın Olumsuz Yanları

	ERKEK	KADIN
--	-------	-------

C)Özlem	EG10,EG11,EG14,EG15	KG2,KG4,KG6,KG9,KG10
D)Dışlanma	EG2,EG5,EG7,EG14	
E)Yalnızlık	EG6	KG1,KG3,KG8

Tablo 4.4’te, Azerbaycanlı öğrencilerin Türkiye’de okurken yaşadıkları olumsuzlukları göstermektedir. Tabloyla ilgili temalar ekonomik zorluk, yeni çevre ve uyum zorluğu, özlem, dışlanma ve yalnızlık olarak sıralanmaktadır. Her bir temaya ilişkin görüşlere örnekler sırayla aşağıdaki gibi sunulmaktadır.

“Ekonomik zorluk” ana temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Ekonomik anlamda çalışmadığımız için sorun vardı. Ama bir yüksek lisans öğrencisinin para kazanması gerekiyor. Bir de eğer ülkende kendi parayı kazanabiliyorsan, ama Türkiye’de kazanamıyorsan bu durumda sıkıntı yaşayabiliyorsun. Zor oluyor. Türkiye’ye geldiğimizde bizim çalışabilecek işimiz olması daha iyi olurdu diye düşünüyorum. Yani olumsuz yanların en önemlisi iş izninin olmaması diye düşünüyorum.” (KG2)

“Ekonomik olarak çok zorluklar çektim. Azerbaycan’da öğretmenlik yapıyordum ve sadece bu eğitim için mesleğimi bırakıp geldim ve yabancı olduğumdan dolayı kendi alanımda çalışamam, ailemden destek almam ekonomik açıdan zorluklar yaşattı bana.” (KG6)

“Özellikle Türkiye açısından değerlendirsem, çoğu ülkelere göre uluslararası öğrencilere ikinci evlat muamelesi yapıyor. Avrupa ve Asya, Okyanus ötesi ülkelerde böyle değildir. Öğrenci haftalık 20 saatlik çalışma iznini kanuna bağlamaz, üniversitede kısmi zamanlı öğrenci çalıştırmada bile yabancı uyruklu olmaması şartı koymaz. Burs olanakları kısıtlı olmaz. Türkiye bu konuda yetersizdir.” (EG1)

“Ekonomik açıdan bazı sıkıntılar yaşadım. Bunun dışında Türkiye’de vergilerin yüksek olması nedeniyle faturalar fazlasıyla kabarık gelmekte ve bazen para sıkıntısı yaşadığımı biliyorum.” (EG8)

“Ekonomik anlamda aslında ben ekonomiyi burada öğrendim. Günlük geçimimi nasıl sağlamalıyım, paramı nasıl idareli kullanmalıyım. Bunları karşılaştığım ekonomik sorunlarla öğrendim. Hatta telefonumu satacak kadar ekonomik sorunlar yaşadım.” (EG14)

Ekonomik zorluk temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrenciler, Türkiye’de maddi sıkıntılardan dolayı yaşadıkları zorlukları olumsuz yön olarak gördükleri belirlenmiştir. Öğrencilerin yabancı uyruklu olduklarından dolayı çalışma izinlerinin olmaması, lisans mezunu olurken alanlarıyla ilgili çalışamamaları ve ailelerinden destek alarak maddi zorluklar yaşadıkları söylenilebilir. Öğrencilere Azerbaycan’dan gönderilmiş desteğin bu yüzden yetersiz kaldığı söylenilebilir.

“Yeni çevre ve uyum zorluğu” temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıdakilerdir:

“Ailenden, arkadaş çevrenden uzakta olmak ve yeni çevreye alışmak ve attığın adımları bir kaç kez düşünmek. Çünkü burada sana yaptıkların için değer veriyorlar. Birey olarak sadece kendinden sorumlusun.” (EG3)

“Başka ülkede yaşamın kötü yanları da vardır maalesef. Aile ortamından uzakta kalmış birisi için yurtdışına çıkmış öğrenciler ve diğerleri ilk önce ortama adapte olmak zorundadırlar. Psikolojik açıdan ruh hali her türlü ortama müsait kişiler için pek faydalı değildir vatanından uzakta yaşamak.” (EG4)

“Başka bir ülke, farklı eğitim sistemi, farklı çevre, bunlar ilk başta insana zor geliyor, etrafında tanıdık çevre olmadığı zaman ise daha da zor oluyor. Yeni çevreye uyum sağlamaya çalışıyorsun. Bu da insanın olduğu yere alışmasını zorlaştırıyor.” (EG9)

“Öncelikle söylemek gerekirse arkadaşlarından ayrı kalıyorsun ve çevrende yeni arkadaşlar ediniyorsun. Dışlanma korkusu yaşıyorsun, alay edilir korkusu yaşıyorsun ve alışman zaman alıyor. Erkek olduğun için yemek yapmasını da bilmiyorsun ve buradaki yemeklere alışman çok zor geliyor.” (EG13)

Yeni çevre ve uyum zorluğu temasına ilişkin görüşler incelendiğinde Azerbaycanlı öğrencilerin yeni çevreye alışmaları durumunda zorluk çektikleri görülmektedir. Bazı öğrencilerin Türkiye’de tanıdıkları yeni arkadaş çevresi, sosyal hayata alışmada yaşadıkları zorlukları ve bu durumlara uyum sağlamaya çalışmakları onların kendi ülkeleri dışında yaşadıkları olumsuzluklar olduğu görülmüştür.

“Özlem” temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıdaki gibi gösterilmektedir:

“Türkiye’de okumamın en olumsuz yanı, ailemi özlemem, arkadaşlarımı sık sık göremememdir.” (KG4)

“Olumsuz yanı aile özlemidir. Bayramlarda Türk arkadaşlarının kendi ailelerini görmeğe gidince sen gidemiyorsun, yalnız geçiriyorsun. Ne yiyeceksin, nereye gideceksin diye düşünüyorsun.” (EG14)

Özlem temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin ailelerine, arkadaşlarına ve ülkelerine karşı duydukları özlem hissi Türkiye’de yaşadıkları olumsuzluk olduğu belirlenmiştir.

“Dışlanma” temasına ilişkin görüşler aşağıda sunulmaktadır:

“Sosyal ortamlarda yanlış anlaşılmalardan yüzünden çok fazla tartışma ve kavga yaşadım ve dışlandım.” (EG2)

“Yerel insanlar tarafından dışlanmak. Daha sonra iyi dil bilmediğin için yabancı olduğun insanlar tarafından bazen kandırılmak. Farklı ve hiç alışmadığın kurallara tabi tutulmak dışlanmaktır.” (EG5)

“Yabancı vatandaşları pek fazla sevmiyorlar gibi geldi, yani birçok zaman dışlanma hissi yaşadığım oldu.” (EG7)

“Küçük ülke olduğumuzdan dolayı bize de hep öyle baktılar. Örneğin: Azerbaycan’dan geldin küçük bir ülke diyorlar. Sanki ülke küçük olunca sen de bilgisiz oluyormuşsun gibi seni birçok konuların dışında bırakıyorlar.” (EG14)

Dışlanma temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin sosyal ortamlarda bazı zamanlarda dışlandıkları görülmektedir. Verilen yanıtlara göre öğrenciler birçok konular dışında kaldıkları ve yabancı olduklarından dolayı dışlanma hissi yaşadıkları söylenilebilir.

“Yalnızlık” temasına ilişkin görüşlere örnekler şöyledir:

“Hastalandığında yanında kimsenin olmaması ve yalnız kaldığını düşünmendir olumsuz yönler.” (KG1)

“Farklı bir ülkede okumanın olumsuz yanları olarak ben daha çok aileden uzakta olmanın getirdiği dezavantajları görüyorum. Her ne kadar hayatta bir şeyleri kendi başına yapma içgüdüğü insanda gelişse de, insan hayatının bazı anlarında kendini yalnız hissedebilir ve bu anlamda aile çok önemlidir tabii. Bu anlarda da aileden uzak olmanın olumsuz yanlarını yaşamış oluyorsun ülke dışında eğitim alırken.” (EG6)

Yalnızlık temasına ilişkin görüşler incelendiğinde bazı öğrencilerin ailelerinden uzakta kaldıkları için yalnızlık hissi yaşadıkları görülmektedir. Farklı ülkede alınan eğitimin yarattığı olumsuz yanlardan biri de ailenin yanında olmamasından dolayı yaşanan yalnızlık hissinin olduğu söylenilebilir.

Tablo 4.5’te, Azerbaycanlı öğrencilerin mezun oldukları zaman iş olanaklarına ilişkin düşünceleri belirlenmektedir.

Tablo 4.5

İş Olanakları

	ERKEK	KADIN
A)Olumlu		
A1)Yurtdışında eğitim almanın Azerbaycan'da avantajı	EG2,EG8,EG11,EG15	KG1,KG2,KG3,KG5,KG6,KG7,KG8,KG9,KG10
A2)Akademik ilerleme isteği	EG6,EG7,EG9,EG10,EG13	KG4
A3)Ülkelerarası ortak iş imkânı	EG3,EG4,EG12,EG14	
B)Olumsuz		
B1)İş bulamayacağını düşünme	EG1,EG5	

Tablo 4.5'te, öğrencilerin iş olanakları konusunda düşünceleri ifade edilmiştir. Alt temalar iki ana temada olumlu ve olumsuz olarak toplanmıştır. Olumlu ana teması; yurtdışında eğitim almanın Azerbaycan'da avantajı, akademisyenlik yolunda ilerleme isteği, ülkelerarası ortak iş imkânı, olumsuz ana teması ise; iş bulamayacağını düşünme alt temasından oluşmaktadır. Her bir alt temaya ilişkin görüşlere örnekler aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

“Yurtdışında eğitim almanın Azerbaycan'da avantajı” alt temasına ilişkin görüşlere örnekler şöyledir:

“Ülkemizin üniversitelerinin, özel ve devlet okullarının ve Eğitim Bakanlığı'nın yurtdışında eğitim alan kadrolara çok ihtiyacı var. Çünkü eğitim sistemimizde reformlar, iyi yönde değişimler, yurtdışında okumuş kadroların sayesinde olmaktadır. Bunun için mezuniyet sonrası ülkeme dönünce sınavsız sadece CV ile istediğim yerde kolaylıkla iş bulabileceğim.” (KG1)

“Yüksek lisans eğitimimi tamamladıktan sonra kendi ülkemde iş bulmam bana kolaylık yaratacaktır. Çünkü ülkemizin eğitim sisteminde bazı boşluklar olduğundan yurtdışında eğitim almış, oranın tecrübesini kazanmış öğrencilere her zaman ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü bu boşlukları gidermek için bu tecrübeye sahip insanların fikir ve planlarından yararlanmak gerekiyor.” (KG3)

“İş olanakları mezun olduğun bölümü arz ve talebe uygun olarak seçmiş olmana bağlıdır. Her bir toplumun ihtiyaç duyduğu kadrolar ve gelecek vaat eden meslekleri farklıdır. Benim fikrimce bölümden daha çok kendini nasıl yetiştirdiğin çok daha önemli ölçütlerdir. Bende kendi bölümümde iyi bir eğitim aldığımı düşünüyorum ve kendi ülkeme dönerek vatanıma katkı sağlayacağımı düşünüyorum. İş olanağı olarak yurtdışında eğitim almam benim için artıdır.” (EG2)

“Okuduğum bölüm üzere Azerbaycan’da çok fazla çalışma yapılmamış olmasından dolayı döndüğümde ister piyasa, isterse de akademik alanda üniversitelerde eğitim verebilmem açısından birçok iş olanaklarına rastlayabilirim diye düşünmekteyim. Türkiye’de, aynı zamanda farklı ülkelerde de eğitimim dışında kendi alanımda pratik olarak da tecrübeler elde ederek ülkeme uzman olarak dönmeyi planladığım için iş bulma imkânının fazlasıyla çok olacağını öngörüyorum.” (EG8)

Yurtdışında eğitim almanın Azerbaycan’da avantajı temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin iş olanakları konusunda Türkiye’de aldıkları eğitimin Azerbaycan’da iş bulmaları açısından onlara avantaj sağlayacağı görüşünde oldukları belirlenmiştir. Azerbaycan’da bazı alanlarda yurtdışında eğitim almış kadrolara ihtiyaç duyulduğu, yurtdışı eğitimin Azerbaycan’da sınavsız işe atanma avantajı sağlaması öğrencilerin verdikleri cevaplarda görülmektedir.

“Akademik ilerleme isteği” alt temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıda verilmektedir:

“Mezun olduktan sonra Türkiye’de çalışmak istiyorum. Eğitimimi devam ettirip başarılı bir akademisyen olmayı düşünüyorum.” (KG4)

“Yüksek lisans mezunu olduktan sonraki planım alanımda farklı bir ülkede doktora yaparak akademik ilerleme isteğimdir. Hedefim alanımda belli bir seviyeye ulaştıktan sonra Azerbaycan’a dönmek ve milletime katkı sağlamaktır.” (EG9)

Akademik ilerleme isteği temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin iş konusunda düşünmedikleri, eğitimlerini devam ettirerek akademisyen olmayı planladıkları görülmektedir. Öğrencilerin doktora eğitimi alarak akademisyen olmayı hedefledikleri verilmiş yanıtlar sonucunda belirlenmiştir.

“Ülkelerarası ortak iş imkânı” alt temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıdadır:

“Ben ortak işler yapmayı zaten seviyorum. Buradaki deneyim ile oradaki imkânlar birleşirse inanılmaz sonuçlar alınır diye düşünüyorum.” (EG3)

“Zaten bölümüm uluslararası ilişkiler olduğu için ben hem Azerbaycan hem de Türkiye ilişkilerine odaklı çalışmalar yapmaktayım ve yıllardan beri süren kardeşlik bağlarımızı daha da pekiştirmek adına çalışmalar yapacağım.” (EG4)

Ülkelerarası ortak iş imkânı temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin Türkiye-Azerbaycan arasında ortak iş imkânı düşündükleri görülmektedir. Öğrenciler her iki ülkeyi kapsayacak çalışmalar yapacakları görüşündedirler.

“İş bulamayacağını düşünme” alt temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıdadır:

“Hiç olumlu düşünmüyorum. Çünkü Türkiye’de akademisyenlik eşittir kamu görevi, akademisyen de eşittir devlet memuru. Azerbaycan’da bile böyle değildir. Her üniversite kendi personelini işe alma yetkisine sahiptir ve akademisyen devlet memuru sayılmaz. Türkiye’de YÖK yasası ve maddesi farklıdır. Düşünsenize Amerika’da bir üniversiteye iş başvurusu yapıyorsunuz, ‘Amerikan vatandaşı değil misiniz? Azerbaycanlı mısınız? İşe alamayız’ diye cevap alıyorsunuz. Komik değil mi? Gerisini siz düşünün. Tüm çalışma alanları böyledir.” (EG1)

“Okuduğum bölümde ister Türkiye’de, ister Azerbaycan’da çok sayıda mezun olmasına rağmen işsiz olmaları ve farklı sahalarda çalışmaları iş bulma açısından çok sıkıntılar yaşanmasına yol açmaktadır. Mezun olduktan sonra benim iş durumum nasıl olacak bilemiyorum açıkçası.” (EG5)

İş bulamayacağını düşünme temasına ilişkin verilmiş iki görüş incelendiğinde öğrencilerin mezun olduktan sonra iş bulamama düşüncelerinde oldukları görülmektedir. Onlardan biri Türkiye’de yabancı uyruklu vatandaşların işe alınmaması durumunun olduğu ve diğeri ise okuduğu alan üzerine çok sayıda mezun olduğundan iş bulamayacağı düşüncesindedir.

Tablo 4.6’da öğrencilerin beklentilerinin karşılanma düzeylerine ilişkin tema ve alt temalar yer almaktadır.

Tablo 4.6

Beklentilerin Karşılanma Düzeyi

	ERKEK	KADIN
A)Beklentilerin karşılanması	EG3,EG4,EG6,EG8,EG9,EG10,EG11,EG12,EG13,EG14,EG15	KG1,KG2,KG3,KG4,KG5,KG6,KG7,KG8,KG9,KG10
B)Beklentilerin karşılanmaması		
B1)Ders içerikleri yetersiz	EG1,EG5,EG7	
B2)Akademisyenlerin kendi aralarında geçimsizlikleri	EG1,EG2	

Temalar beklentilerin karşılanması, beklentilerin karşılanmamasıdır. Beklentilerin karşılanmaması altında ders içerikleri yetersiz, akademisyenlerin kendi aralarında geçimsizlikleri alt temaları sıralanmaktadır. Temalara ilişkin görüşlere örnekler şunlardır:

“Beklentilerin karşılanması” ana temasına ilişkin görüşlere örnekler şu şekildedir:

“Eğitim yönetimi bölümü son yıllarda Türkiye’de, aynı zamanda Azerbaycan’da da en önemli bölümlerden biri haline gelmiştir. Önceleri eğitimi yönetenler eğitim alanında okumuş insanlardı. Sonra eğitim bilgisiyle beraber yöneticilik becerisi de şart oldu ve eğitim sisteminde yönetici olmak için böyle bölüm açıldı. Azerbaycan’da henüz bu bölüm gelişmediği için ve bu bölümü bitirmiş kadrolara çok ihtiyaç var. Okuduğum eğitim yönetimi bölümü beklentilerimi karşıladı. Yeni bilgiler elde ettim. Okuduğum ders kitapları dünyada bu alanın en iyisi olanların yazdığı kitapların çevrisidir. Öğretmenlerimiz en iyi yerel ve yabancı sitelerden bölümümüzle ilgili makaleler okumak için bizi yönlendiriyorlar. Bunların sayesinde bu alanla ilgili dünyada olan tüm yenilikleri izleyebiliyoruz. Kütüphanemizden istediğimiz kitapları alabiliyoruz. Okuma şartları çok rahat.” (KG1)

“Beklentilerimi iyi ölçüde karşıladı. Gelmeden önce araştırmıştım. İyi akademisyenler vardı. Zaten Türkiye’de yüksek lisans eğitiminin daha çok araştırma ağırlıklı olduğunu biliyordum. Geldiğimde de iyi bir eğitim bekliyordum ve hocaların düşünceleri, yaklaşımları ve sorunları tartışarak bize öğretmeleri çok hoşuma gitti. İçerik itibarıyla çok iyiydi. Profesörlerin kendi düşüncelerini öğreniyorduk. Çok iyi kitaplar var. Kısacası içerik beklediğim kadar iyi.” (KG2)

“Karşılama nedeni biraz hocaların daha güncel bilgilerle donanımlı olması ve daha net güncel şeyler konuşması, geleneksel yöntemden çıkıp bugünü konuşmalarıdır. Bu açıdan baktığımda iyidir.” (EG3)

“Beklentilerim büyük ölçüde karşılandı. Lisansüstü eğitimim lisanstan farklıydı. Çok zorlanacağımı düşünüyordum. Ancak hocaların yardımı sayesinde başardım. İyi bir eğitim aldım.” (EG4)

“Aslında buraya geldiğimde pek çok beklentim yoktu. Ancak çok iyi bir eğitimle karşılaşmış oldum, aldığım dersler, dersten öte verdikleri bilgiler, hayatımın bir parçası oldu ve kendimi geliştirmekte bana çok yardımcı oldu. Sanki aldığım bu bilgilere daha önceden sahip olmayı istemiş gibiydim. En önemlisi hocalarım öğrendiklerimi bir hayat boyu unutmamayı öğrettiler bana. Söylediğim gibi sadece eğitimle ilgili değil, hayatla ilgili olan bilgilerde bu söylediklerime dâhil.” (EG10)

Beklentilerin karşılanması temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin Türkiye’de aldıkları eğitimin beklentilerini karşıladığı görülmektedir. Yeni bilgiler edinme, alanla ilgili yurtiçi ve yurtdışı kaynaklar, makaleler, tartışmaya açık dersler, başarılı akademisyenler öğrencilerin beklentilerinin karşılanmasında önemli rol oynamaktadır.

“Ders içerikleri yetersiz” alt temasına ilişkin görüşler şu şekilde dile getirilmiştir:

“Çok güzel soru. Çünkü her platformda sitem ettiğim bir konu. Eğitim ekonomisi dersi hiç görmedim. Teftiş de görmedim. Nitekim bölümün adı artık sadece eğitim yönetimi kaldı.” (EG1)

“Beklentilerimin altında bir eğitimle karşılaştım. Hocalardan ve üniversiteden beklentilerim çok büyük olduğundan dolayı böyle bir durum yaşandı. Lisansta aldığım eğitimden çokta farklı bir şeyler kavrayamadım. Genel anlamda üniversite iyi olsa bile, dersler açısından yetersiz kalmaktadır fikrimce.” (EG5)

“Her zaman beklentiye aşağıda tutmak iyidir onun için beklentilerim fazla değildi. Ancak aldığım eğitimden sonra anladım ki, bir fark yokmuş, yani yetersiz oldu benim açımdan.” (EG7)

Ders içerikleri yetersiz alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde bazı öğrencilerin eğitimlerinin ders içerikleri açısından yetersiz kaldığı için beklentilerinin karşılanmadığı görülmektedir. Öğrencilerden birinin okuduğu bölümde aldığı derslerin yetersiz olduğu, diğer iki öğrencinin ise mezun oldukları eğitimden ders içeriği açısından bir farkın olmamasından yetersiz görüşünde oldukları söylenilebilir.

“Akademisyenlerin kendi aralarında geçimsizlikleri” alt temasına ilişkin görüşler şöyledir:

“Genel olarak akademisyenler arasında kavga vardır Türkiye’de. Bu da “düşman” akademisyenin eserlerinden faydalanmayı engelliyor.” (EG1)

“Okuduğum bölüm hayallerimdeki bölüm değil ve aldığım eğitim de beklentilerimi çokta iyi karşılamadı diyebilirim. Savunma zamanı danışmanımla jüri arasındaki tartışmadan dolayı savunmam başarısızlıkla sonlandı ve tez dönemim uzatıldı.” (EG2)

Akademisyenlerin kendi aralarında geçimsizlikleri alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde az öğrencinin akademisyenlerin kendi aralarında yaşanan tartışmalardan dolayı beklentilerinin karşılanmaması görülmektedir.

Tablo 4.7’de, Azerbaycan ve Türkiye lisansüstü eğitimindeki benzerliklere ilişkin temalar yer almaktadır.

Tablo 4.7

İki Ülkenin Lisansüstü Eğitimindeki Benzerlikler

	ERKEK	KADIN
A)Başarılı akademisyenler	EG3,EG5,EG6,EG8,EG12,EG14	KG7,KG10
B)Bologna süreci	EG7,EG10	KG1,KG3,KG4,KG5,KG8

Tablo 4.7 (Devam)

İki Ülkenin Lisansüstü Eğitimindeki Benzerlikler

	ERKEK	KADIN
C)Eğitimle ilgili araştırmaların yapılması	EG2,EG13	KG2,KG6,KG9
D)İki senelik yüksek lisans	EG1,EG4,EG9,EG11,EG15	

Tablo 4.7’de, iki ülkenin lisansüstü eğitimindeki benzerlikler belirlenmiştir. Ana temalar; başarılı akademisyenler, Bologna süreci, eğitimle ilgili araştırmaların yapılması ve iki senelik yüksek lisans olarak belirlenmiştir. Temalarla ilgili görüşlere örnekler aşağıda verilmektedir.

“Başarılı akademisyenler” ana temasına ilişkin görüşlere örnekler şu şekildedir:

“Benzerlik olarak her iki ülkede başarılı akademisyenlerin olması ve akademisyenlerin kendi alanlarıyla ilgili üstün bilgi yeterliliğinin olmasıdır.” (KG7)

“Her iki ülkenin yükseköğretiminde benzerlikleri olarak başarılı ve yurtdışı eğitilmiş akademisyenlerin olduğunu söyleyebilirim.” (KG10)

“Benzer yanlar olarak, ben akademik personeli söyleyebilirim. Akademik personel ve atmosfer bizdeki ile hemen hemen aynıdır, iyi atmosfer mevcuttur diyebilirim.” (EG6)

“Benzerlik olarak her iki ülkede başarılı akademisyenler çoktur.” (EG8)

Başarılı akademisyenler alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin Türkiye ve Azerbaycan’da başarılı akademisyenlerin olmasını her iki ülkenin lisansüstü eğitimindeki benzerlikleri olarak gördükleri belirlenmiştir.

“Bologna süreci” ana temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıdakilerdir:

“Bologna sürecine geçilmesi ile ilgili olarak yükseköğretimde iki ülke arasında benzerlikler çoktur. Alınan dersler, puanlama sistemi.” (KG1)

“Her iki ülkede Bologna sistemi olduğundan dolayı yükseköğretimde de kredi, AKTS durumu aynıdır.” (KG8)

“Eğitim benzerliği açısından, kaynaklar ve ders anlayışı, dersi öğrenciye aşılama neredeyse aynıdır.” (EG10)

Bologna süreci ana temasına ilişkin görüşler incelendiğinde, Azerbaycan ve Türkiye eğitim sisteminin Bologna sürecinde olması, ders içeriğinin aynı olması,

kredilerin hesaplanma yöntemi ve öğrenciler tarafından her iki ülkenin lisansüstü eğitiminin benzerliği görülmektedir.

“Eğitimle ilgili araştırmaların yapılması” ana temasına ilişkin görüşlere örnekler şu şekildedir:

“Benzerlik olarak son zamanlarda eğitimde sorunların giderilmesi için her iki tarafta da araştırmaların yapıldığını söyleyebilirim.” (KG2)

“Her iki ülkede de katılabileceğin ve takip edebileceğin çok sayıda bilimsel sempozyum ve kongre yapılması önemli benzerliklerdendir. Bu da her iki ülkenin eğitimi geliştirmesi için yaptıkları işlerdir.” (EG2)

“Benzerlik olarak Azerbaycan ve Türkiye eğitimdeki eksiklikleri gidermek için yeni teknikler kullanmaktadırlar.” (EG13)

Eğitimle ilgili araştırmaların yapılması alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin her iki ülkenin lisansüstü eğitimindeki benzerliğini eğitimin gelişmesi için yapılan araştırmalarda görmektedirler.

“İki senelik yüksek lisans” ana temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıda verilmektedir:

“Benzer yanları olarak her iki ülkede yüksek lisansın iki senelik olmasını söyleyebilirim.” (EG4)

“Benzerlik olarak iki senelik yüksek lisans eğitimi söyleyebilirim.” (EG9)

“Her iki ülkede de yüksek lisansın iki sene olması benzerdir.” (EG15)

İki senelik yüksek lisans alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde her iki ülkede yüksek lisansın iki sene olması, öğrenciler tarafından belirlenen benzerlik olduğu görülmüştür.

Tablo 4.8’de, iki ülkenin lisansüstü eğitimindeki farklılıklara yer verilmiştir.

Tablo 4.8

İki Ülkenin Lisansüstü Eğitimindeki Farklılıklar

	ERKEK	KADIN
A)Türkiye’de araştırma yönlü	EG3,EG4,EG6,EG7, EG8,EG14,EG15	KG1,KG2,KG3,KG4,KG5, KG6,KG8,KG10
B)Azerbaycan’da kaynak zorluğu	EG5,EG9,EG10,EG12,EG13	KG7
C)Üniversite kabul şartları	EG1,EG11,EG12	

Tablo 4.8 (Devam)

İki Ülkenin Lisansüstü Eğitimindeki Farklılıklar

	ERKEK	KADIN
D)Türkiye’de akademisyenlerle iletişim kurabilme	EG2,EG3	KG9
E)Türkiye’de farklı alanlarda lisansüstü eğitim imkanı		KG2,KG6
F)Kampüs olanakları		
F1)Kütüphane	EG2,EG4,EG5,EG6,EG7,EG8,EG9,EG10,EG11,EG13,EG14,EG15	KG1,KG2,KG3,KG4,KG5,KG6
F2) Sosyal ve kültürel etkenler	EG1,EG2,EG7,EG8,EG9,EG10,EG12,EG14	KG7
F3) Laboratuvar	EG4,EG9	KG10
F4)Yemekhane	EG3,EG6	

Tablo 4.8’de, iki ülkenin lisansüstü eğitimindeki farklılıklar belirlenmiştir. Tabloya ilişkin ana temalar; Türkiye’de araştırma yönlü, Azerbaycan’da kaynak zorluğu, üniversite kabul şartları, Türkiye’de akademisyenlerle iletişim kurabilme, Türkiye’de farklı alanlarda lisansüstü eğitim imkanı ve kampüs olanakları olarak belirlenmiştir. Kampüs olanakları ana temasına ilişkin; kütüphane, sosyal ve kültürel etkenler, laboratuvar ve yemekhane alt temaları sıralanmıştır. Tema ve alt temalara ilişkin görüşlere örnekler şöyledir:

“Türkiye’de araştırma yönlü” ana temasına ilişkin görüşlere örnekler şu şekildedir:

“Farklılık olarak Türkiye’de öğrencilerin sınava çok az tabi tutulması onun yerine ödev olarak kendilerinin bir bağımsız araştırmacı olarak istedikleri konuyu araştırması veya bir proje sunmasıdır.” (KG1)

“Azerbaycan’da lisansüstü eğitim araştırma yönlü değil, ama Türkiye’de bu gelişmiş artık. En önemli fark budur her halde.” (KG2)

“Azerbaycan’da yüksek lisans bitirdim ve şimdi Türkiye’de yüksek lisans okurken aslında hep mukayese ettim. Farkları hep bulmaya çalıştım. Fark; derslerde hep yabancı kaynaklara, makalelere veya tezlere bakılıyordu ve genelde ödevlerin hep bu yönde verilmiş araştırmalar olmasıdır. Türkiye’de genel olarak verilen ödevler hep araştırmalarla ilgiliydi.” (KG5)

“İçerik açısından araştırma yönlüdür. Sadece oku gel değil, okuduğunu uygulamaktır buradaki eğitim.” (KG6)

“Türkiye’deki eğitim daha sistematik, ileriye dönük ve pratik yönlüdür, Azerbaycan’da öyle değil. Hoca merkezli bir yapı var.” (EG3)

“Azerbaycan’da daha çok eğitim sisteminde Sovyetlerin etkisinin az-çok kaldığını söyleyebilirim. Bu etki ise ezbere dayalı eğitimin hala devam etmesinde kendini gösteriyor. Biz yeni bağımsızlık kazanan bir ülke olarak ve kendi bağımsız bir eğitim sistemimizi daha yeni kazandığımız için öğrenmeliyiz. Türkiye’de öğrenciler daha serbest ve imkânlar onlar için daha gelişmiş ve açık halde diye düşünüyorum.” (EG6)

Türkiye’de araştırma yönlü ana temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin yarısı Türkiye’deki eğitimi araştırmaya dayalı olduğunu düşündükleri görülmüştür. Türkiye’deki eğitimi, geçilen dersleri ve verilen ödevleri öğrenciler uygulamaya, araştırmaya dayalı olduğunu düşünmektedirler.

“Azerbaycan’da kaynak zorluğu” ana temasına ilişkin görüşlere örnekler şöyledir:

“Farklılıklar olarak Türkiye’de yapılan herhangi bir araştırma için kaynak zorluğu çekmeden kitaplara, makalelere ulaşımın kolay olmasıdır. Azerbaycan’da ise bu durum tamamen aksinedir. Kütüphaneden kendi üzerine kitap ödünç alamıyorsun ve her bölüm için kısıtlı kaynaklar vardır.” (KG7)

“Azerbaycan’da lisansüstü öğretimde Türkiye’ye kıyasla araştırma yaparken kaynak bulma sıkıntıları ile karşılaşmaktadır.” (EG9)

“Türkiye’de internetten veya kütüphaneden bilgi edinmek, kaynak bulmak daha kolay ve bizim ülkeye kıyasla daha çoktur.” (EG10)

“Azerbaycan’da yüksek lisans eğitimi için her alanda çok az sayıda kitaplar bulunmaktadır. Yabancı kaynaklardan Azerbaycan çevirisi yapılmış kitaplar yoktur diyebilirim.” (EG13)

Azerbaycan’da kaynak zorluğu ana temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin bazılarının her iki ülkenin lisansüstü eğitim farkını Azerbaycan’da yaşanan kaynak zorluğunda gördükleri belirlenmiştir. Azerbaycanlı öğrenciler kaynak zorluğu olarak her alanla ilgili çok az sayıda kitapların olmasını, yabancı kaynaklardan çeviri kitapların az olmasını düşündükleri görülmüştür.

“Üniversite kabul şartları” ana temasına ilişkin görüşler şunlardır:

“Seçim aşaması olarak Azerbaycan’da iki turlu sınav yapılır. İlk aşamada genel sınav, ikinci aşamada alana özgün merkezi bir sınavdır. Türkiye’de ise bu durum üniversiteye göre mülakat veya YDS gibi sınavların taleplerine göre değişiyor.” (EG1)

“Yüksek lisansa kabulü Türkiye’de her üniversite kendisi yapmakta, ama Azerbaycan’da bu işlem bir devlet kurumu tarafından geçirilen sınav

sonuçlarına bağlı olarak aynı kurum tarafından öğrencilerin üniversitelere yerleştirilmesi ile yapılmaktadır.” (EG11)

“Kabul şartlarında birçok farklılıklar vardır. Türkiye’de yüksek lisansa kabul çok kolaydır. Azerbaycan’da ise iki aşamalı sınav sistemi vardır.” (EG12)

Üniversite kabul şartları ana temasına ilişkin görüşler incelendiğinde her iki ülkenin lisansüstü eğitimindeki farkın üniversiteye kabul şartlarının olması öğrenciler tarafından belirlenmiştir. Azerbaycan’da iki kademeli sınavın olması, Türkiye’de ise her üniversitenin kendine göre farklı kabul şartlarının olması her iki ülkenin üniversite kabul şartının farklı olduğunu göstermektedir.

“Türkiye’de akademisyenlerle iletişim kurabilme” ana temasına ilişkin görüşler aşağıda verilmektedir:

“Farklı taraflara baktığımızda öğrenci-öğretmen ilişkisinin Türkiye’de çok iyi olduğunu söyleyebilirim.” (KG9)

“Türkiye’de lisansüstü öğrencileri öğretim üyeleriyle daha içli dışlıdır. Azerbaycan’da öğretim üyeleriyle fazla diyaloga giremiyorsun.” (EG2)

“Akademisyenlerin öğrenci ile iletişimi açısından Türkiye daha öndedir.” (EG3)

Türkiye’de akademisyenlerle iletişim kurabilme ana temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin Türkiye’de hocalarıyla ilişkilerinin daha iyi olduğu görüşündedirler. Türkiye’de öğretmen-öğrenci ilişkisinin daha samimi ve içten olduğu söylenilebilir.

“Türkiye’de farklı alanlarda lisansüstü eğitim imkanı” ana temasına ilişkin görüşler aşağıda verilmektedir:

“Lisansım sınıf öğretmenliği olduğu için Azerbaycan’da lisansüstü eğitime de yine sınıf öğretmenliği olarak devam edebiliyorum. Türkiye’de ise daha çok olanaklar var. Kendi ilgi alanına geçişebiliyorsun. Bu yüzden de aslında Türkiye’yi seçmiştim.” (KG2)

“Lisansım bilgisayar öğretmenliği olduğu için ve öğretmen olmayı hiçbir zaman amaçlamadığım için lisansüstü eğitimimi farklı bir bölümde, yani ilgi alanında yapabilme şansı veriyor sana Türkiye’deki lisansüstü eğitim. Ancak Azerbaycan’da böyle değil.” (KG6)

Türkiye’de farklı alanlarda lisansüstü eğitim imkânı ana temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin Türkiye’de lisansüstü eğitimlerini, mezun oldukları eğitimden farklı bölümde yapabilmelerini her iki ülkenin lisansüstü eğitim farkı olarak gördükleri belirlenmiştir.

“Kütüphane” alt temasına ilişkin görüşlere örnekler şöyledir:

“Yüksek lisans okuduğumuz için haftada 2–3 kez üniversiteye gidiyoruz, kütüphaneye gidiyoruz. Türkiye’de kütüphaneler çok iyi durumda ve erişim iyi sağlanıyor, makaleler, kitaplar, tezlere internet üzerinden ulaşabiliyoruz. Uzaktan kütüphaneye ulaşabiliyoruz.” (KG2)

“Öncelikle Azerbaycan’da hiçbir devlet üniversitesinde kampüs yoktur bunu belirtiyim. Ancak Türkiye’de üniversiteler hep kampüs halinde ve içerisinde öğrenci için tüm eğitim olanakları vardır. Örneğin; kütüphane.” (KG5)

“Türkiye’de eğitim almanın en güzel tarafı 7/24 kütüphanenin çalışmasıdır. Üniversitenin kampüs şeklinde olması, kampüs içerisinde tüm ihtiyaçların karşılanması başka bir güzellik katıyor üniversiteye.” (EG5)

“Türkiye’de üniversite kampüsü sanki şehir içerisinde küçük bir şehir yaratılmış gibi. Büyük bir kütüphane var. Azerbaycan’da böyle değildir.” (EG14)

Kütüphane alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin tamamına yakını kampüs dâhilinde bulunan kütüphaneyi iki ülke arasındaki fark olarak görmektedirler. Öğrencilerin verdikleri yanıtlara göre 7/24 açık kütüphane ve bu kütüphaneye uzaktan erişim her iki ülkenin lisansüstü eğitimindeki farklılıktır.

“Sosyal ve kültürel etkenler” alt temasına ilişkin görüşlere örnekler aşağıda verilmektedir:

“Sosyal faaliyetler konusunda da Türkiye’deki üniversiteler gelişmiş düzeye yakındırlar.” (EG1)

“Türkiye’de eğitim aldığım üniversitede her ay üniversite tarafından aylık etkinlik broşürleri çıkarılıyor ve bunun sayesinde etkinliklerden haberdar oluyoruz. Örnek vermek gerekirse bölümümle ilgili seminerlerden haberdar oluyorum, ya da herhangi bir ilgimi çekecek seminer olduğunda katılabiliyorum ve bu etkinliklerin birçoğunun ücretsiz olması da çok güzel bir şey.” (EG7)

“Türkiye’deki üniversitelerde neredeyse her bölümün bir kulübü vardır ve bu kulüpler sayesinde yıl boyu bazı sertifika programları, kişisel gelişim seminerleri, vb. aktiviteler düzenlenmektedir. Öğrencilerin sosyalleşme olarak elde edeceği çoğu imkânlar sağlanmaktadır.” (EG9)

Sosyal ve kültürel etkenler alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin Türkiye’de bir sıra etkinliklerden yararlandıkları görülmektedir. Öğrenciler tarafından gerçekleşen sosyal ve kültürel etkenlerin ücretsiz olması ve birçok alanla ilgili etkinliklerin broşürlerle öğrencilere ulaşılması, iki ülkenin lisansüstü eğitimindeki fark olduğu görülmektedir.

“Laboratuvar” alt temasına ilişkin görüşler şöyledir:

“Türkiye’de eğitim aldığım üniversitenin laboratuvarında deneyler yapabiliyorum ve bunu yapmam için her türlü malzeme vardır.” (KG10)

“Teknik bölümler için laboratuvarlar ve bilim analiz yerleşkeleri mevcuttur.” (EG4)

“Türkiye’de öğrencilerin rahatlıkla kullanabileceği ve deneyler yapabileceği laboratuvarlar bulunmaktadır.” (EG9)

Laboratuvar alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde öğrencilerin analiz ve deney yapmalarında laboratuvarın önemini vurguladıkları görülmektedir. Eğitim olanağı olarak kampüs içindeki laboratuvar öğrencilerin rahatlıkla kullanabilecekleri alan olduğu görülmektedir.

“Yemekhane” alt temasına ilişkin görüşler şöyledir:

“Geniş kampüs, ayrıca e-kampüs gibi güzel bir düşünce ki, ben ardının gelmesini ve konuların güncel tutulmasını bekliyorum ve yemekhanesini beğeniyorum.” (EG3)

“Türkiye’deki üniversitelerde büyük ve çok iyi yemekhaneler vardır.” (EG6)

Yemekhane alt temasına ilişkin görüşler incelendiğinde çok az öğrencinin yemekhaneyi iki ülkenin lisansüstü eğitimindeki fark olarak gördükleri belirlenmektedir.

Bir sonraki bölümde araştırmaya ilişkin sonuç, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın bulgularına dayalı olarak araştırmanın sonuçları, tartışma ve konuyla ilgili olarak sunulan öneriler belirli başlıklar altında ifade edilmiştir.

5.1. Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde, ilgili amaç doğrultusunda Eskişehir’de lisansüstü eğitim alan Azerbaycanlı öğrencilerin Türkiye’yi tercih nedenleri noktasında yapılan görüşmelerden elde edilen ana tema ve alt temalara ilişkin sonuçlara yer verilmiştir. Sonuç bölümü, belirlenmiş görüşme sorularına ilişkin olarak sekiz bölümde ele alınmıştır.

5.1.1. Türkiye’de Lisansüstü Eğitimi Etkileyen Etmenlere İlişkin Sonuçlar

Türkiye’de lisansüstü eğitime karar verirken öğrencilerin Türkiye’yi kardeş ülke olarak gördükleri, burada kişisel açıdan gelişme isteğinde bulundukları ve aldıkları eğitimin kişisel hayatlarında önemli katkı sağlayacağını düşündükleri görülmüştür. Öğrencilerin Türkiye’de lisansüstü eğitimi tercih etmelerindeki diğer önemli sebepler; Azerbaycan ile Türkiye arasında din/dil/kültür özelliklerinin yakınlığı ve eğitim aldıkları sürede Azerbaycanlı öğrencilerle birlikte yabancılık çekmeyeceklerini, Türkiye’de eğitim alan Azerbaycanlı öğrencilerin çokluğunu düşünerek buna yönelik ifadelerde bulundukları görülmektedir. Her iki ülkenin kültürünün yakın olmasını belirten öğrencilere rağmen bazı öğrenciler Türkiye’de lisansüstü eğitimi tercih ederken farklı kültürle ve farklı eğitimle karşılaşacakları görüşünde bulunmuşlardır. Diğer taraftan araştırmaya katılan öğrencilerin bazılarının Türkiye’yi diğer ülkelere kıyasla maddi yönden uygun gördükleri, öğrencilerin bir kısmının ise Türkiye’de eğitim almak hayalleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.2. Şehir, Üniversite ve Bölüm Seçme Sebeplerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada, öğrencilerin yarısının Eskişehir’i uygun yaşam koşullarından dolayı tercih ettikleri sonucuna varılmıştır. Uygun yaşam koşulları olarak diğer şehirlere kıyasla Eskişehir’in maddi açıdan uygun, öğrenciye yönelik olanakların olması ve şehir içinde trafik sorunlarının yaşanmaması olduğu ortaya çıkmıştır. Diğer bir sonuç ise, Eskişehir’in

öğrenci şehri olarak bilinmesidir. Ayrıca, bazı öğrenciler eğitim aldıkları üniversitenin Eskişehir’de bulunmasından dolayı bu şehri tercih etmişlerdir. Araştırmada öğrencilerin bazıları üniversite tercihi yaparken, başvuru şartlarının uygun olmasını ve üniversitenin her iki ülke içinde belirli üne sahip olmasını göz önünde bulundurarak seçimlerini yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmada üniversite tercihinin şehre göre yapıldığı sonucu belirlenmiştir. Araştırmada az öğrenci tarafından üniversite tercihinin arkadaşların tavsiyesinden yola çıkarak yaptıkları sonucuna varılmıştır. Bölüm tercihi yaparken öğrencilerin yarısı bölümü, lisans bölümüne benzer olduğundan, diğer yarısı ise eğitim gördükleri bölüme ilgi duyduklarından dolayı tercih etiklerini belirtmişlerdir.

5.1.3. Türkiye’de Bulunmanın Olumlu Yanlarına İlişkin Sonuçlar

Araştırmada, öğrencilerin bir kısmı Türkiye’de olmanın olumlu yanlarını farklı çevre tanıma ve zorluklarla tek başına yaşayabilmede gördükleri belirlenmiştir. Öğrenciler öğrenim gördükleri zaman karşılaştıkları zorluklarda tek başına çözüm bulmaya çalışmalarını, destek almadan birçok işin üstesinden gelmeyi başarmalarını Türkiye’de öğrenim almada karşılaştıkları olumlu yön olarak görmüş ve bu durumun onlarda özgüven kazandırdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin çok küçük bir kısmının Türkiye’de aldıkları zengin birikimlerini kendi ülkelerine dönerken uygulayabileceklerini, uzman konuma gelerek ülkelere bir katkıda bulunabileceklerini ve Türkiye’deki eğitimin onları ülkeleri için faydalı birey olarak yetiştireceği görüşünde oldukları araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır.

5.1.4. Türkiye’de Bulunmanın Olumsuz Yanlarına İlişkin Sonuçlar

En çok karşılaşılan olumsuzluk ekonomik zorluk, yeni çevreye uyum zorluğu ve özlem olduğu görülmüştür. Öğrencilerin yarısı Türkiye’de eğitim aldıkları sürede çalışma izinlerinin olmamasından, ailelerinin gönderdiği desteğin yetersiz kalmasından dolayı ekonomik sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada, bazı öğrencilerin yeni çevreye uyum sağlamada zorlandıkları, ülkelerini, ailelerini ve arkadaşlarını özledikleri sonucuna varılmıştır. Karşılaşılan diğer olumsuzluklara bakıldığında dışlanma ve yalnızlık cevaplarına çok az rastlanılmıştır. Dışlanmaya maruz kalan öğrencilerin yabancı oldukları ve sosyal ortamlarda yanlış anlaşılmalara yüzünden birçok konuların dışında tutuldukları ve öğrencilerin eğitim gördükleri sürede ailelerinden uzakta oldukları için yalnızlık hissi duydukları sonucuna verilmiş ifadeler doğrultusunda varılmıştır.

5.1.5. İş Olanaklarına İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin büyük bir kısmı Türkiye’de aldıkları eğitimin onlara Azerbaycan’a döndüklerinde iş bulmaları açısından avantaj sağlayacağı ve ülkelerinde birçok alanların yurtdışı eğitimi almış kadrolara ihtiyaç duyduğu kanaatinde olduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin bir kısmının şimdilik iş konusunda düşünmedikleri ve akademik ilerleme isteğinde olarak, yüksek lisans eğitimlerinden sonra doktora eğitimlerini devam ettirmeleri görüşünde oldukları sonucuna varılmıştır. Ayrıca bazı öğrenciler her iki ülkeyi kapsayacak ortak işler görmeyi planladıklarını belirtmişlerdir. Bir kısım öğrencinin ise lisansüstü eğitimden mezun olduktan sonra iş bulamayacakları düşüncesinde olduğu görülmüştür.

5.1.6. Beklentilerin Karşılama Düzeyine İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin neredeyse tamamına yakını aldıkları eğitimin beklentilerini karşıladığı görüşünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Beklentilerin karşılanmasında ise akademisyenlerin ve eğitimin önemli rol oynaması ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin bir kısmının ders içeriklerini yetersiz gördüklerinden ve akademisyenler arası tartışmalardan dolayı beklentilerinin karşılanmadığını ifade etmişlerdir.

5.1.7. İki Ülkenin Lisansüstü Eğitimindeki Benzerliklerine İlişkin Sonuçlar

Öğrenciler, her iki ülkedeki akademisyenlerin başarılı olmasını, Azerbaycan ve Türkiye eğitiminin Bologna sürecinde olmasını benzerlik olarak görmektedirler. Ayrıca, araştırma sonucuna göre her iki ülkede yüksek lisans iki senedir.

5.1.8. İki Ülkenin Lisansüstü Eğitimindeki Farklılıklarına İlişkin Sonuçlar

Her iki ülkenin lisansüstü eğitimindeki farklılıklara bakıldığında, öğrencilerin çoğu Türkiye’deki lisansüstü eğitimi araştırma yönlü olarak görmektedirler. Diğer farklılıklara bakıldığında, üniversite kabul şartlarının farklı olması, Türkiye’de farklı alanlarda lisansüstü eğitim yapabilme az öğrenci tarafından belirtilmiştir. Öğrencilerin büyük bir kısmı kampüs içinde bulunan kütüphaneyi her iki ülke arasındaki fark olarak görmektedirler. Bulgulardan yola çıkarak Azerbaycan’daki devlet üniversitelerinin kampüs halinde olmaması ve öğrencilerin eğitim aldıkları üniversitelerin kampüs halinde olarak içinde 7/24 açık kütüphanenin bulunması öğrenciler tarafından görülen lisansüstü farktır.

5.2. Tartışma

Bu araştırmanın amacı, Azerbaycanlı öğrencilerin yurtdışında eğitim almak için Türkiye'yi tercih sebeplerini belirlemektir. Bu çalışma, 2017–2018 eğitim-öğretim yılında Eskişehir'de Osmangazi Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan Azerbaycanlı yüksek lisans ve doktora öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Bu bölümde, elde edilen bulgulara bağlı olarak ulaşılmış sonuçların alanyazında ne ifade ettiği detaylandırılmıştır. Tartışma bölümüne yönelik bilgiler, görüşme sorularına ilişkin sekiz bölüm olarak ele alınmıştır.

5.2.1. Türkiye'de Lisansüstü Eğitimi Etkileyen Etmenlere İlişkin Sonuçların Tartışması

Yurtdışında eğitimin tercih edilmesine ilişkin yapılmış araştırmalara bakıldığında zaman (Aydınol, 2013; Branca-Oliveria ve Soares, 2016) öğrencilerin bu karara varma sebeplerinin kişisel, mesleki ve akademik açıdan gelişmek istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buna ek olarak Bilgili (2016)'nın yaptığı çalışmada öğrencilerin yurtdışında eğitim alma düşüncelerinin kişisel ve duygusal açıdan gelişmek istedikleri için olduğu sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin gittikleri ülkede insanların dilini, kültürünü öğrenme isteklerinde olduğu belirlenmiştir. Yapılan bu çalışmada da Azerbaycanlı öğrencilerin kişisel açıdan gelişme isteğinde, farklı kültür ve eğitim arayışı düşüncesinde olduğu sonucuna varılmıştır.

Yıldıran vd. (2016)'nin yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin Türkiye tercih nedenlerinin eğitimin kaliteli olması, ülkesine yakın olması, eğitim alma hayalinin olması, ucuz bir ülke olması, kültürlerinin yakın olması sonucuna varılmıştır. Schweitzer (2009)'ın yabancı uyruklu öğrenciler üzerine yaptığı çalışmada da, öğrencilerin kaliteli eğitim almak için yurtdışı eğitimi tercih ettikleri belirlenmiştir. Din/dil/kültür yakınlığına ilişkin sonucu destekleyen Ertürk, Beşerli ve Dursun (2004)'nin yaptıkları çalışmada Türk Cumhuriyetleri'nden Türkiye'ye öğrenim görmek için gelen öğrencilerin tercih nedenlerinde tarihsel ve kültürel yakınlığın olması sonucu ortadadır. Benzer şekilde yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye tercih nedenlerine ilişkin yapılan araştırmalarda yabancı uyruklu öğrencilerin din, dil ve kültür benzerlikleri, kültürel işbirliğine yönelik sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür (Allaberdiev, 2007; Özçetin, 2013; Yıldırım ve Köksal, 2017). Savaşan, Yardımcıoğlu ve Beşe (2015)'nin yaptıkları çalışmada Türkiye tercihinde yabancı uyruklu öğrencilerin göz önünde bulundurdıkları önemli faktörler; kaliteli eğitim, dini ve kültürel yakınlık, aile ve arkadaş tavsiyesi, coğrafi yakınlık, hayat

pahalılığının olmaması sonucu belirlenmiştir. Yapılmış bu araştırmada da öğrenciler tarafından Türkiye tercih sebepleri olarak kaliteli eğitim, okuma hayali, din/dil/kültür yakınlığı, maddi yönden uygunluk sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmada, Azerbaycanlı öğrencilerin farklı kültür ve eğitim arayışında oldukları sonucuna varılmıştır. Schweitzer (2009)'ın uluslararası öğrenciler üzerine hazırladığı araştırmada da, öğrenciler farklı kültür arayışında oldukları belirlenmiştir. Her iki sonuç benzer niteliktedir.

5.2.2. Şehir, Üniversite ve Bölüm Seçme Sebeplerine İlişkin Sonuçların Tartışması

Gündüzyeli (2015)'nin yaptığı çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerin şehir tercih nedenlerine bakıldığında yaşam koşulları, iş fırsatları ve yabancı uyruklu öğrencilerin ortamları önemli seçim nedeni olduğu görülmüştür. Yapılmış araştırmada ise öğrencilerin Eskişehir'i tercih etmelerinde uygun yaşam koşulları, Eskişehir'in öğrenci şehri olması sonucuna ulaşılmıştır. Her iki araştırmada uygun yaşam koşulları benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin üniversite tercihi yaparken göz önünde bulundurdıkları nedenlerin öğretim ücretinin çekici olması, kampüs olanakları, üniversitenin prestiji, üniversitenin yerleşimine ilişkin sonuçlar belirlenmiştir. Yapılan bu araştırmayla kıyasladığımızda üniversite prestiji sonucu benzerlik göstermektedir. Buna paralel olarak Beltekin ve Radmard (2013)'ın çalışmasında üniversitenin uluslararası itibarını önemli gördükleri belirlenmiştir.

Bir araştırmada, öğrencilerin bir kısmının üniversite tercihini arkadaşları aracılığıyla yaptıkları belirlenmiştir (Bayraktaroğlu ve Mustafayeva, 2010). Yıldırım vd. (2016)'nin Karabük Üniversitesi'nde yaptıkları çalışmada öğrencilerin üniversite tercihinin arkadaş aracılığı ile ve puanlarının bu üniversite için yeterli olmasından dolayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Thapa ve Phung (2013)'ın yabancı uyruklu öğrenciler üzerine hazırladıkları çalışmada, öğrencilerin üniversiteyi, arkadaşlarının ve akrabalarının tavsiyesinden dolayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Azerbaycanlı öğrenciler üzerine yapılan bu araştırmada da öğrencilerin üniversite tercihlerinde arkadaşlarının tavsiyelerini ve başvuru şartlarının uygunluğunu dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Yabancı uyruklu öğrenciler bölümü tercih nedeninin ne olduğu sorusuna ilişkin, katılımcıların yarısının eğitim aldıkları bölüme ilgi duyduklarını belirtmişlerdir (Yıldırım vd., 2016). Tarak (2006)'ın Azerbaycanlı öğrenciler için yaptığı çalışmada %90 öğrenci

seçtikleri bölümü severek ve ilgilerini çektikleri için seçtikleri belirlenmiştir. Yapılan bu araştırmada da öğrencilerin yarısının bölüme ilgi duydukları için tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

5.2.3. Türkiye’de Bulunmanın Olumlu Yanlarına İlişkin Sonuçların Tartışması

Yapılan araştırmada yurtdışında eğitimin olumlu yönlerine ilişkin verilen yanıtlar doğrultusunda öğrencilerin yaşanan zorluklar sırasında tek oldukları için herhangi bir destek almadan bir şekilde kendilerince çözümler bulmaya çalışmaları ve bu durumun onları olgunlaşmalarına ve özgüven kazanmalarına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna dayalı olarak Bilgili (2016)’nin yaptığı çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerin yurtdışında aldıkları eğitim zamanı “olgunlaştıkları” ve “büydükleri” sonucuna varılmıştır.

5.2.4. Türkiye’de Bulunmanın Olumsuz Yanlarına İlişkin Sonuçların Tartışması

Bu araştırmada öğrencilerin küçük bir kısmı tarafından Türkiye’de eğitim aldıkları sürede dışlanmış hissettikleri sonucuna varılmıştır. Yabancı uyruklu öğrenciler üzerine yapılan araştırmalarda bu sonucu destekleyecek şekilde katılımcıların kendilerini dışlanmış olarak gördükleri belirlenmiştir (Bhatti, 2011; Bilgili, 2016; Khawaja ve Stalman, 2011). Lakin (Kıroğlu, Kesten ve Elma, 2010) yapılan bazı araştırmalarda ise yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenim gördükleri zaman dışlanmadıklarına yönelik sonuca ulaşılmıştır.

Bu araştırmada öğrencilerin bazıları ailelerinden uzak oldukları için kendilerini yalnız hissettiklerine dair sonuca varılmıştır. Yapılan araştırmalarda bu sonucu destekleyecek şekilde, öğrencilerin yurt dışında oldukları eğitim zamanı kendilerini yalnız hissettikleri görülmüştür (Bilgili, 2016). Çelik (2013)’in yaptığı çalışmada da öğrencilerin kendilerini yalnız hissettikleri görülmüş ve bu durumun onların ders başarılarını olumsuz yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Yapılan bu araştırmada, Azerbaycanlı öğrencilerin Türkiye’de tanıdıkları yeni arkadaş çevresi, sosyal hayata alışmada zorlandıkları ve bu durumun onlarda yeni çevreye uyum zorluğu yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucu destekleyecek nitelikte, yabancı uyruklu öğrenciler üzerine yapılan araştırmalarda öğrencilerin uyum sağlama süreçlerinde bazı sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır (Aydınol, 2013; Bilgili, 2016;

Güleç ve İnce, 2013). Çöllü ve Öztürk (2010)'ün yaptığı çalışmada ise öğrencilerin kültürel ürün açısından zorlandıkları sonucuna varılmıştır. Yıldırım ve Köksal (2017)'in yaptıkları çalışmada öğrencilerin Türkiye'nin kültürüne, barındıkları yerdeki çevreye ve tanıdıkları kişilere uyum sağlamakta zorlandıkları belirlenmiştir. An ve Chiang (2015)'in Çin'deki büyük bir üniversitede yabancı uyruklu öğrenciler üzerine hazırladıkları çalışmada, öğrencilerin kültürel açıdan uyum sağlamada zorlandıkları sonucuna varılmıştır. Zhao (2013)'nun Teksas Üniversitesi'nde uluslararası öğrenciler üzerine hazırladığı araştırmada öğrencilerin Amerikan yaşam tarzına uyum sağlamada çeşitli zorluklar yaşadıkları belirlenmiştir.

Azerbaycanlı öğrencilerin bazıları tarafından Türkiye'de öğrenim gördükleri zaman ailelerini, arkadaşlarını ve ülkelerini özledikleri sonucuna varılmıştır. Bu sonucu destekleyecek şekilde, yabancı uyruklu öğrencilerin ailelerini, arkadaşlarını ve memleketlerini özledikleri görülmüştür (Bilgili, 2016; Brown ve Jones, 2013; Kırıoğlu vd., 2010). Çelik (2013)'in yaptığı çalışmada da öğrencilerin ailelerine karşı duydukları özlemin onlarda psikolojik sorun yarattığına neden olduğu belirlenmiştir.

Yıldırım vd. (2016)'nin yaptıkları araştırmada yabancı uyruklu öğrencilerin iş imkânları bulamamaları, öğrenci oldukları için çalışmadıklarından dolayı ekonomik zorluklar yaşadıkları sonucuna varılmıştır. Buna paralel olarak yabancı uyruklu öğrenciler üzerine yapılmış araştırmalarda da öğrencilerin yaşadıkları zorlukların ekonomik sorun olduğu belirlenmiş ve ailelerinin desteği ile eğitimlerini sürdürdükleri sonucuna ulaşılmıştır (Bilgili, 2016; Chaudhry, vd., 2013; Çelik, 2013; Kırıoğlu, vd., 2010; Yıldırım ve Köksal, 2017, Zhao, 2013). Yapılan bu araştırmada da öğrencilerin yarısının Türkiye'de eğitim süresinde ekonomik zorlukla karşılaştıkları, çalışmadıkları ve ailelerinden destek aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Galloway ve Jenkins (2005)'in yabancı uyruklu öğrenciler üzerine hazırladıkları çalışmada, öğrencilerin fakülte ve yönetimle ilgili sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Ancak yapılan bu araştırmada böyle bir sonuca varılmamıştır.

5.2.5. İş Olanaklarına İlişkin Sonuçların Tartışması

Yapılan bu çalışmada öğrenciler Türkiye’de aldıkları eğitimin ülkelerinde onlar için avantaj sağlayacağını düşündükleri sonucuna ulaşmıştır. Bu sonucu destekler nitelikte olan Tarak (2006)’ın Azerbaycanlı öğrencilere yönelik yaptığı çalışmada, Türkiye’de mezun olduktan sonra iş olanağı konusunda “ülkeme döndüğüm zaman mesleğim ile ilgili parlak bir kariyer beni bekliyor” sorusuna öğrencilerden çoğunlukla katılıyorum ve tamamen katılıyorum toplam %52,7 olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin yarısı mezun olduktan sonra ülkelerine dönmeyi düşünmektedirler. Bir kısım öğrenci ise mezun olduktan sonra Türkiye’de kalarak çalışmak istemektedirler. Diğer yandan bazı öğrenciler hangi ülkede iş bulursam orada kalıp çalışırım diye düşünmüşlerdir.

Yıldıran vd. (2016)’nin yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun eğitimlerini tamamladıktan sonra yine Türkiye’de eğitimlerini sürdürmek istediği ve aynı şekilde Türkiye’de kalmak istedikleri belirlenmiştir. Mezun olduktan sonra iş olanakları olduğu takdirde Türkiye’de kalmak istedikleri görülmüştür. Yapılan bu araştırmada da katılımcıların bazıları Türkiye’de kalarak eğitimlerini devam ettirerek akademik ilerleme isteği içinde olması sonucuna ulaşmıştır.

Ayrıca bu çalışmada, öğrencilerin çok az bir kısmı mezun olduktan sonra iş bulamayacakları düşüncesinde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çelik (2013)’in yaptığı çalışmada katılımcıların 2/3’üne yakını mezun olduktan sonra Türkiye’de iş bulma açısından zorluk çekeceğini veya iş bulamayacaklarını düşündükleri ve bu sonucu destekler nitelikte olduğu görülmüştür.

5.2.6. Beklentilerin Karşılama Düzeyine İlişkin Sonuçların Tartışması

Yapılan bu çalışmada öğrencilerin neredeyse tamamına yakını, Türkiye’de aldıkları eğitimin beklentilerini karşıladığı görüşünde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çelik (2013)’in yaptığı çalışmada da genel olarak öğrencilerin beklentilerinin karşılandığı ve onların kaliteli bir eğitimle karşılaşacaklarına dair beklentide olduğu görülmüştür.

Beltekin ve Radmard (2013)’in yaptığı çalışmada öğrencilerin “kütüphanenin çalışma ve araştırma açısından”, “bilgisayar, fotokopi, internet destek hizmetleri sayı ve hizmetin sürekliliği açısından” yetersiz olduğunu belirterek beklentilerinin tam olarak karşılanmadıkları görülmüştür. Yapılan bu çalışmada ise çok az öğrencinin ders içeriklerinin yetersiz kalmasından dolayı beklentilerinin karşılanmadığı sonucuna ulaşmıştır.

5.2.7. İki Ülkenin Lisansüstü Eğitimindeki Benzerliklerine İlişkin Sonuçların Tartışması

Türkiye yükseköğretimin tezli ve tezsiz yüksek lisans programları vardır. Tezli yüksek lisans genel olarak dört yarıyılı, tezsiz yüksek lisans programı ise üç yarıyılı kapsamaktadır. Doktora sonrası programların eğitim süresi üniversiteye göre değişmektedir (YÖK, 2014). Azerbaycan'da yüksek lisans programı dört yarıyılı kapsamaktadır (DİM, 2018). Yapılan araştırmada da her iki ülkede yüksek lisans eğitiminin iki sene olması sonucuna öğrenciler tarafından varılmıştır.

Araştırma sonucuna göre, öğrenciler her iki ülkenin Bologna sürecinde olmasını lisansüstü eğitimdeki benzerlik olarak görmektedirler. Bu sonuç literatürde desteklenmektedir. Azerbaycan yükseköğretimi 19 Mayıs 2005 yılında Bologna sürecine katılmıştır. Bologna sürecinin; Azerbaycan üniversitelerinin verdiği diplomaların gelişmiş ülkelerde tanınması, öğrenci uyumunun sağlanması, Azerbaycan gençlerinin başka devletlerdeki üniversitelerde, ayrıca diğer ülkelerin vatandaşlarının Azerbaycan üniversitelerinde eğitim alma imkânları fazladır (Abbasov, 2016, s. 8). Türkiye, Bologna sürecine katılan ülkeler listesine dâhildir. 19 Mayıs 2001 yılında Bologna sürecine katılmıştır. Avrupa ECTS kredi toplama ve aktarma sistemini kullanmaktadır (Mahmudov, 2014, s. 376-377).

5.2.8. İki Ülkenin Lisansüstü Eğitimindeki Farklılıklarına İlişkin Sonuçların Tartışması

Araştırmada öğrencilerin yarısına yakını Türkiye'deki eğitimi araştırma yönlü, Azerbaycan'daki eğitimi ise teorik yönlü görmektedirler. Esgerov (2003, s. 181)'e göre Azerbaycan yüksek lisans eğitimi araştırma odaklı olmaktan çok, lisansta alınan eğitim gibi teorik yönlüdür.

Tarak (2006)'ın yaptığı çalışmada öğrencilerin büyük bir kısmı tarafından kütüphane hizmetlerinin yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu araştırmada bu sonucu destekler niteliktedir. Bu araştırmada da öğrencilerin büyük bir kısmı Türkiye'de kütüphaneyi yeterli bulmaktadırlar.

Bilgili (2016)'nin yaptığı çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerin kütüphaneye, kampüste düzenlenen çeşitli sosyal ve kültürel etkinliklere katıldıklarını belirtmişlerdir. Menzies ve Baron (2014)'nin yaptıkları çalışmada, üniversitedeki sosyal olanakların önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Aydınol (2013)'ün uluslararası yüksek lisans

öğrencileri üzerine hazırladığı çalışmada, öğrencilerin bazılarının uluslararası öğrenci ofisi tarafından düzenlenen sosyal etkinliklere katıldıkları ve kampüs olanaklarından yararlandıkları sonucuna varılmıştır. Yapılmış bu çalışmada da öğrenciler kütüphane, katıldıkları sosyal ve kültürel etkenlerin önemini vurgulamaktadırlar.

5.3. Öneriler

Araştırmanın önerileri, bulgulara dayalı olarak uygulayıcılara öneriler ve araştırmacılara öneriler olarak iki başlık altında sunulmuştur.

5.3.1. Uygulayıcılara Öneriler

1. Araştırmada, öğrencilerin kişisel açıdan gelişme isteğinde oldukları bulgusuna varılmıştır. Eğitimlerine yeni başlayan öğrenciler, geçmiş yıllardan gelen Azerbaycanlı öğrencilerle iletişime geçerek, onların tecrübelerinden ve deneyimlerinden yararlanabilirler.
2. Araştırmada, bazı öğrencilerin farklı kültür ve eğitim arayışında oldukları bulgusuna varılmıştır. Uluslararası düzenlenen etkinliklere katılarak hem diğer ülkelerin kültürlerini tanıyabilir hem de Azerbaycan kültürünü tanıtarak, Türk öğrencilerin Azerbaycan'a gitmelerini teşvik edebilirler.
3. Araştırmada, Azerbaycanlı öğrencilerin bazıları ailelerini, arkadaşlarını ve ülkelerini özleyerek kendilerini zaman zaman yalnız hissettikleri bulgusuna varılmıştır. Eskişehir'de bulunan Eskişehir Azerbaycanlılar Derneği'ne giderek, oradaki Azerbaycanlı öğrencilerle iletişim içinde bulunarak dernek tarafından düzenlenen etkinliklere katılarak özlem ve yalnızlık hislerini giderebilirler.
4. Araştırmada, öğrencilerin neredeyse yarısının çalışma izinleri olmadığından dolayı ekonomik zorluk yaşadıkları bulgusuna varılmıştır.
 - a) Yasal düzenlemeler yapılarak öğrencilere kampüs içinde veya dışında çalışmaları için izin sağlanabilir. Bu sayede öğrenciler kendi alanlarıyla ilgili çalışma hakkı kazanabilirler.
 - b) Öğrencilerin yaşadıkları maddi zorlukları aşabilmeleri için onlara üniversite yönetimi tarafından burs hakkı tanınabilir.
5. Bu çalışmadan Türkiye'ye, özellikle de Eskişehir'de öğrenim görmek için gelen hem Azerbaycanlı hem de diğer yabancı uyruklu öğrenciler yararlanabilir.
6. Eğitim görmeye gelen Azerbaycanlı öğrencilerin eğitimlerini tamamladıktan sonra ülkelerinde Türkiye'yi tanıtan bir elçi olacakları için, Türkiye'ye eğitim

görmek amacıyla gelen öğrencilerin eğitimlerine yardımcı olunma ve karşılaştıkları eğitim sorunlarına çözüm önerileri sunulabilir.

5.3.2. Araştırmacılara Öneriler

1. Araştırmada, bazı öğrencilerin eğitimlerine devam ederek akademik ilerleme isteğinde oldukları bulgusuna varılmıştır. Mezun olduktan sonra Türkiye’de kalan Azerbaycanlı öğrencilerin yaşadıkları izlenimleri ile ilgili araştırmalar yapılabilir.
2. Araştırmada, öğrencilerin büyük bir kısmı Türkiye’de aldıkları eğitimin onlara Azerbaycan’a döndüklerinde iş bulmaları açısından avantaj sağlayacağı kanaatinde oldukları bulgusuna varılmıştır. Türkiye’de alınan eğitimin Azerbaycan için iş olanakları açısından herhangi bir katkı sağlayıp sağlamadığıyla ilgili bir araştırma yapılabilir.
3. Öğrenciler Eskişehir’i öğrenci şehri ve öğrenciye yönelik uygun yaşam koşullarının olmasından dolayı tercih ettikleri ve bir diğer bulguya göre ise öğrencilerin neredeyse tamamına yakınının Türkiye’de eğitimi tavsiye ettikleri görülmüştür. Daha büyük şehirlerde benzer araştırmalar yapılabilir. Farklı sonuçlar elde edilecektir.
4. Nitel araştırma yöntemi kullanılan bu araştırma 25 öğrenciyle sınırlıdır. Benzer şekilde Türkiye’nin diğer şehirlerinde eğitim gören Azerbaycanlı öğrenciler araştırmaya dâhil edilerek nicel bir araştırma yöntemi de bu kontada uygulanabilir.
5. Bu araştırma gerek Azerbaycan gerek ise Türkiye’de eğitim alan Azerbaycanlı öğrencilerin yapacakları benzer araştırmalara güncel kaynaklar sağlayabilir.
6. Yapılan bu araştırmaya Türkiye’ye öğrenim görmek için gelen lisans öğrencileri de dâhil edilebilir.
7. Eskişehir’de eğitim gören ve diğer ülkelerden gelmiş yabancı uyruklu öğrenciler de bu bağlamda araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Abbasov, A. (2007). *Pedagogika (muhtasar konspekt ve shemler)*. Bakü: Mütercim.
- Abbasov, O. (2016). *Tahsilin yönetimi*. Bakü: MM-S.
- Ağamalıyev, R. (1998). *Azərbaycan təhsili XXI. əsrə doğru: Yönetim, öncelikler, reformlar*. Bakü: Təhsil.
- Allaberdiev, P. (2007). *Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye yükseköğrenim görmeye gelen öğrencilerin uyum düzeylerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Allahverdiyev, S. (2006). *Azərbaycan Cumhuriyeti anayasası və hüququnun əsasları*. Bakü: Digesta.
- An, R., & Chiang, S. Y. (2015). International students culture learning and cultural adaptation in China. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 36(7), 661-676. doi: 10.1080/01434632.2015.1009080.
- Aras, N. (2005). *Azərbaycan ekonomisi və yatırım imkanları*. Bakü: TÜSİAB.
- Aydınoğlu, A. B. (2013). *Understanding the international student experience* (Unpublished master's thesis). Eastern Michigan University, Ypsilanti.
- Azərbaycan Dövlət İstatistik Komitəsi (2016). *Azərbaycan statistik göstəriciləri*. Bakü: Seda.
- Babaoğlu, H. (2017, 26 Mayıs). Halk Cumhuriyeti'nin kurulması Azərbaycan'ın devlet tarihinin çok önemli bir sayfasıdır, *Ses Gazetesi*, s. 9.
- Bağdadioğlu, N. (2005). *Türk yükseköğretim endüstrisinin performansı kamu ve vakıf üniversitelerinin karşılaştırılması*. Ankara: Gazi.
- Balayev, A. H. (1993). *"Azərbaycan Demokratik Respublikası (1918-1920 illər)", Azərbaycan Tarihi*. Bakü: Elm.
- Balcı, A. (2009). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri* (2. Baskı). Ankara: Pegem.
- Bayraktaroğlu, S. ve Mustafayeva, L. (2010). Türk yükseköğretim sistemi ve Türk dünyası ilişkileri: Sakarya Üniversitesi'nde eğitim gören yabancı uyruklu öğrenciler örneği. *Journal of Azerbaijani Studies*. <http://jhss-khazar.org/wp-content/uploads/2010/06/22.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Beltekin, N. ve Radmard, S. (2013). Türkiye'de lisansüstü eğitim gören uluslararası öğrencilerinin üniversite'ye ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(43), 250–269.

- Bhatti, G. (2011). Outsiders or insiders? Identity, educational success and Muslim young men in England. *Ethnography and Education*, 6(1), 81–96. doi: 10.1080/17457823.2011.553081.
- Bilgili, H. (2016). *İnönü Üniversitesi'nde yabancı uyruklu öğrenci olmak: Etnografik Bir Araştırma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Branco-Oliveira, D., & Soares, A. M. (2016). Studying abroad: developing a model for the decision process of international students. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 38(2), 126-139. doi:10.1080/1360080X.2016.1150234.
- Brown, L., & Jones, I. (2013). Encounters with racism and the international student experience. *Studies in Higher Education*, 38(7), 1004–1019. doi: 10.1080/03075079.2011.614940.
- Cahangirli, C. H. (2006). *Müasir dövrdə Azərbaycan-Türkiye ilişkileri*. Bakü: Araz.
- Cebayilov, R. (2009, 28 Mayıs). Bağımsız Azərbaycan devleti Halk Cumhuriyeti'nin varisidir, *Azerbaycan Gazetesi*, s. 4.
- Ceferov, İ. (2004). *Azerbaycan Cumhuriyeti konstitusiyasının şerhi*. Bakü: Hukuk Edebiyatı.
- Chaudhry, A. Q., Kiran, M., & Khan, Z. (2013). Cultural problem being faced by international students in the university of the Punjab. *South Asian Studies*, 28(2), 479.
- Creswell, J. W. (2013). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage.
- Çelik, İ. (2013). *Türkiye'de yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sorunları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Çöllü, E. F. ve Öztürk, Y. E. (2010). Türk Cumhuriyetleri, Türk ve akraba topluluklarından Türkiye'ye yükseköğrenim görmek amacıyla gelen öğrencilerin uyum ve iletişim sorunları. *Journal of Azerbaijani Studies*. <http://jhss-khazar.org/wp-content/uploads/2010/06/18.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Demirel, Ö. (2000). *Karşılaştırmalı eğitim*. Ankara: Pegem.
- Devlet İmtihan Merkezi, (<http://dim.gov.az/activities/exams/>). Erişim tarihi: 02.04.2018.
- Djafarova, S. (2003). *Eğitim nedeniyle Türkiye'de bulunan Azerbaycanlı öğrencilerin sosyo-ekonomik, kültürel değişimi ve kimlik tanımları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Efendiye, V. E. (2010a). *Azerbaycan iktisadi ve sosyal coğrafyası*. Bakü: Bakü Üniversitesi.

- Efendiyev, V. E. (2010b). *Tahsil hakkında Azərbaycan Cumhuriyeti'nin kanunu*. Bakü: Hukuk Edebiyatı.
- Eliyev, Y. (2010, 29 Ocak). Türkiye Azerbaycan tahsil ilişkilerinin genişlendirmek için büyük potansial var, *Azerbaycan Müallimi Gazetesi*, s. 3.
- Eminov, Z. (2002). *Coğrafiya məlumat kitabı*. Bakü: Azərbaycan İlimlər Akademisi.
- Enterieve, M. ve Sezgin, F. (2016). Türki Cumhuriyetlerden Türkiye'ye gelen yükseköğretim öğrencilerinin akademik ve sosyal beklentilerinin karşılanma düzeyi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(1), 102-115. doi:10.5961/jhes.2016.147.
- Ersoy, A. F. (2016). *Eğitimde nitel araştırma desenleri* (Edt: A. Saban ve A. Ersoy). Ankara: Anı.
- Ertürk, Y. E., Beşirli H. ve Dursun, T. (2004). *Türk Cumhuriyetleri öğrencilerinin Türk dünyasına bakışları*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Esertürk-Ercan, L. (1998). *Yabancı uyruklu ve Türk üniversite öğrencilerine ait sorunların bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Esgerov, S. (2003). *Tahsilimiz, dün, bugün, sabah*. Bakü: Azərbaycan.
- Esgerov, Z. ve Nesirov, E. (2003). *Azerbaycan Devlet ve hukukunun esasları*. Bakü: Gapp Poligraf.
- Forbes-Mewett, H. & Nyland, C. (2013). Funding international student support services: Tension and power in the university. *Higher Education*, 65(2), 181-192. doi: 10.1007/s10734-012-9537-0.
- Gaffarov, T. B. (2008). *Azerbaycan tarihi 1941-2002 yılları*. Bakü: Elm.
- Galloway, F. J., & Jenkins R. J. (2005). The adjustment problems faced by international students in the United States: a comparison of international students and administrative perceptions at two private, religiously affiliated universities. *NASPA Journal*, 42(2), 661-673.
- Güleç, İ. ve İnce, B. (2013). Türkçe öğrenen yabancıların günlük yaşama ilişkin kültürel algıları üzerine bir araştırma. *Sakarya University Journal of Education*, 3(3), 95-106.
- Gündüzyeli, B. (2015). *Küresel eğitim pazarlama stratejileri ve yabancı uyruklu öğrencilerin üniversite seçim faktörleri üzerine bir araştırma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.

- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (4. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Han, A. (2005, 18 Mart). Türk dünyası: Edebiyat bizi birbirimize daha da yakınlaştırır, *Edebiyat Gazetesi*, s. 1-2.
- Hemidov, H. (2008). *Azerbaycan'da tahsil siyaseti strategiyası*. Bakü: Kartal.
- Hesenov, M. (2014, 11 Ocak). Küreselleşen dünyada Azerbaycan'ın iktisadiyyatı ve politikası, *Halk Gazetesi*, s. 3.
- http://azerbaijans.com/content_463_tr.html Erişim tarihi: 30.05.2018.
- <http://edu.gov.az/az/page/72/302> Erişim tarihi: 03.07.2017.
- <https://istatistik.yok.gov.tr/> Erişim tarihi: 20.04.2018.
- Hudiyev, N. (2013, 8 Ocak). Azerbaycan'ın müasir tahsil sistemi: problemler, düşünceler, teklifler, *Halk Gazetesi*, s. 4-5.
- Huduoğlu, Ş. (2009). *Tahsil hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti'nin kanunu*. Bakü: Kanun.
- Hüseynov, E. (2000). *Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Türkiye ile iktisadi ve medeni elakeleri (1991-1995 yılları)*. Bakü: Azerbaycan Tehniki Üniversitesi.
- Hüseynova, F. (2007). *Müstekillik dövründe Azerbaycan-Türkiye elakelerinin kulturoloji aspektleri*. Bakü: Nurlan.
- Hüsiyev, F. (2014). *Harici ölkelerde Azerbaycan metbuatı: 1990-2005 yılları*. Bakü: OLMCC.
- İsmayılov, İ. (2004). *Azerbaycan-Türkiye kültürel ilişkileri*. Bakü: Azerbaycan Devlet Petrol Akademisi.
- Kamalgızı, R. (2017, 20 Mayıs). Azerbaycan Cumhuriyeti-100 yıl, *Ses Gazetesi*, s. 7.
- Kazımov, N. (2006). *Yüksek okul pedagogikası*. Bakü: Elferül.
- Kerimli, B. (2016). *Azerbaycan Cumhuriyeti'nin anayasası*. Bakü: Hukuk.
- Khawaja, N. G. & Stallman H. M. (2011). Understanding the coping strategies of international students: A qualitative approach. *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 21(2), 203-224. doi:10.1375.
- Kırıoğlu, K., Kesten, A. ve Elma, C. (2010). Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 26-39.
- Kodal, M. (2001). *Yükseköğrenim görmek amacıyla Türk Cumhuriyetleri ile Türk akraba topluluklarından Türkiye'ye gelen öğrencilerin eğitim maliyeti ve yaşadıkları sorunlar* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Mahmudov, M. (2014). *Dünyada eğitim sistemleri*. Bakü: Mütercim.
- Maraj, K., & Poyrazlı, S. (2007). Barriers to adjustment: needs of international students within a semi-urban campus community. *Journal of Instructional Psychology*, 34(1), 28-45.
- Meherremov, A. (2000). *Bakü Devlet Üniversitesi*. Bakü: Göytürk.
- Meherremov, A. (2009). *Bakü Devlet Üniversitesi 90*. Bakü: Bakü Üniversitesi.
- Mehrabov, A. O. (2007). *Azerbaycan tahsilinin modern sorunları*. Bakü: Mütercim.
- Memmedli, N. (2005). *Merkezi Asiya'nın Türk Devletleri ve Türkiye*. Bakü: AzAtam.
- Memmedov, N., Meherremov, A. ve Ehmedova, S. (2011). *Azerbaycan İktisadiyyatı*. Bakü: Azərneşr.
- Menzies, J. L., & Baron, R. (2014). International postgraduate student transition experiences: the importance of student societies and friends. *Innovations in Education and Teaching International*, 51(1), 84-94. doi: 10.1080/14703297.2013.771972.
- Merdanov, M. (2006). *Azerbaycan Tahsili: dün, bugün, yarın*. Bakü: Tahsil.
- Merdanov, M. (2010, 15 Ocak). Azerbaycan tahsili: yakın geçmişe, bugüne ve geleceye bir bakış, *Azerbaycan Müallimi Gazetesi*, s. 2.
- Merdanov, M. ve Guliyev, E. (2003). *Azerbaycan Tahsili Halk Cumhuriyeti yıllarında: 1918-1920*. Bakü: Çarşıoğlu.
- Merdanov, M. ve Şahbazlı, F. (2005). *Azerbaycan tahsil siyaseti (1998–2004)*. Bakü: Çarşıoğlu.
- Merdanov, M., Ağamalıyev, R., Mehrabov, A. ve Gardaşov, T. (2003). *Tahsil sisteminde monitoring ve değerlendirme*. Bakü: Çarşıoğlu.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. USA, CA: Sage.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2001). *Türk Dünyasından ve Kardeş Topluluklardan Gelen Öğrencilerle İlgili Bir Araştırma*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Mükerremoğlu, M. (2009, 9 Ocak). Tahsilin yönetimi geliştirilmiş, *Halk Gazetesi*, s. 7.
- Nağıyev, T. M. (2007). *Azerbaycan Milli Ansiklopedisi*. Bakü: Bilimsel Merkezi.
- Neuman, W. L. (2017). *Toplumsal araştırma yöntemleri* (S. Özge, Çev.). Ankara: Yayınodası.
- Novruzov, N. A. ve Hüseyinov, H. E. (2007). *Ali mektebler üçün derslik*. Bakü: Kooperasiya.

- Onat Kocabıyık, O. (2015). Olgubilim ve gömülü kuram: Bazı özellikler açısından karşılaştırma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 55–66.
- Özaslan, İ., Korkmaz, E., Batırel, Ö. F. ve Erkal, M. (1998). *Yükseköğretim Kurumlarının Bölgelerarası Gelişme Farklılıkları Açısından Önemi ve İşlevleri*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Özçetin, S. (2013). *Yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal uyumlarını etkileyen etmenler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Paşayev, N. E. (2015). *Azerbaycan Cumhuriyeti'nin coğrafyası: iktisadi, sosyal ve siyasi coğrafya*. Bakü: Avrupa.
- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. USA, CA Sage.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. (Third edition). London: Sage Publication. , “Kamu ve Özel Yönetim Etiği: Benzerlikler ve Farklılıklar”. *Amme İdare Dergisi*, 32 (2), 22-23.
- Richardson, L. (1994). Writing: A method of Inquiry. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds), *Handbook of Qualitative Research* (pp/ 516-520)/ Thousand Oaks, CA: Sage.
- Rüstemov, F. ve Dadaşova, T. (2007). *Yüksek okul pedagogikası*. Bakü: Nurlan.
- Rzayev, O. H., Memmedov, S. M. ve İsmayılov, Ş. N. (2010). *Tahsilin idare olunmasının esasları*. Bakü: Mütercim.
- Savaşan, F., Yardımcıoğlu, F. ve Beşe, F. (2015). *Yabancı uyruklu lisans ve lisansüstü öğrencilerin sosyo-ekonomik problemleri: Sakarya üniversitesi örneği*, Conference: International Students Symposium, At İstanbul, Volume: 1.
- Schweitzer, B. S. (2009). *Coming to America: sixth form students reasons for considering undergraduate study in the United States* (Unpublished doctoral dissertation thesis). Ohio University, Athens.
- Seyidov, Y. (2013, 26 Mayıs). Müstakil devletçiliyimizin parlak sehifesi, *Respublika Gazetesi*, s. 4.
- Tahsil Nazirliyi, (<http://edu.gov.az/az/page/339/13467>). Erişim tarihi: 10.08.2017.
- Tarak, S. (2006). *Kültürel anlaşımla gelen Azeri öğrencilerin eğitim ve memnuniyet süreci* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Thapa, S., & Phung, M. A. (2013). *Motivation of foreign degree students to choose ABC University for their undergraduate studies* (Unpublished degree thesis). Arcada University, Helsinki.

- Yıldıran, C., Özkan, D. ve Büyükyılmaz, O. (Ağustos, 2016). Yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin durum analizi: Karabük Üniversitesi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 21-34. doi:10.21733/IBAD.35.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, E. ve Köksal, H. (Aralık, 2017). Yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin gözüyle Türkiye. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 297–323.
- YÖK (Yükseköğretim Kurulu), (2014). Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi. Ankara.
- Yüksel, A., Yanık, A. ve Ayazlar R. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Zeynal, V. (2008, 24 Mayıs). Müslüman doğusunda parlamento türlü ilk bağımsız Cumhuriyet–90, *Azerbaycan Gazetesi*, s. 4.
- Zhao, J. (2013). *International students adjustment to American higher education institutions in northeast Texas* (Unpublished doctoral dissertation thesis). Texas A&M University, Austin.

EKLER

Ek Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
EK 1	Araştırma formu	102

**EĞİTİM YÖNETİMİ, TEFTİŞİ, PLANLAMASI ve EKONOMİSİ TEZLİ
YÜKSEK LİSANS ARAŞTIRMA FORMU**

Asiya MUSALI
ESOGÜ, EĞİTİM BİL. ENST.
EYTP TEZLİ YL ÖĞRENCİSİ

1. Cinsiyet: Kadın () Erkek () 2. Yaşınız: 20–25() 26–30 () 31–35() 36–40()

3. Eğitim durumunuz: 4. Branşınız:

5. Lisanstan mezun olduğunuz ülke: 6. Yüksek lisanstan mezun olduğunuz ülke:

1. Türkiye’de lisansüstü eğitim alma kararına nasıl vardınız?
2. Eğitim aldığınız şehir, üniversiteyi ve bölümü neye göre seçtiniz?
3. Azerbaycan dışında farklı bir ülkede olmanın olumlu yanları nelerdir?
4. Azerbaycan dışında farklı bir ülkede olmanın olumsuz yanları nelerdir?
5. Mezuniyet sonrası Türkiye ve Azerbaycan için iş olanakları konusunda neler düşünüyorsunuz?
6. Aldığınız eğitim programları beklentilerinizi ne ölçüde karşılamıştır ve nedenleri nelerdir?
7. Azerbaycan ve Türkiye lisansüstü karşılaştırmasını yapar mısınız? Bu karşılaştırmada iki ülkenin benzerlikleri nelerdir?
8. İki ülkenin lisansüstü eğitimindeki farklılıklar nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı SOYADI : Asiya MUSALI
Doğum Yeri* : Azerbaycan/Bakü
Doğum Tarihi* : 14.01.1995

Eğitim Durumu

Lise	49 Numaralı Lise	2011
Lisans	Bakü Devlet Üniversitesi Bilgisayar Öğretmenliği	2011-2015
Yüksek Lisans	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü	2016-2018

Yabancı Dil

İngilizce: Okuma (Orta), Yazma (Orta), Konuşma (Orta)